

Tudástár

a közösségi művelődésben

X. kötet

Kultúrakutatás módszertani alapjai

Nemzeti
Művelődési
Intézet

Cserné Adermann Gizella – Ponyi László

Kultúrákutató módszertani alapjai

Nemzeti
Művelődési
Intézet

2018

Tudástár a közösségi művelődésben

Az NMI Művelődési Intézet Nonprofit Közhasznú Kft. kötetsorozata

Felelős kiadó: Závogyán Magdolna, ügyvezető

Sorozatszerkesztők:

Dr. Juhász Erika
Dr. Márkus Edina

A sorozat megjelent kötetei:

1. A közösségi művelődés képzési és továbbképzési rendszere
2. A közösségfejlesztés alapjai a közművelődésben
3. Közösségi események menedzsmentje
4. Kulturális közösségi marketing és média ismeretek
5. Minőségügy a közművelődésben
6. Szervezési-vezetési ismeretek, vezetői feladatok a közösségi művelődésben
7. Kulturális vállalkozás- és gazdaságfejlesztés
8. Motiválás a közösségi művelődésben és az ifjúság bevonása
9. Mentorok a közösségi művelődésben és az amatőr művészeti mozgalomban
10. Kultúrakutatás módszertani alapjai
11. Civil ismeretek a közösségi művelődésben
12. Kulturális turizmus

A sorozat lektorai:

Dr. Hegyi-Halmos Nóra
Dr. Horváth Ágnes
Dr. Juhász Erika
Dr. Márkus Edina
Dr. Mócz Dóra
Dr. Németh János
Dr. Pavluska Valéria
Pósfay Péter
Salamon Hugó
Dr. Simándi Szilvia
Dr. Szabó Irma
Dr. Szabó János Zoltán
Dr. Szabó Péter
Szedlacsek Emília
Dr. Szirmai Éva
Dr. T. Molnár Gizella
Dr. Újvári Edit
Závogyán Magdolna

Cserné Adermann Gizella – Ponyi László

Kultúrakutatás módszertani alapjai

Cserné Adermann Gizella – Ponyi László: Kultúrakutatás módszertani alapjai

Tudástár a közösségi művelődésben sorozat

10. kötet

2018.

Az I., II., V. és VI. fejezet szerzője Cserné Adermann Gizella

A III. és IV. fejezet szerzője Ponyi László

© Szerzők

Technikai szerkesztő: Kőműves Anikó

Kiadó: NMI Művelődési Intézet Nonprofit Közhasznú Kft.

Felelős kiadó: Závogyán Magdolna, ügyvezető

Elektronikus ISBN szám: 978-963-651-518-8

A kötet az Emberi Erőforrások Minisztérium támogatásával az NMI Művelődési Intézet Nonprofit Közhasznú Kft. közreműködésével a „Közművelődési szakemberek 2017. évi támogatott továbbképzési programja” keretében készült.

Tartalomjegyzék

I. Elméleti háttér.....	3
Előszó.....	3
1. A kutatásról általában.....	4
1.1. A kutatás fogalma és funkciói a valóság megismerésében. A kultúrakutatás sajátosságai.....	4
1.2. A kutatások típusai: nomotetikus és idiografikus kutatások, kvalitatív és kvantitatív kutatások.....	6
1.3. A kutatás tudományosságának feltételei.....	7
1.4. A kutatás etikai kérdései.....	10
2. A kutatás kiindulópontja és folyamata.....	13
2.1. A kutatási probléma és a kutatási kérdések.....	13
2.2. A kutatási probléma körülhatárolása.....	14
2.3. A kutatás hipotéziseinek forrása, a hipotézisek megfogalmazása. Munkahipotézisek.....	15
2.4. A kutatásba bevontak körének meghatározása, mintavételi eljárások.....	19
3. A kultúrakutatásban használt legfontosabb kvalitatív és kvantitatív módszerek.....	23
3.1. Dokumentumok és források elemzése. Levéltári kutatások. A tartalomelemzés módszere.....	23
3.2. A megfigyelés és a terepkutatás.....	30
3.3. Vizsgálati módszerek.....	41
3.4. Kikérdezés írásban.....	47
3.5. Kísérletek a kultúrakutatásban.....	53
4. A kutatási eredmények feldolgozása.....	56
4.1. A kvalitatív kutatások eredményeinek értelmezése.....	56
5. A kutatóról:.....	62
II. Fogalomtár.....	63
III. Gyakorlati feladatok.....	70
1. gyakorlat: Fiktív kutatáshoz kutatási probléma és ahhoz kapcsolódó kutatási kérdések megfogalmazása és összeállítása.....	70
2. gyakorlat: KSH kulturális statisztikai adattáblák megkeresése és elemzése.....	73
3. gyakorlat: Kultstat kulturális statisztikai adattáblák megkeresése, elemzése, statisztikai adatszolgáltatók összehasonlítása.....	76
4. gyakorlat: Interjúkészítés egy település polgármesterével a helyi kultúráról.....	79
5. gyakorlat: Kutatási fogalmak és jelentésük összepárosítása.....	82
6. gyakorlat: Kutatási módszerek és jelentésük összepárosítása.....	88
7. gyakorlat: Memóriapróba interjú módszerrel.....	96
8. gyakorlat: Fiktív kutatási terv lépéseinek összeállítása.....	100
9. gyakorlat: Az interjúkészítők, kérdezőbiztosok szerepe, feladatai, felkészítésük. Szempontok a lekérdezések előkészítéséhez és lebonyolításához.....	104

10. gyakorlat: Fókuszcsoportos interjú készítése és kivitelezése kiscsoportokban.....	109
11. gyakorlat: Oral history típusú interjú készítése párban	112
12. gyakorlat: Szituációs gyakorlat kapcsolatfelvételre egy fiktív lebonyolítandó kutatás érdekében	115
13. gyakorlat: Hipotézisek megfogalmazása adott kulturális jelenségre, problémára	118
14. gyakorlat: Kulturális dokumentumok elemzése	122
15. gyakorlat: Esettanulmány és hipotézisek alkotása	126
16. gyakorlat: Kutatás érvényességének vizsgálata egy adott kutatási leírás és kérdőív alapján I.	129
17. gyakorlat: Kutatás érvényességének vizsgálata egy adott kutatási leírás és kérdőív alapján II.	139
18. gyakorlat: Kutatás érvényességének vizsgálata egy adott kutatási leírás és interjú alapján	148
19. gyakorlat: Helyes bibliográfia elkészítésének gyakorlása.....	155
20. gyakorlat: Adatgyűjtési technikák keresése megadott dokumentumok alapján.....	159
IV. Jó gyakorlatok, esetpéldák.....	164
1. esetpélda: Roma közösségi házak vizsgálata az Észak-magyarországi régióban	164
2. esetpélda: A kulturális közfoglalkoztatottak szabadidős kulturális aktivitásai	169
3. esetpélda: A közművelődési statisztikai adatszolgáltatók infokommunikációs fejlettsége – változások és változatlanok.....	172
4. esetpélda: Az integrált többfunkciós szolgáltató terek - IKSZT-k - tevékenysége.....	176
5. esetpélda: A művelődési ház a lakossági vélekedések tükrében.....	179
6. esetpélda: Idősek és az internetes kultúra	182
7. esetpélda: Digitális írástudás a szakadék két oldalán.....	186
8. esetpélda: Kapunyitogató programok Magyarországon 2013-2015.	190
9. esetpélda: „Látó utak” tevékenységének hatásvizsgálata – Elemző tanulmány 2014-2015.	196
10. esetpélda: A kultúra civil partnerei	199
V. A tanulást segítő kérdések	202
VI. Források.....	206
Honlapok, internetes oldalak.....	209

I. Elméleti háttér

Előszó

Néhány tanács a jegyzet használatához:

Az anyag címe: A kultúrakutatás módszertani alapjai. Ennek megfelelően az elmélet a kutatások alapvető elveit és módszereit igyekeznek bemutatni. Mivel az olvasók bizonyára nem az első kutatásukat végzik, hiszen feltehetően írtak már szakdolgozatot, záróvizsgadolgozatot, így lesznek olyan részei ennek a tananyagnak, amivel korábban találkoztak. A terjedelmi korlátok miatt az elméletről szóló részben a kutatás alapját képező leggyakoribb kérdéseket és a leggyakrabban használt módszereket találja. Aki gyorsan át akarja tekinteni az anyagot, a vastagon szedett szövegekből tud egy rövid vázlatot készíteni magának. Azoknak az olvasóknak, akik szeretnének magasabb szinten tanulmányozni bizonyos témákat, ajánlom a Fogalomtár és a Források című fejezeteket, illetve ez utóbbi fejezetben javasolt szakirodalmakat is. A Tanulást segítő kérdések című fejezet segítséget ad ahhoz, hogy visszajelzést kapjanak arról, hogy hogyan haladnak előre az anyagban, elgondolkodjanak egy-egy probléma megoldásán.

Jó tanulást!

1. A kutatásról általában

1.1. A kutatás fogalma és funkciói a valóság megismerésében. A kultúrakutatás sajátosságai

Az alábbiakban a **tudományos kutatás néhány meghatározását** gyűjtöttük össze abból a célból, hogy megtaláljuk bennük a közös jellemzőket.

Nézzünk először egy általános kutatómeghatározást a 70-es évekből:

„A tudományos kutatás adott helyen, időben, tudományterületen és vizsgálati szinten az a tervszerűen végzett és az adott vonatkozásban rendelkezésre álló, eddigi tudományos ismereteken alapuló emberi tevékenység, amelynek célja új, az eddigi ismeretek rendszeréhez kapcsolódó (azt kiegészítő, általánosító vagy helyettesítő), adott területen hosszabb vagy rövidebb távlatban általános érvényű adat, összefüggés, hatás vagy kölcsönhatás megállapítása vagy létrehozása.” (Paczolai 1970: 230)

"A kutatás tudatos és tervszerű, az ismeretlen megismerésére törekvő, főként logikai princípiumok, általános és speciális módszerek, vizsgálati, kísérleti és elemzési technikák segítségével végrehajtott, a tudomány ismereteit a gyakorlaton keresztül érvényesítő, vagy az ismeretlent ismeretessé tevő tudományos tevékenység.

A tudományos kutatás során a kutató a kutatási probléma, kérdésfelvetés meghatározása után tervezetten, szabályszerűen adatokat gyűjt, az adatokat feldolgozza, elemzi és a tudományos publikációk elvárt tartalmi elemei és formája szerint közzéteszi mások számára. (Héra-Ligeti 2006)

A tudományos kutatás meghatározásai közül néhány kevésbé ismert:

Zora Neale Hurston, antropológus szerint „A kutatás nem más, mint formális kíváncsiság. Meghatározott célt követve nyughatatlanul keresi a választ.” („Research is formalized curiosity. It is poking and prying with a purpose.”) Szent-Györgyi Albert ismert mondása szerint „Kutatni valamit annyit tesz, mint látni, amit mindenki lát, és közben arra gondolni, amire még senki.” („Research is to see what everybody else has seen, and to think what nobody else has thought.”)

A kutatás szisztematikus erőfeszítés a valóság megismerésére vagy valamilyen tudatosult nehézség megoldására, amelynek során egy komplex jelenséget tanulmányozunk előre meghatározott hipotézis alapján. (Bonz 2015:15.)

A kutatás általános jellemzői:

- a valóság megismerésére törekszik
- tervezett
- szisztematikusan gyűjti az információkat
- ezekkel új összefüggések feltárására, az ismert összefüggések általánosításához kíván eljutni.

A társadalomtudományi kutatás a társadalmi élet szabályszerűségeinek a feltárását veszi célba.

A társadalomtudományi kutatás jellemzője, hogy azzal foglalkozik, hogy milyen a társadalom, és nem azzal, hogy milyennek kellene lennie. (Babbie 1996:48.)

A kultúra kutatását megközelíthetjük a társadalomtudományi kutatások elméletéből és módszereiből kiindulva.

A társadalomtudományi megközelítések a kultúra fogalmát annak tág értelmében használják. Ebben az értelemben a kultúrához hozzátartoznak egy adott társadalom intézményei, értékei és tapasztalatai, amelyek a szimbólumokat, és a különböző megnyilatkozási formákat kialakították. A kultúra fogalma így magában foglalja a szimbólumok, eljárások, értékek olyan halmazát, amely mely generációról generációra öröklődik. Az emberi kultúra csak közösségi létben létezhet: A másokkal való érintkezésben, kommunikációkban, visszacsatolásokban bontakoznak ki és maradnak fenn a kulturális jelenségek (Korpics 2011)

Az interkulturális kutatásoknak négy fő irányzata fejlődött ki, a különböző társadalmi, gazdasági, politikai és intellektuális összetevőktől függően. A „monocultural studies” egy-egy nemzet jellemzőivel, leírásával foglalkozik. A „crossnational comparison” két, vagy több nemzet jellemzőit összehasonlító kutatás. Az „intercultural interaction” két vagy több kultúra találkozásait tanulmányozó terület. Arra a kérdésre keresi a választ, hogy mi történik akkor, amikor különböző kultúrák (egyéni, csoport vagy nemzeti szinten) kapcsolatba kerülnek egymással. Itt az egyik leglényegesebb kutatási terület az egyén kulturális identitásának figyelembe vétele, hiszen azok a jellemzők (származás, nemzetiség), amelyek szerepet

játszanak ezen identitás kialakításában, csak más kultúrák képviselőivel történő interakciók során kerül nyilvánvalóan a felszínre. A negyedik irányzat a „multiple cultures perspicitve”, azon komplex társadalmak kutatására irányul, ahol különböző nemzeti, vallási és kulturális identitással rendelkező emberek élnek egymás mellett, és ilyen szervezetekben is dolgoznak. (Korpics 2011)

1.2. A kutatások típusai: nomotetikus és idiografikus kutatások, kvalitatív és kvantitatív kutatások

A kutatásokat különböző szempontok szerint szokás osztályozni, az alábbiakban ezekből a szempontokból emelünk ki néhányat.

A. Idiografikus és nomotetikus kutatások

Idiografikus kutatások: egy egyedi esetet igyekeznek kimerítően megmagyarázni, azt teljesen megérteni az összes felmerülő, lehetséges oksági tényező feltárásával.

Nomotetikus kutatások: helyzetek vagy események osztályaira keresik a lehető legkevesebb, igazán fontos oksági tényezőt, magyarázatot.

Az oksági kapcsolatok nomotetikus modellben akkor állnak fenn, ha

- az ok időben megelőzi az okozatot;
- az ok és okozat (a két változó) között empirikus összefüggés/együttjárás áll fenn;
- továbbá a két változó közti empirikus összefüggést nem magyarázza valamely harmadik változó hatása. (Babbie 1996:82-93)

B. A kvalitatív és kvantitatív kutatások

A kutatásban alkalmazott módszerek szerint megkülönböztethetünk kvantitatív és kvalitatív kutatásokat

A **kvantitatív kutatásokban** a társadalomtudományi kutatások eredményei – hasonlóan a természettudományokhoz – *számszerűsítettek, ún. kemény adatokban* jelennek meg, és így statisztikai kapcsolatok felállítása alapján fogalmazhatóak meg az ok-okozati összefüggések. Ezekből a társadalomra vonatkozó általános törvényszerűségeket lehet megállapítani, és így az emberi viselkedés is – ugyanúgy, mint a természeti jelenségek – előre megjósolhatóak.

A **kvalitatív kutatás** abból indul ki, hogy gyakran nem lehet a társadalmi viszonyokat természettudományos módszerekkel vizsgálni, mivel a kutatás tárgya az ember, akinek a cselekvését, véleményét számtalan változó befolyásolja. A kutatás eredményei is ún. *puha adatokban, nem számszerűsíthető* megfigyelésekben, szavakban, történetekben, jelennek meg. A kvalitatív kutatások legfőbb célja nem az, hogy általános törvényszerűségeket tárjon fel, ill. elméleteket bizonyítson, hanem az, hogy a társadalmi jelenségek mélyét feltárja és megértse, továbbá pedig esetleg elméleteket alkosson.

C. Alapkutatások és alkalmazott kutatások

Alapkutatás: olyan kísérleti és elméleti munka, amelynek elsődleges célja új ismeretek szerzése a jelenségek alapvető lényegéről és a megfigyelhető tényekről, bármiféle konkrét alkalmazási és felhasználási célkitűzés nélkül.

Alkalmazott kutatás: ahogy a nevében is szerepel, ez a kutatás új ismeretek megszerzésére irányuló vizsgálat, amelyet elsődlegesen valamely konkrét gyakorlati cél érdekében végeznek.

1.3. A kutatás tudományosságának feltételei

A kutatás és a hétköznapi megismerés

A hétköznapi megismerés és a kutatás sokban hasonlít egymásra. Az ember célja, annak érdekében, hogy biztonságban érezze magát, el tudjon igazodni az őt körülvevő környezetben, hogy ismerje meg a valóságot. A valóság megismerése mellett az ember azt is szeretné tudni, hogy mi az oka az egyes jelenségeknek, amelyek a valóságban előfordulnak, és nem utolsó sorban szeretné előre jelezni a várható történéseket azért is, hogy megvédje magát és környezetét.

A hétköznapi megismerés tapasztalatokon alapul, néha egyetlen vagy kis számú, véletlen esetből vonunk le következtetéseket, amelyek általánosíthatósága, szükségszerűsége esetleges.

A mindennapi élet során alapvetően kétféleképpen szerezhetőek információk: az egyik mód a közvetlen megtapasztalás, a szubjektív élmények gyűjtése, a másik, ha a sokak által közvetített tudás kerül elfogadásra, vagyis ez a fajta ismeretszerzés az egyetértésen nyugszik. Előbbit tapasztalati valóságnak, utóbbit konszenzuális valóságnak nevezik.

A tudományos kutatásra a minden részletre kiterjedő alaposág és tervszerűség jellemző. **A tudományban törekszenek arra, hogy az eredményeket többszörösen ellenőrizzék.** Az ellenőrzés nemcsak önellenőrzést, hanem a szakma kontrollját is jelenti.

A kutatás tudományossága három feltételnek kell, hogy megfeleljen, ezek:

Érvényesség

Megbízhatóság

Objektivitás

1.3.1. Érvényesség

Az érvényesség (validity) az a kritériumot fogalmazza meg, hogy **azt vizsgáljuk, amit vizsgálni akartunk.**

A kutatásra elszánt kollégának bizonyára nagyon evidensnek tűnik ez a kritérium. Hogyan fordulhat elő, hogy mást vizsgálunk, mint amit terveztünk?

Ha például arra vagyunk kíváncsiak, hogy mennyire kedvel a közönség egy irodalmi előadást, de közben megjelenik valami zavaró körülmény, például kint kitör a vihar, bent érzékelhető a dörgés-villámlás, akaratlanul is vizsgáljuk azt is, hogy a résztvevőkre hogyan hat a vihar, kik azok, akiknek a figyelme az időjárásra terelődik.

Az érvényességnek több típusát ismerjük, ezek közül témánk szempontjából a legfontosabbak:

- a fogalmi érvényesség
- a terjedelmi érvényesség
- az ismérv szerinti érvényesség

A fogalmi érvényesség:

A kutatás során használhatunk olyan fogalmakat, amiknek többféle jelentése, értelmezés van. Ezért nagyon fontos, hogy először **meghatározzuk az adott fogalom jelentését a kutatásunkban,** majd ebben az értelmezésben használjuk végig ezt a fogalmat.

Vegyük például azt a célt, hogy egyes embercsoportok kultúrához való viszonyát akarjuk vizsgálni. Mivel a kultúrának a köznyelvben, de a szakirodalomban is többféle értelmezése

ismeretes, a kutatás elején tisztáznunk kell, hogy a vizsgálatunk során milyen jelentést tulajdonítunk a kultúrának.

A terjedelmi érvényesség:

A terjedelmi érvényesség megmutatja, hogy **mennyire fedi le a kutatás a vizsgálni kívánt jelenség teljességét.** Ha azt szeretnénk például megvizsgálni, hogy egy adott populáció szabadidejéből mennyit fordít a kultúrára, akkor világosan meg kell határozni, hogy milyen szabadidőről van szó.

Az ismérv szerinti érvényesség:

Az ismérv szerinti érvényesség jellemzője, hogy valamilyen előrejelzésen alapul. Ilyenek például az idegenek vagy kisebbségek iránti attitűdök, pontosabban ezek vizsgálata.

1.3.2.Megbízhatóság

A megbízhatóság (reliability) azt jelenti, hogy **a megismételt kutatás az eredeti kutatással azonos eredményt ad.**

Ezt a követelményt meglehetősen nehéz teljesíteni az emberekkel, embercsoportokkal kapcsolatos kutatásokban, ugyanis az emberek viselkedését, véleményét nagyon sok külső és belső hatás, tényező befolyásolja.

Ha például a rádiózási szokások iránt érdeklődtünk egy vizsgálatban, és a megismételt vizsgálatunk előtt megjelenik egy új adó, egy új műsor vagy egy új műsorvezető, gyorsan megváltozhatnak az összegyűjtött adatok.

Hogyan tudunk meggyőződni arról, hogy mennyire megbízhatóak a kutatási eredményeink?

- A fent említett vizsgálat-megismételt vizsgálat módszere, amennyiben azonos eredményeket ad;
- A vizsgálat megismétlése más módszerrel, pl. kérdőív és interjú egymás utáni alkalmazása;
- Jól felkészült kutatók, vizsgálatvezetők alkalmazása.

1.3.3. Objektivitás

Az objektivitás különösen fontos kérdés akkor, amikor emberek között végzett kutatásokról van szó, valamint a kutatásokat is emberek végzik, így a jelenségek, összefüggések tanulmányozása két oldalról is nehézséget jelent: egyrészt a kutató, másrészt a kutatás alanyai akarva-akaratlanul befolyásolhatják azokat a folyamatokat, eseményeket, amelyeket meg akarunk vizsgálni.

A kultúrakutatások során ez a veszély különösen jelentkezik, hiszen vannak olyan kutatási módszerek, pl. a terepkutatások, ahol a részt vevő kutatónak nagyon nehéz felvenni a kívülálló szerepét, és elhatárolódni azoktól a történésektől, amelyeknek maga is részese. Ugyanakkor ha egy összeszokott, zárt csoportban megjelenik egy idegen, ismeretlen, még akkor is, ha nem a kutató szándékot látják benne, hanem a résztvevőt, óhatatlanul elkezdnek másképp viselkedni.

Nézze meg a Fogalomtár fejezetben a „nem interakcionális kutatói hatás”, az „interakcionális kutatói hatás”, a „bioszociális hatás”, „pszichoszociális hatás”, „szituációs hatás” fogalmakat, hogy többet tudjon meg az objektivitást veszélyeztető tényezőkről!

1.4. A kutatás etikai kérdései

A kutatás etikai kérdései és a társadalomtudományi kutatás nehézségei, különös tekintettel a kultúra kutatására

Etikai kérdések a kutatás résztvevőivel kapcsolatban:

- A kutatásban való részvétel mindig **önkéntes**, tehát senkit nem kötelezhetünk olyan kérdőív vagy interjú kitöltésére, amit nem akar vállalni.

A terepkutatások az önkéntes részvétel szempontjából is különleges helyzetet jelentenek. Ahogy fent említettük, ha a kutató felfedi kilétét, ezzel befolyásolhatja a résztvevők viselkedését, ha nem tárja eljűk a kutatás célját akkor viszont vét a kutatói etika szabálya ellen.

- A kutatásban **résztevők kockázatát** minimumra kell csökkenteni. Ha például a munkahelyi klímát vagy a vezetői stílust vizsgálánk egy kulturális intézményben, a résztvevőktől begyűjtött adatok azonosítható módon nem kerülhetnek a vezetők kezébe.
- A kísérletvezető kötelessége, hogy óvja a résztvevők **személyiségi jogait**. A résztvevők biztonsága érdekében nem szabad kiadnunk azokat az adatokat, amelyek kapcsán ígéretet tettünk arra, hogy titkosan kezeljük.

A kutatótársakkal és a tudóstársadalommal kapcsolatos etikai kérdések:

- A kutatásokban **tilos más szellemi termékét hivatkozás nélkül felhasználni**. A hivatalosan publikált kutatási eredményekre természetesen hivatkozhatunk, sőt, mielőtt hozzáfognánk saját kutatási problémánk tanulmányozásához, szükségszerűen össze kell gyűjtenünk, hogy mások mire jutottak a témában, de sose felejtsük el a forrásokat megjelölni.
- Evidenciának tűnik, mégis meg kell jegyeznünk, hogy **nem szabad a kutatási eredményeket meghamisítani**, mert azzal félrevezetjük a kutatótársakat, és mindazokat, akik a mi kutatásunkból kívánnak információkat szerezni. (bias fogalma, ld. Fogalomtár)

Kutatási nehézségek

A főbb nehézségek, amelyekkel szembe találjuk magunkat egy kutatás során:

A nehézségek egy része abból következik, hogy **emberekkel végezzük a kutatásainkat**. Erre már a fentiekben is utaltunk, de ezen a helyen is felsorolunk néhány változót, amiben a vizsgálatban részt vevő egyének különbözhetnek. Ilyenek lehetnek:

- a nem – férfiak és nők általában másképp vélekednek bizonyos kérdésekről, mondjuk, a fociról;
- az életkor – a nyugdíjasok számára szervezett rendezvényekről idősek és fiatalok;
- az iskolázottság - például a művészfilmek kedveltségénél;
- lakóhely – nyilván másképp vélekedik a plázák kínálta szórakozási lehetőségekről az, aki nagy városban él, és az, aki kistelepülésen lakik
- családi állapot, családszerkezet, és így tovább.

Előfordulhat, hogy az a szervezet, amelyben a kutatásunkat végezni akarjuk, tiltakozik a kutatás ellen, mivel nem akarja saját adatait kiadni, pl. nem kívánja, hogy bepillantást

nyerjük a fogvatartottak kulturális értékeibe, vagy egy koncertszervező cég gazdasági adataiba.

A nehézségek másik csoportja, hogy míg a nem élőlényekkel foglalkozó kutatások nagy részénél rögzíteni tudjuk a változókat, addig erre aligha van lehetőség emberek, embercsoportok esetében. Véleményeket, viselkedéseket számtalan **sok háttér tényező befolyásol**, akár az időjárási frontok is.

Szintén a vizsgált jelenségekkel kapcsolatos probléma, hogy bizonyos jellemzőket, viselkedésmódokat **nehéz mérhetővé tenni**. Ha meg is találjuk a mérhető elemeket egy-egy tulajdonságban, nehéz megmondani azt, hogy az elérések milyen mértéke idéz elő számottevő különbséget az egyének, szervezetek, események között.

A kutatástól függetlenül létező, de a kutatás lehetőségeit befolyásoló tényező az is, hogy **nehéz longitudinális vizsgálatokat végezni** egyes csoportokban, ugyanis egy csoport összetétele időről időre változhat, régi tagok kiléphetnek, új tagok érkezhettek például egy kórusba, de az is előfordulhat, hogy feloszlik a csoport, aminek a fejlődését tanulmányozni akartuk.

Megjegyzés: A fenti tananyag elkészítéséhez az anyagban megjelölt hivatkozásokon túl a szerző felhasználta az alábbi forrásokat is:

Babbie, Earl (1996): A társadalomtudományi kutatás gyakorlata. Balassi Kiadó, Bp

Cserné Adermann Gizella (1999): A tanulás és kutatómódszertan alapjai. JPTE, FEEFI, Pécs

Falus Iván (2004): Bevezetés a pedagógiai kutatás módszereibe. Műszaki Könyvkiadó, Budapest

2. A kutatás kiindulópontja és folyamata

A kutatás a kutatási probléma meghatározásával indul, lépései a következők:

2.1. A kutatási probléma és a kutatási kérdések

Minden kutatás első lépése a kutatási probléma megjelölése.

A probléma olyan helyzet, ahol a sikeres megoldást sem ösztön, sem előzetes minta alapján nem lehet megtalálni, hanem tervszerűen kell megkeresni illetve kitalálni.

Honnan származhat a probléma?

- A probléma adódhat a **mindennapi életből**, amikor a hétköznapi rutinból megoldhatatlan vagy megmagyarázhatatlan helyzettel találkozunk.
- A probléma származhat **elméleti tételekből**, amelyeket azért vizsgálunk meg, hogy a mi terepünkön is tapasztalunk-e hasonlót.
- A kutatás tárgya lehet valamely, a **szakirodalom** által felvetett, de meg nem oldott kérdés.
- A kutatási problémát meghatározhatja **külső megrendelő**, pl. megpályázzuk egy kutatás elvégzését vagy a főnökünktől kapunk megbízást egy kutatás elvégzésére.
- A kutatási probléma származhat a kutató **egyéni érdeklődéséből**.

A következő lépésben meg kell határozni azt, hogy az adott probléma vizsgálatát milyen céllal végezzük.

A kutatás alapvető célja lehet:

Feltárás, amely során azt vizsgáljuk, hogy „Mi történt ...? Melyek a fő jellemzői ...?”

Milyen feltételek mellett jön létre ...?”

Összehasonlító kutatás: Mi történt, amikor egyik vagy másik jelenség létrejött. ...? Melyek a fő jellemzői összehasonlítandó jelenségeknek...? Milyen feltételek mellett jöttek létre az összehasonlítandó jelenségek?...

Ebbe a körbe sorolhatók például az interkulturális kutatások is.

Történeti kutatás: Korábban hogyan történt ...? Korábban mi jellemezte ...? Milyen gyakran fordul elő ...?

Jó kérdés ebben a kategóriában például a népművelő képzés története

Magyarázó kutatás: Mi az oka ...? Mi a kapcsolata ...? Milyen hatással jár ...? Milyen következményekkel jár ...?

Miért vonzanak sok embert a tv sorozatok? Ennek kapcsán a fent felsorolt valamennyi kérdésre válaszolnunk kell.

A kutatási problémából vezethetjük le a **kutatási kérdéseket**. A kutatási kérdések segítenek lehatárolni a problémát, amire nagy szükségünk lesz ahhoz, hogy eredményes kutatást folytassunk.

A kutatási kérdések segítenek megvilágítani azt is, hogy a kiválasztott probléma „megéri-e a fáradságot”, azaz megfelel-e legalább egynek az alábbi kritériumok közül:

- Milyen **gyakorlati haszna** a kutatási probléma megoldásának?
- Hogyan **kutatható** az adott probléma, meg lehet-e szerezni például azokat a dokumentumokat, amelyekre a kutatás alapul?
- Milyen mértékben **felkészült a kutatócsoport** a probléma vizsgálatára?

Előfordulhat, hogy a problémát nem tudjuk világosan megfogalmazni, ilyenkor először a problémát kell egyértelművé tenni.

Hogyan pontosíthatjuk a problémát?

- Célzott megfigyeléseket végzünk
- Tanulmányozzuk a szakirodalmat, hogy foglalkozik-e valami hasonló kérdéssel
- Tapasztalt szakembereket kérdezzük meg

2.2. A kutatási probléma körülhatárolása

A probléma előzményeinek vizsgálata

A kutatás kezdetén – miután meghatároztuk a kutatási problémát - nagyon fontos megtudnunk, hogy kutatták-e már az adott területet, milyen kutatási eredményekre jutottak azok, akik előttünk vizsgálták az általunk választott témát.

Hogy ezt miért tegyük, arra több indokunk is van:

- Kerüljük el a „spanyolviasz újra felfedezésének esetét”!
- Ne kerüljünk előzetes tájékozódásunk hiányában plágium gyanúba.
- Ne kezdjünk a nulláról kutatni olyan témát, amiben mások már előre jutottak, hanem folytassuk az elért eredményektől.
- Ha valaki már foglalkozott a témával, akkor sem kell lemondanunk róla, mert más körülmények között, más populáción végzett vizsgálatainkkal összehasonlíthatjuk a korábbi megállapításokat.

A szakirodalom feltárása az internet előtti időben meglehetősen nehézkes, sok időt igénylő munka volt, és a könyvtárakban összpontosult. Az internet elterjedésével a könyvtári adatbázisok is elérhetőkké váltak. Ez természetesen helytől és időtől függetlenné tette a könyvtári katalógusokban történő böngészést.

A **számítógépes hálózaton szabadon elérhető katalógus** neve a nemzetközi gyakorlat után **OPAC** (Online Public Access Catalog, ld. Fogalomtár) lett. A program révén az elektronikus adatok kezelése lényegesen könnyebb, mint a cédula-katalógusoké. A több könyvtár katalógusát összekötő rendszer tovább könnyíti a szakirodalom kutatását.

Az internetes katalógusokban történő keresésen túlmutatva napjainkban már az **online könyvtár** hozzáférhetővé tétele lett a cél. Így már nemcsak a keresett kulcsszónak megfelelő szakirodalom könyvtári adataihoz férünk hozzá, hanem az adott könyv tartalma online formában is olvashatóvá vált. A **dokumentumok lehetséges típusai** között a **könyvek, folyóiratok** és a fent említett **internetes források** mellett még számos formát megtalálunk. Így a szakirodalom kutatását mindenképpen érdemes kiterjeszteni az **elektronikus hírlevelekre, az elektronikus folyóiratokra, az online kutatási jelentésekre** stb.

Ha a témánk nem nagyon egyedi és különleges, esetleg történeti jellegű régi dokumentumokra építve, akkor inkább a válogatás fog gondot okozni a rendelkezésre álló források közül.

Ne feledkezzünk meg arról, amit már korábbi kutatási, szakdolgozatírási tapasztalat birtokában is elkövethettünk: **jegyezzük fel a publikáció adatait**, online keresés esetén a **linket**, ahol fellelhető, de ilyenkor ne felejtjük el megadni a **letöltés dátumát** sem, mert egy későbbi időpontban nem biztos, hogy ugyanott lesz megtalálható.

2.3. A kutatás hipotéziseinek forrása, a hipotézisek megfogalmazása. Munkahipotézisek.

Mi a hipotézis?

A **hipotézis olyan tételt** vagy tételeket jelent, **amelyek szerepe, hogy magyarázatot ajánljanak különböző problémák megoldásához.** Ahogy ismeretes, a hipotézis feltételezés, de benne nem a véletlen felismerések dominálnak, hanem helyet kap az előzetes tapasztalat, a problémáról való korábbi tudás is.

A kvalitatív kutatások esetében a mai álláspont szerint nem hipotézisről beszélünk, hanem ezeket elméleti előfeltevésnek vagy kutatói kérdés és problémafelvetésnek nevezzük. Erről bővebben ld. Fogalomtár: Kutatói kérdések a kvalitatív kutatásokban.

Ha nem ismerjük a probléma megoldását, hogyan tudunk feltételezéseket megfogalmazni a probléma lehetséges megoldására?

A hipotézis lehetséges forrásai:

- A hipotézis alapulhat **sejtésre**. Ehhez szükséges, hogy rendelkezünk korábbi ismeretekkel az adott problémáról.
- A hipotézis forrását alkothatják **más vizsgálat eredményei**, amelyek alapján úgy gondoljuk, hogy mi is hasonló eredményekre fogunk jutni.
- A hipotézis kialakításának harmadik lehetősége, hogy a probléma magyarázatát **ismert elméletekből** vezetjük le dedukció útján.
- A hipotézis kialakításában segítségünkre lehet az **esettanulmány** elemzésének módszere. Az esettanulmány a tanulmányozandó probléma konkrét esetben való megnyilvánulása. További vizsgálatokkal szűrjük ki azt, hogy a jelenségben melyek a törvényszerű és melyek a véletlen elemek. (Esettanulmány ld. Fogalomtár)

A hipotézist szokásos esetben a kutatás megkezdése előtt kell megfogalmazni. Vannak olyan kutatások, amikor a vizsgálódás nem indul pontosan megfogalmazott hipotézissel. Ilyenkor az **ex post facto** hipotézis felállításának módszerével élünk, és a vizsgálat első eredményei alapján fogalmazzuk meg a feltevéseket.

A hipotézis akkor jó, ha:

- A hipotézis magyarázatot, megoldást kínál a felvetett problémára;
- A hipotézis megjelöli a változók között feltételezett kapcsolatot;
- A hipotézis egyértelműen igazolható vagy elvethető;

- A hipotézis igazolása vagy elvetése megvalósítható módszereket igényel.

A munkahipotézis

Előfordulhat, hogy a hipotézis közvetlenül nem alkalmas a vizsgálatokra. Leginkább akkor adódik ilyen helyzet, ha

- a hipotézisben szerepelnek olyan fogalmak, amelyek túl általánosak, nem mérhetők, vagy
- ha közvetlenül nem lehet eldönteni, hogy milyen információk teszik lehetővé annak a hipotézisnek az igazolását, vagy cáfolatát, amelyből kutatásunk során kiindulunk.

Ha például azt tételezzük fel, hogy a hazafias tartalmú filmek gyakori vetítése a tv-ben erősíti a hazaszeretet érzését, ez a hipotézis meglehetősen nagy szubjektívásra ad lehetőséget a bizonyítékok összegyűjtésében.

Ilyenkor ajánlott közbeiktatni egy lépést, ami a munkahipotézis kidolgozását jelenti.

A **munkahipotézis** a hipotézisben szereplő fogalmak **operacionalizálásával**, másképp **mérhetővé tételével** jön létre.

Mielőtt azonban mérhetővé tennénk a fogalmakat, meg kell határoznunk, hogy **mit értünk az adott fogalom tartalmán**.

Az előbbi példában szerepel például a hazaszeretet fogalma, amit legalábbis a kutatás céljára definiálnunk kell. A definíció megalkotása során megadjuk a fogalom jellemzőit, más szóval indikátorait. Ha például a hazaszeretet úgy határozzuk meg, hogy a hazához való pozitív értelmi, érzelmi és cselekvési viszony, akkor útmutatást kaphatunk ahhoz, hogy milyen információkat kellene összegyűjteni a vizsgálandó populációban. Meg kell vizsgálnunk azt, hogy mit tud az egyén arról az országról, amit a hazájának tart, megvizsgálhatók az attitűdjei, amelyek érzelmi viszonyulását jellemzik, nehezebben ugyan, de megfigyelhető, hogy cselekvéseiben hogyan nyilvánul meg a hazaszeretet.

Változók a vizsgálatokban

Egy vizsgálati alanyt, szituációt, jelenséget, folyamatot különböző **jellemzőkkel** írhatunk le.

Az egyént, tárgyat, jelenséget jellemző tulajdonságokat **attributumoknak** nevezzük.

Egy, a kutatásba bevont személyt lehet jellemezni azzal, hogy férfi vagy nő, milyen korú, végzettségű, foglalkozású, stb. Ezek az adott személy attribútumai.

Az attribútumok logikailag összetartozó csoportjait **változóknak** nevezzük.

A **hipotézis a változók közötti kapcsolatot** jelöli meg.

A vizsgált szituációkat a változók közti kapcsolat határozza meg.

A változók két típusát ismerjük, a független és a függő változókat.

Független változó:

A független változó első közelítésben az **ok az ok-okozati kapcsolatban**.

A független változó értékeit vagy mi adjuk meg, vagy kiválasztással tudjuk befolyásolni a vizsgált jelenség résztvevőinek jellemzőit.

Függő változó:

Az ok-okozati kapcsolatban a **függő változót** nevezzük **okozatnak**, azaz a független változó értéke befolyásolja a függő változó értékét.

Vegyünk egy példát:

Feltételezzük, hogy minél magasabb valakinek az iskolázottsága, annál szívesebb az érdeklődése a kultúra különböző területei iránt.

A hipotézisünkben két változó szerepel, az iskolázottság és a kultúra különböző területei iránti érdeklődés. Először nézzük a hipotézisben szereplő fogalmakat a vizsgálhatóság-mérhetőség szempontjából! Az iskolázottság objektíven meghatározható, ha úgy értelmezzük pl. hogy a megkérdezetteknek mi a legmagasabb iskolai végzettsége (erre természetesen a kérdésnek is utalnia kell). A kultúra különböző területeit már definiálni kellene, ezek nélkül nem tudunk adatokat felvenni.

Az ok-okozati kapcsolat változói közül az **okot** tartjuk **passzív**, az **okozatot** pedig **aktív** változónak.

A hipotéziseket a változók összefüggése szempontjából két formában jeleníthetjük meg:

- A **nullhipotézis**: azt állítja, hogy nincs kapcsolat a változók között

A fenti példánk alapján null-hipotézis:

Nincs kapcsolat az iskolázottság és a kultúra különböző területei iránti érdeklődés között.

- Az **alternatív hipotézis**: azt akarja igazolni, hogy van kapcsolat a két változó között, alcsoportjai:
 - A kapcsolat irányát meg nem jelölő, **irány nélküli hipotézis**:

Ilyen például: Van kapcsolat az iskolázottság és a kultúra különböző területei iránti érdeklődés között;

- **A kapcsolat irányát is megjelölő hipotézis:**

Példa: Minél magasabb az egyén iskolai végzettsége, a kultúrának annál több területe iránt érdeklődik.

2.4. A kutatásba bevontak körének meghatározása, mintavételi eljárások

A kutatói kérdések között említettük, hogy míg **a probléma** lehet nagyon **általános**, addig **a kutatói kérdések szűkíthetők**, körülhatárolhatják azoknak az egyéneknek, csoportoknak, jelenségeknek a körét, amelyre nézve következtetéseket akarunk majd megállapítani.

Ez a lépés azért is fontos, mert az alkalmazott módszereket is befolyásolja, hogy mekkora populáción akarjuk elvégezni a vizsgálatot.

Néhány **alapfogalom** a kutatásba bevontak körének meghatározásához:

Populáció vagy alapsokaság a vizsgálandó teljesség, azok a személyek vagy dolgok, amelyek és akikre, amikre vonatkozóan szeretnénk következtetést levonni.

A vizsgálatba bevontak köre szerint:

- **Teljes körű vizsgálat:** ha lehetséges a teljes populáció vagy célpopuláció vizsgálata, amelynek eredményei tisztán és megbízhatóan írják le a vizsgált populáció ismérveit.
- **Mintavételi eljárás:** azokban az esetekben, amikor a teljes populáció nagy létszámú vagy éppen elérhetetlen, mintavételi eljárásokat szoktunk alkalmazni.

A **minta** az elemek **összessége**, az **elemek** azok az **alapegységek**, melyekről információt gyűjtünk, és amelyek az elemzés alapjául szolgálnak.

A **mintaválasztásnak** két nagy típusát különböztetjük meg:

- a véletlenszerű mintavétel
- nem véletlenszerű mintavétel.

A véletlenszerű mintavétel típusai:

A véletlen mintavételnél minden elemnek egyforma esélye van, hogy bekerüljön a vizsgált populációba.

A véletlen mintavételt akkor érdemes használni, ha a független változóban viszonylag homogén a vizsgált népesség. Ilyen tulajdonság például az, hogy mindenki szeret nyerni lottón, tombolán, bármilyen szerencsejátékon.

A véletlen mintavétel alapesetei:

Egyszerű véletlen mintavétel:

Ebben az esetben a populációról rendelkezésre álló listáról véletlenszerűen választjuk ki a minta tagjait. A lista elemeinek sorszámokat adunk, majd véletlenszám-táblázat vagy számítógép segítségével kiválasztjuk a mintába kerülő elemeket.

Szisztematikus mintavétel:

A szisztematikus mintavétel során a teljes lista minden k -dik elemét válogatjuk be a mintába. Például ha a vizsgálati populáció 1000 (N) főből áll és egy 100 (n) fő elemszámú mintát szeretnénk kiválasztani, akkor a lista minden 10-ik (k) elemét választjuk be a mintába ($k=N/n$).

Ha a lista elemei valamilyen rendszer szerinti elrendezésben szerepelnek, nem célszerű ezt a módszert választani. Nem érdemes például ezt a módszert választani, ha az iskolai végzettség szerint állították sorba a célpopulációt.

Rétegezett mintavétel:

A rétegezett mintavételt akkor célszerű használni, ha **a populáció** a vizsgált ismérv szerint **heterogén**.

A rétegezett mintavételnél a vizsgálni kívánt populációt az adekvát **rétegeképző ismérvek** alapján csoportosítjuk, és ebből választjuk ki a vizsgálatba bevont egyéneket, jelenségeket, stb. A rétegezett mintavételnél a kutatás hipotézisei útmutatást adnak a rétegeképző ismérvek megválasztásához.

Ha például egy megyén belül vizsgálni akarjuk, hogy milyen gyakorisággal vesznek részt a lakosok a művelődési intézmények által szervezett rendezvényeken, célszerű a megye lakosait

csoportosítani a lakóhely szerint (megyeszékhely, város, község, stb), ha hipotézisünkben benne van az a feltételezés, hogy a nagyobb településen élők gyakrabban látogatják ezeket a rendezvényeket.

Ha a hipotézist tovább árnyaljuk, és feltételezzük, hogy a 30 és 40 év közöttiek alkotják a közönség zömét ezeken a rendezvényeken, akkor még egy rétegeképző ismérvet célszerű alkalmaznunk, adott esetben a vizsgált populáció életkori megoszlását.

A **rétegezett mintavétel**nél kétféle **kiválasztást** használhatunk a vizsgálatban résztvevő egyének, jelenségek meghatározására:

- **azonos számú elem kiválasztása**: választhatunk minden, a rétegeképző ismérvek szerint keletkezett csoportból azonos számú alanyt,
- **arányos kiválasztás**: ez különösen akkor szükséges, ha a célpopuláció rétegzésével létrejött csoportok, részhalmazok nem egyenlő számosságúak, az arányos kiválasztást.

Reprezentatív mintához jutunk, ha a rétegezett mintából az egyes csoportok elemszámának arányában választunk ki vizsgálati alanyokat.

Egyéb mintavételi formák:

A következőkben tárgyalt mintavételi formák nem véletlenszerűek, így a reprezentativitásuk akár kétséges is lehet.

- Egyszerűen, kényelmesen **elérhető alanyok bevonása** a vizsgálatba – ilyen esetben az ismerősöket, családot, szomszédokat, kollégákat kéri meg a kutató, hogy vegyenek részt a vizsgálatban.
- **Célirányos kiválasztás** az adott populációból – keressük például a közösség-szervező képzésben közreműködő oktatók közül azokat, akik intenzíven részt vesznek a tehetség-gondozásban
- A **hólabda módszer**t érdemes olyan populációk esetében használni, amelyről kevés információnk van, nincs elég adatunk az elérhetőségükről. Ha meg akarjuk vizsgálni a külföldön élő magyar fiatalok viszonyát a hazai kulturális értékekhez, akkor néhány ismerősön keresztül elindulhatunk, akiket megkérünk, hogy adják tovább saját barátaiknak, kollégáiknak, stb. a vizsgálatban való részvétel lehetőségét.

A mintavételek esetén meghatározhatunk **beválasztási** vagy **kizárási kritériumokat**, ez utóbbit elsősorban a szélsőségek elkerülésére. Kizárhatjuk például az írásbeli kikérdezésre épülő módszerekből azokat, akik analfabéták, vagy csaknem teljesen azok, pl. 1-2 osztályt végeztek.

Megjegyzés: A fenti tananyag elkészítéséhez az anyagban megjelölt hivatkozásokon túl a szerző felhasználta az alábbi forrásokat is:

Babbie, Earl (1996): A társadalomtudományi kutatás gyakorlata. Balassi Kiadó, Bp

Cserné Adermann Gizella (1999): A tanulás és kutatómódszertan alapjai. JPTE, FEEFI, Pécs

Falus Iván (2004): Bevezetés a pedagógiai kutatás módszereibe. Műszaki Könyvkiadó, Budapest

3. A kultúrakutatásban használt legfontosabb kvalitatív és kvantitatív módszerek

3.1. Dokumentumok és források elemzése. Levéltári kutatások. A tartalomelemzés módszere

Deduktív vagy analitikus kutatások

Deduktív vagy analitikus kutatásnak nevezzük azt az eljárást, melynek során az általános érvényű alapelvek, más tudományokban felhalmozott hazai és nemzetközi tapasztalatok elemzése, a szélesen értelmezett források, dokumentumok feltárása történik.

A témakörünk elméleti megalapozása során két utat járhatunk be:

- megkeressük a témával kapcsolatos szakirodalmat,
- háttérinformációkat keresünk a témakörhöz - nem feltétlenül a szakirodalom területéről.

A két úthoz tartozó módszerek:

- forráskutatás
- dokumentumelemzés (Lengyelne 2011)

Forráskutatás

Egy-egy probléma történeti gyökereinek a feltárása segít az adott kérdéskör megvilágításában, ehhez ad segítséget a forráskutatás.

Forrásnak nevezünk minden olyan **írott, szóbeli vagy tárgyi anyagot**, amelyből kutatásunkhoz tényeket használhatunk fel

A forráskutatás **analitikus** jellegű **kutatási stratégia**.

A forráskutatás lépései:

- A források megtalálása, kiválasztása
- Forráskritika

A **források a kutatás tárgya szempontjából** lehetnek:

- elsődleges források és
- másodlagos források.

Az **elsődleges források** közvetlenül szolgáltatnak információt a problémáról. Tanulmányozhatunk például régi jogszabályokat, házirendeket, működési szabályzatokat, stb. A **másodlagos források** valamilyen közvetítésen teszik hozzáférhetővé a vizsgált információt. Ilyen lehet például egy tanulmány vagy sajtóközlemény, ami a fenti elsődleges forrásokat mutatja be.

Nem szabad elfelejteni, hogy mindig **a kutatás célja dönti el**, hogy **mi** tekinthető **elsődlegesnek** vagy **másodlagosnak**. A fent említett sajtóközlemények lehetnek például elsődleges források is, ha egy adott időszakban egy sajtótermékben megjelenő közlemények gyakoriságát kutatjuk.

Vannak olyan források, amelyeket tudatosan megőriznek az utókornak, lehetséges, hogy ezeket a levéltárban tudjuk megtalálni.

Forráskritika

A források felkutatása utáni következő lépés **a források kritikai vizsgálata**, ezt forráskritikának nevezzük.

-A **külső forráskritika** során azt vizsgáljuk meg, hogy eredetiek, vagy hiteles másolatok-e a források.

- A **belső forráskritika** azt vizsgálja, hogy mennyire hitelesek a forrásban található tények, események, a szerző rendelkezett-e szakértelemmel és kompetenciával ezek leírásához.

A forráskritika aspektusai:

- A fogalmak vizsgálata

A források lehetőséget adnak annak feltárására, hogy a forrás létrejötte idején hogyan értelmezték a fogalmakat, milyen **jelentést** adtak nekik.

- Leíró elemzés:

A leíró elemzéssel feltárjuk a forrásokban fellelhető történések **időbeli rendjét**.

Ezek a források lehetővé teszik, hogy egy művelődési intézmény legfontosabb állomásait bemutassuk egészen a létrehozás tervétől az építkezés egyes lépésein keresztül a használatba vételig.

- Értelmező elemzés:

Ilyen tevékenységet akkor végzünk, ha a vizsgált fogalmakat, történéseket, eseményeket **össze akarjuk vetni** az adott korszak vagy egy másik kor, kultúra egyéb jellemzőivel,

ilyen lehet például a gyerekek megjelenése a különböző műalkotásokban az adott korszakban – festmény, szobor, irodalmi alkotás.

- **Összehasonlító elemzés:**

Összehasonlítani csak olyan jelenségeket, fogalmakat tudunk, amelyeknek vannak közös jellemzőik. Így például a nők tanulási lehetőségeit megvizsgálhatjuk egy adott korszakban eltérő hagyományokkal, szokásokkal, vallási elvekkel rendelkező országokban.

Levéltári kutatás

Ha történeti témát kíván vizsgálni, akkor lehetséges, hogy **eredeti források**at csak levéltárban tud találni.

A levéltári kutatásokat minden fázisát követni lehet a *Levéltári kutatás lépésről lépésre c.* segédanyagban. (Magyar Levéltárosok Egyesülete 2018).

Ebből idézünk néhány útmutatást:

„Amennyiben Ön egy történelmi téma kutatása során már elolvasta a könyvtárakban található összes szakirodalmat és – ha volt – megtekintette a sajtóanyagot, akkor következhet a levéltári kutatás. Előbbiekből következően ha Ön el akar mélyülni egy témában, a levéltári kutatás megkezdése előtt mindenképpen legalább az **adott történelmi korszakra vonatkozó általános szakirodalomból** a legminimálisabb történelmi ismeretekre szert kell tennie annak érdekében, hogy a levéltárban kézbe veendő eredeti forrásokból a lehető legtöbb információt ki tudja nyerni, magyarul a források beszédesek legyenek, azokat a megfelelő helyén tudja kezelni. ...

Minden levéltári kutatás megkezdése előtt célszerű tájékozódni afelől, hogy a kutatni kívánt téma forrásait vagy a kiszemelt iratanyagot **melyik levéltárban** őrzik....

Az iratanyag kiválasztása után érdemes **a kutatás technikai feltételeiről** is tájékozódni....

Amennyiben a kutatás megkezdése előtt lehetőség van rá, célszerű áttanulmányozni az adott levéltár kutatási és kutatótermi szabályzatát, mivel itt lehetnek bizonyos technikai korlátok...

Ön már a kutatómunka legelső szakaszában, főként ha először végez levéltári kutatást, szembesülni fog azzal, hogy az iratokból egészen máshogyan lehet kinyerni az információkat, mint egy szakkönyvből. A levéltári kutatáshoz bizony kitartás kell, mivel nem biztos, hogy elsőre megleli azt, amit keres. Azért, hogy a kutatóknak mégse egy szénakazalban kelljen a tűt

megtalálni, a levéltárosok különböző szintű kutatási segédleteket állítottak össze az Ön munkájának megkönnyítésére. Ezeket a segédleteket kérje a levéltár kutatótermének felügyelőjétől/kutatószolgálat vezetőjétől. Természetesen – egyelőre még csak részlegesen – ezek a segédletek az interneten is elérhetőek”

Dokumentumelemzés

Dokumentumnak tekintünk minden olyan, a jelenben vagy a közelmúltban készült anyagot, ami nem közvetlenül kutatási céllal készült, de amiből adalékokat, fontos információkat kaphatunk a kutatómunkánkhoz. A dokumentumok nem feltétlenül írásos formában jelennek meg, lehetnek például egyéb művészeti alkotások.

A dokumentumelemzés szokásos megkülönböztetése a forráselemzéstől, hogy a **forráselemzés általában történeti dokumentumokkal foglalkozik.**

A kutatás mely szakaszában használható a dokumentumelemzés?

- Kezdeti szakasz:

A dokumentumelemzést használhatjuk a kutatás kezdeti szakaszában a tájékozódás, a probléma pontosítása és a hipotézis megfogalmazásához.

- Fő szakasz

A dokumentumelemzés lehet a kutatásunk fő módszere, de használhatjuk más módszerekkel összekapcsolva is, így a kutatás fő szakaszában is használható adatok gyűjtésére, elemzésére, következtetések megfogalmazására.

A dokumentumok nem feltétlenül a kutatás témájával kapcsolatosak. Vannak olyan dokumentumok, amelyek már létrejöttüktől kapcsolatban vannak a kutatási témával, és felhasználhatunk olyan dokumentumokat, amelyeknek a kapcsolatát a kutatási témával a kutató teremtette meg.

A dokumentumok csoportosítása témakör szerint

A **kutatási témával kapcsolatos dokumentumok** lehetnek például:

- törvények,
- jelentések,

- szervezeti dokumentációk (Szervezeti és Működési Szabályzat, Intézményi Minőségirányítás Program)
- projekt beszámolók, stb.

A kutatási témához közvetlenül nem kapcsolódó dokumentumok – ahol a kutató teremti meg a kapcsolatot:

- filmek,
- színművek,
- tévé- és rádióműsorok.
- festmények, szobrok, stb.

A dokumentumok a címzettek szerint:

- **Hivatalos dokumentumok**, amelyek nyilvánossághoz szólnak. Ilyenek lehetnek a statisztikák, vitaanyagok, törvénytervezetek, stb.
- **Személyes dokumentumok**: ilyenekkel is találkozhatunk a kutatások során, ezek között leggyakoribbak a naplók, levelek, feljegyzések, stb. Ezeket csak az etikai követelmények betartásával lehet felhasználni.
- **Személyességet előhívó dokumentumok** általában akkor keletkeznek, ha a vizsgált személy hivatalos helyzetben olyan információkat is ad, mondjuk egy riportban, ami a magánszférájára vonatkozik.
- **Nem címzett dokumentumok**: a hétköznapi megnyilvánulásokról adódó plusz információk (pl. szókinccs).

Tartalomelemzés

A forrás és dokumentumelemzés olyan kutatási technikák, amik a szövegben lévő tartalmat tárják fel. A tartalomelemzés ezzel szemben megpróbál a szöveg mögé tekinteni azzal, hogy elemezi a szövegben a szavakat, az alkalmazott szókapcsolatokat, a jelzők megválasztását, az írott vagy szóbeli mű logikai felépítését, vagy akár a ráható előzményeket, a pszichológiai, politikai vonzatokat.

A tartalomelemzés tehát olyan kutatási módszer, ami lehetővé teszi egy közlés elemzését olyan módon, hogy annak minden komponensét figyelembe veszi.

A tartalomelemzés három információ forrásra irányulhat:

- köznapi értelemben vett üzenetekre
- az üzenet kibocsájtójával kapcsolatos információkra
- az üzenet és a küldője által kiváltott hatásokra.

A tartalomelemzés **a szöveg jelentése mellett** feltárja annak **rejtett tartalmait** a szöveg visszatérő elemeinek vizsgálatával.

A tartalomelemzés történetének egyik jelentősebb fejlődése a második világháború idején következett be. Ekkor ugyanis a propagandaelemzés vált meghatározóvá. A tartalomelemzésnek ez az ága a szembenálló fél propagandájából próbál következtetéseket levonni, és megjósolni a jövőben várható katonai és politikai lépéseket.

Krippendorff (Krippendorff 1995: 71) **a tartalomelemzés folyamatának 7 fő komponensét** határozza meg, melynek összetevői:

- **Adatkészítés** - a szövegek adatokká alakítása (pl. digitalizálási folyamat).
- **Egységmeghatározás** - pl. időegység (pl. szónoklat elemzésénél perc, újsághírnél területegység). Szöveg esetén az egységek lehetnek: szavak, mondatok, bekezdések, más nyelvtani egységek. Az egység lehet ettől jóval nagyobb is, pl. hány könyv jelent meg egy témában, hány hírt olvashattunk az eseményről? Hányszor játszották az adott darabot?
- **Mintavétel** - melynek során kiválasztjuk, hogy mely lapok, mely szónoklatok stb. kerüljenek részletes elemzésre.
- **Adatrögzítés**- kategóriák felállítása, melybe a szöveg elemei bizonyos szabályok szerint besorolhatók.
- **Adatredukció** - az irreleváns elemek elhagyásának folyamata.
- **Következtetés** – mire következtethetünk az így nyert adatokból
- **Elemzés** – összefüggések a kutatott jelenség és a tartalomelemzés eredményei között

A **szövegek adatokká alakításában**, ahogy fent láttuk, meg kell határozni azokat az egységeket, amelyekbe a szöveg egyes elemei besorolhatók.

Általában a következő típusokat lehet megkülönböztetni:

Megszámlálható egység:

A mennyiségi elemzéseknél szükség van ilyen egységre, pl. egy híradásban milyen gyakorisággal használnak bizonyos szavakat – itt az egység az idő, vagy egy újságban mekkora területet foglal el egy eseményről szóló cikk, ahol az egység a terület.

A rögzítéshez használt egység, ami függ az elemzés céljától, pl. mikroszkopikus vagy makroszkopikus elemzéseket akarunk-e végezni:

A rögzítéshez használt egységek lehetnek:

- szavak, illetve ezek gyakorisága;
- témák, például amelyek többször előfordulnak a vizsgálat tárgyát képező tévéműsorokban – megvizsgáljuk, hányszor fordulnak elő;
- személyiségek, akiket többször említenek az elemzendő szövegekben;
- helységnevek (megyék, városok, egyéb települések, stb), hányszor szerepelnek a kiválasztott szövegben;
- egész egységek, pl. könyv, tanulmány, film az adott témáról, amelyek egy időintervallumban jelentek meg, stb.

A besoroláshoz használt kategóriák alkotásának szabályai:

- a kategóriáknak **le kell fedniük a vizsgált jelenséget**, nem jutunk a lényeghez közelebb, ha megadunk egy „egyéb” kategóriát, és oda soroljuk a legtöbb elemet;
- a kategóriáknak **kölcsönösen ki kell zárniuk egymást**, ha ez nem történik meg, akkor egy-egy egységet több helyre is besorolunk;
- az egyes **kategóriák definiálása**, értelmezése – ez a művelet járul hozzá a megbízhatósághoz, mert különböző kódolók között nő az azonos kódolás valószínűsége.

Az adatok mennyiségi és minőségi elemzése

Az összegyűjtött adatok feldolgozásánál célszerű **először a mennyiségi elemzést** elvégezni, csak **utána** érdemes a mennyiségi adatokból **minőségi következtetéseket** levonni.

A mennyiségi elemzés során nem csupán az előfordulás gyakoriságát vizsgáljuk, hanem különböző kategóriák előfordulási arányáról is képet kaphatunk, sőt, korrelációt és egyéb statisztikai mutatókat is számíthatunk.

A mennyiségi mutatók értelmezése vezet a minőségi elemzésekhez.

A tartalomelemzés módszerének előnyei:

- a tartalomelemzés kevés anyagi és személyi ráfordítást igényel;

- a tartalomelemzés lehetővé teszi hosszabb időszakok vizsgálatát, és például a különböző témák megjelenésének gyakoriságát az adott gazdasági-politikai kontextusoktól függően;
- a közlemények már léteznek, a kutató jelenléte nem befolyásolja azokat.

A tartalomelemzés hátránya:

- a tartalomelemzés hátránya lehet, hogy alkalmat ad a tágabb, komplexebb kontextustól való elvonatkoztatásra, ezzel téves értelmezésekhez is vezethet.

3.2. A megfigyelés és a terepkutatás

A megfigyelés hétköznapi életünk része. Megfigyeljük például, hogy kik azok, akik minden reggel ugyanazzal a metróval mennek munkába, mint mi, de ennek a megfigyelésnek nincs konkrét kutatási célja.

A megfigyelés – tudományos értelemben - hosszabb vagy rövidebb ideig tartó **szándékos és céltudatos észlelés**, ami lehetőséget ad jelenségek vagy folyamatok nyomon követésére, amelyek bizonyos hatások eredményeképpen következnek be.

A megfigyelés jellemzői:

- céltudatosság
- rendszeresség
- objektivitás

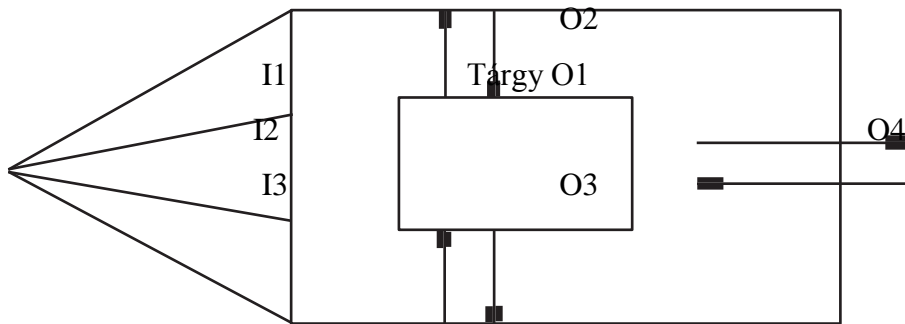
A megfigyelést **kvantitatív és kvalitatív módszerként is lehet használni.**

A megfigyelés szituációi

A megfigyelés szituációit a megfigyelő és a megfigyelt személy vagy jelenség egymáshoz való viszonya szerint különböztetjük meg:

1. helyzet:

A megfigyelő és a megfigyelt térben egymástól elkülönülten helyezkednek el. Például egy teremben elhelyezett kamerával követi a megfigyelő az eseményeket anélkül, hogy jelenléte befolyásolná az ottani történéseket.

A séma alapján belátható, hogy legalább három típusú információt lehet nyerni:

- I₁ – Az első információcsoportot a **nem tudatos információk** alkotják, amelyek mégis hatást gyakorolnak a megfigyelőre. Ezek a nem tudatosan érzékelt hatások adnak speciális jelentést a más módon összegyűjtött információknak. Ilyen módon érzékeljük például egy csoport értekezletének atmoszféráját.
- I₂ – Ebbe a csoportba azok az információk tartoznak, amelyekre a szokásos értelemben a megfigyelések során gondolunk, azaz az **olyan információk, amelyek érzékszerveink által felfoghatók**. Meg akarjuk figyelni például egy nyugdíjas előadáson a hallgatóság viselkedését, reakcióját különböző témákra, mert tudni szeretnénk, hogy milyen témák váltják ki a legnagyobb aktivitást a célpopulációból.
- I₃ – A harmadik csoportba azok az **információk** tartoznak, amelyek **a megfigyelendő jelenségtől függetlenül** jelennek meg. A fenti szituációban megfigyeljük azt is, ami az elején nem tartozott a megfigyelés témájához, például azt, hogy hogyan viselkednek mozgássérült hallgatóval a társaik.

Ha a megfigyelés tárgya oldaláról vizsgáljuk a szituációt, négy különböző aspektust tudunk megkülönböztetni:

- O₁ – maga a megfigyelés tárgya, pl. a nyugdíjas előadás résztvevői, az előadó;

O₂ – azok a kapcsolatok, amelyek a megfigyelés tárgyai és a szituáció más elemei között léteznek, pl. a nyugdíjasok egymás közti kapcsolatai, kapcsolatfelvételi próbálkozások az előadó és a hallgatók között, stb.;

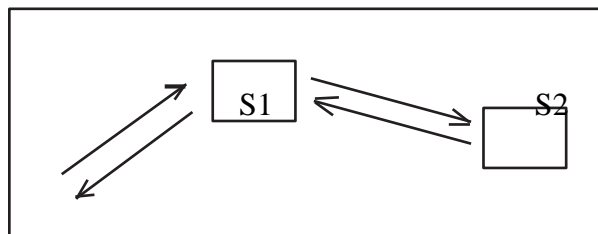
O₃ – azokat a kapcsolatokat jelöli, amelyek a megfigyelt alany és a szituáció között jönnek létre, pl. az előadás résztvevőinek az érkezése, a társak üdvözlése, viselkedés az előadás szünetében;

O₄ – ebbe a csoportba azok az információk tartoznak, amelyek a megfigyelés tárgya és a megfigyelt szituáción kívüli környezet között léteznek, pl. az öltözködés jellemzői a résztvevők különböző csoportjaiban.

Ilyen típusú megfigyeléseket végezhetünk egy teremben a galériáról, a tolmácsfülkéből, stb.

2. helyzet:

A **megfigyelő jelen van** a megfigyelt eseményen. Ez történik például, amikor egy szakértő megjelenik egy táncsoport próbáján, hogy megfigyelje, alkalmas-e a csoport egy versenyen való részvételre. Az idegen megfigyelő jelenléte azonban óhatatlanul megváltoztatja az adott szituációban zajló történéseket és folyamatokat.

Az előbbi esetben figyelembe vett tényezők mellett két újabb zavaró elemet kell figyelembe venni.

A megfigyelő és az alany vagy a szituáció között elkerülhetetlenül létrejön a kapcsolatok olyan hálója, amely befolyásolja mind a megfigyelőt, mind a megfigyelés tárgyát. Ha egy táncpár mozgásának a szabályosságára koncentrál a megfigyelő, lehet, hogy zavarba jönnek, és nem tudják a szokásos teljesítményeiket produkálni.

A megfigyelő jelenléte módosítja a továbbiakban az első esetben bemutatott O₂, O₃ és O₄ kapcsolatokat.

3. helyzet

A **megfigyelő cselekvő résztvevője** a megfigyelés tárgyául szolgáló szituációnak. A megfigyelő szerepét betöltheti úgy is, hogy a jelenlévők tudják, hogy rögzíti, majd feldolgozza a történéseket, de lehet olyan megfigyelés, amiben a többiek szemében csupán résztvevőként szerepel a kutató. Ez utóbbi helyzet azonban etikai kérdéseket is felvet.

A kultúra kutatásban a résztvevő megfigyelés gyakran a **terepkutatás** formájában jelenik meg.

Ez az egyetlen olyan módszer, amelynek segítségével azt tudhatjuk meg, hogy a megfigyelték ténylegesen hogyan viselkednek, nem azt, amit elmondanak magukról, hogy hogyan is viselkednének. Mivel a **terepkutatás** gyakorlatilag a **jelenségek közvetlen és teljes megfigyelése** a maguk természetes közegében. Bár terepkutatás során lehet kvantitatív adatokat is gyűjteni, azonban jellemzően olyan attitűd- és magatartásbeli finomságok és részletek, mélyebb összefüggések megismerésére alkalmas, amely adatok nehezen számszerűsíthetőek. (Babbie 1996:343)

A terepkutatás lépései:

- **A kutatási kérdés pontosítása**, ami a terepen még alakulhat
- A kutatás megkezdése előtt **alapos ismeretekkel** kell rendelkezni a **terepről**, a vonatkozó elméletekről és korábbi kutatási eredményekről
- **A terep kiválasztása**: olyan terepet kell választani, ami pragmatikusan kutatható helyszín, valamint alkalmas a megfogalmazott kutatási kérdés megválaszolására
- **A bejutás** a terepkutatások egyik legnehezebb szakasza. Ebben fontos szerepe lehet az egyéni kapcsolatoknak, szimpátiának
- **Beépülés**: a csoport bizalmának megnyerése után azt a kutatás ideje alatt végig fenn kell tartani a csoport tagjainak együttműködési hajlandóságával együtt.
- **Adatrögzítés**: „Ne bízunk meg az emlékezetünkben jobban, mint amennyire muszáj, mert megbízhatatlan.” (Babbie 1996:343) Ezért feltétlenül szükséges terepnapló készítése, ill. folyamatos használata. Előre nem tudhatjuk, mi lesz fontos. A terepnapló tartalmazza a megfigyelt közösség életének színtereit, tagjait és azok szerepeit, a tagok

közötti interakciókat, valamint jól elkülönítve (!) benyomásainkat, értelmezéseinket. (+ fényképek, film- és hangfelvételek)

- **Adatok feldolgozása:** feljegyzéseinket letisztázzuk, digitalizáljuk és a kutatás szempontjai szerint rendszerezük
- **Adatelemzés:** hasonlóságok és eltérések keresése, a vizsgált csoportra jellemző magatartási normák, összefüggések keresése, magatartások osztályozása.
- **Kutatási beszámoló elkészítése:** A résztvevő megfigyelés esetében ez általában élvezetes, olvasmányos mű, amely az életségű, részletes leírások nyomán az olvasót szinte terepre helyezi.

Mivel a megfigyelésben sok szubjektív tényező is szerepet kap, fontos, hogy amit lehet, ezekből előre kiszűrjünk, ezért tárgyaljuk azokat a lehetőségeket, amelyekkel az objektivitást fokozni lehet.

Objektív megfigyelések előkészítése

- Első lépésben **meghatározzuk a megfigyelés célját**. Másképpen végezzük a megfigyelést, ha a hipotézis felállításához akarunk információkat szerezni, és másképpen, ha a hipotéziseket akarjuk bizonyítani.
- A **megfigyelni kívánt jelenséget** is célszerű meghatározni (pl. mikor sorolunk egy viselkedést az agresszív megnyilvánulások közé?).
- Az **alkalmas megfigyelés technika** kiválasztása szintén az objektivitás feltétele.
- Dönteni kell arról, hogy **szükséges-e** valamilyen **technikai eszközt** használni a megfigyelt jelenségek rögzítésére.
- Kategória rendszeres rögzítés esetén **elővizsgálattal** ellenőrizni kell, hogy a minden előálló jelenség beilleszthető-e valamilyen kategóriába.
- A vizsgálat lefolytatása előtt határozzuk meg **az adatok feldolgozásának módját**.

Megfigyelési, rögzítési technikák

A megfigyelési technikák a megfigyelt jelenségek rögzítést segítik elő.

A rögzítés típusai:

- A. Kódolás nélkül történő rögzítés
- B. Kódolással történő rögzítés

A kódolás nélküli rögzítés módszerei:

A.1. Naplók, feljegyzések:

A naplók, feljegyzések általában azzal a céllal készülnek, hogy folyamatában rögzíteni tudjuk valaki vagy valakik viselkedését, valamely ráhatás, beavatkozás következtében létrejövő viselkedésváltozását, esetleg spontán fejlődési folyamatait.

A naplók a folyamatok résztvevőinek kötetlen feljegyzései, ezért szubjektívabbak azoknál az információknál, amiket külső megfigyelő tud összegyűjteni a szóban forgó jelenségekről. A naplók harmadik személy által történő elemzése gyakran nehézkes, mivel a feljegyzést készítő számára a jelenségek egy része magától értetődő, így nem tulajdonít jelentőséget ezeknek. Előfordulhat, hogy megfigyelő nem mások által készített naplót használ, hanem maga készít ilyent. A megfigyelt jelenségek naplóval való rögzítése ugyanakkor előnyös lehet abból a szempontból, hogy a megfigyelő szabadon, minden kötöttség nélkül feljegyezhet bármit, aminek különös jelentőséget tulajdonít. A naplók, feljegyzések különösen jól használhatók terepkutatásoknál.

A.2. Teljes körű jegyzőkönyvezés

A teljes körű jegyzőkönyvezés során **a megfigyelő rögzíti** a megfigyelt folyamatban előforduló **valamennyi verbális és nem verbális megnyilvánulást**. A teljes körű jegyzőkönyv lehetővé teszi, hogy az egyes jelenségeket, folyamatokat a maguk teljességében regisztrálják.

Mikor használjuk a teljeskörű jegyzőkönyvet?

- Amikor nem tudjuk előre kiszámítani a várható eseményeket;
- Amikor a megfigyelőn kívül más kutatók (is) akarják elemezni az adott jelenséget;
- Ha az adott folyamatot több szempontból akarjuk vizsgálni;
- Ha az elemzést különböző időpontokban meg kell ismételnünk;
- Ha rendelkezésünkre állnak azok a technikai segédeszközök, amelyek lehetővé teszik a gyorsan zajló események regisztrálását (ilyenek a videó, a hangfelvétel, a rögzítő gyorsírástudása, stb.).

A.3. Szelektív jegyzőkönyvezés

A szelektív jegyzőkönyvezés csak **a megfigyelt jelenségek egy megadott körére vonatkozik.**

A szelektív jegyzőkönyvezés azokat a nehézségeket kívánja áthidalni, amelyek a komplex jelenségek teljes körű lejegyzéséből adódnak.

A szelektív jegyzőkönyvezést akkor használjuk, ha:

- rendelkezünk konkrét megfigyelési szempontokkal;
- jól körülhatárolhatók a megfigyelendő folyamat egyes elemei;
- a kutató lemond a tanulmányozásra kiválasztott jelenség más összefüggésekben való vizsgálatáról.

A szelektív jegyzőkönyvezés előnye a könnyebb rögzíthetőség. Hátránya, hogy a megfigyelő szelektál az információk között, és ez a szelekció szubjektivitásra adhat lehetőséget.

B A kódolással történő rögzítés típusai

B.1. Becslési skálával történő rögzítés

A becslési skála **a megfigyelendő jelenségről tartalmaz** a kiválasztott aspektusok alapján **egymással ellentétes minősítéseket.** A két szélső pontnak megfelelő ítéletek közé egy páratlan számú beosztást tartalmazó skálát helyezünk.

Pl. A nyugdíjasok az előadáson aktívak voltak
egyáltalán nem igaz 1 2 3 4 5 teljesen igaz

A becslési skála alkalmazásának **előnye**, hogy kezelése viszonylag **egyszerű, gyorsan** megtanulható. Előnye továbbá, hogy globális ítéleteket tartalmaz a megfigyelt jelenség kiválasztott aspektusairól, nem aprózza nehezen összerakható mozaik darabokra a történéseket. A becslési skála rögzítései számadatokat tartalmaznak, így azonnal **alkalmasak statisztikai feldolgozásra.**

A becslési skála **hátránya**, hogy a jelenségek nem rekonstruálhatók, nem lehet visszapergetni a történéseket. A becslési skálában különösen nagy a **szubjektivitás** lehetősége. A kevésbé szimpatikus személy megítélése minden szempont szerint kedvezőtlen lehet. A minősítés megbízhatóságát kedvezőtlenül befolyásolja az is, ha nem a történésekkel egyidőben, hanem csak később tölti ki a megfigyelő.

B2. Jelrendszeres és grafikus rögzítés

A jelrendszeres rögzítésben egy megfigyelési periódus alatt bekövetkező jelenségek **regisztrálását** szolgálja előre **megadott szimbólumok segítségével**. A szimbólumok lehetnek akár számok is, abban az esetben, ha a számoknak meghatározott jelentést feleltetünk meg. Az egyes jelenségek egymás utánját rekonstruálni lehet a jelek időrendben való feljegyzésével.

Például: Egyszerű eljárás, hogy számokat használunk a szöveg helyettesítésére:

Az előadás résztvevőjének viselkedése:

1. A résztvevő kérdést intéz az előadóhoz.
2. A résztvevő kérdésre válaszol.
3. A résztvevő új történettel járul hozzá az előadáshoz, stb.

Előadói viselkedés számokkal történő feljegyzése:

11. Az előadó információt ad.
12. Az előadó kérdést tesz fel a résztvevőknek.
13. Az előadó pozitívan reagál a résztvevő válaszára. stb.

A jelrendszer segítségével bizonyos események előfordulásáról könnyen kapunk kvantitatív adatokat, a szimbólumok gyakorisága alapján arányokat lehet megállapítani, összehasonlításokat lehet végezni.

B3. Kategória rendszeres rögzítés

A kategóriarendszeres rögzítés technikájának alkalmazásakor meghatározzuk a **megfigyelendő magatartási egységet**, és meghatározzuk azon **kategóriák véges sorát**, amelyekbe az adott magatartási egység besorolható.

A kategóriarendszeres rögzítést akkor használjuk, ha ismerjük azokat a jelenségeket, magatartásformákat, amelyek egy adott szituációban nagy valószínűséggel elő fognak fordulni. A kategóriarendszeres rögzítés a számszerűsítést és a statisztikai feldolgozást viszonylag egyszerűvé teszi.

Kategóriarendszer készítése:

A kategóriarendszeres rögzítés előkészítéséhez nagyon jól kell ismerni azt a jelenség típust, amelyet ezzel a technikával kívánunk rögzíteni. Amennyiben nem rendelkezünk ilyen

ismeretekkel, hasonló jellegű történésekről célszerű teljes körű jegyzőkönyvet készíteni azért, hogy feltárjuk a valószínűleg bekövetkező eseményeket.

A várhatóan bekövetkező eseményeket jól definiált kategóriává alakítjuk. A kategória meghatározása tartalmazza azokat a jellemzőket, amelyek alapján egy történést az adott kategóriába lehet sorolni.

A kategóriarendszer készítésekor tartsuk szem előtt az alábbi szabályokat:

- A kategóriák **kölcsönösen zárják ki egymást**. Ne adasson meg a lehetősége annak, hogy ugyanazt a viselkedést több kategóriába is be lehessen sorolni.
 - A kategória lehetőség szerint **természetes egységet tartalmazzon** pl. egy kérdés, egy jó mozdulat bemutatása.
 - A kategóriák száma **ne legyen több 20-30-nál**, ellenkező esetben egy megfigyelő figyelme nem tudja átfogni az összes megfigyelendő eseményt.
- . Mielőtt a kategóriarendszert használni kezdjük, **végezzünk próbafelvételt**. Nem felel meg a kategóriarendszer a célnak akkor, ha benne 5%-nál több a kategóriarendszerben le nem írható viselkedések száma.

Módosítani kell azokat a kategóriákat, amelyekbe különböző megfigyelők más-más eseményeket kódolnak.

A megfigyelés zavaró tényezői

A megfigyelő személye, mint zavaró tényező

- Nem mindenki jó megfigyelő, aki az szeretne lenni, hanem csak az, aki megtanulja a megfigyelést.
- A megfigyelőnek a **tudományos terv** alapján meg kell tudni különböztetni a tényeket a nekik tulajdonított jelentéstől. Nem a gesztust kell csupán megfigyelni, hanem azt a jelentést, amit a szituáció a gesztusnak kölcsönöz. Sokszor azonban egy viselkedés igazi jelentése csak hosszú megfigyelés alapján deríthető ki, ezért nagyon fontos, hogy a megfigyelő feljegyezze az adott viselkedést, a neki tulajdonított jelentést az adott pillanatban és egy hosszabb megfigyelési periódus után.
- A jó megfigyelőnek **szimpatikus semlegességet** kell tanúsítani a megfigyelt jelenség vagy szituáció iránt azért, hogy ne vigyen be újabb zavaró tényezőket az amúgy is bonyolult helyzetbe. Emberek megfigyelésekor azt is mondhatjuk, hogy nincs tisztán

elkülöníthető megfigyelő és megfigyelt, inkább két megfigyelő, akik kölcsönösen próbálják egymást felfedezni, és ennek tapasztalataihoz próbálnak alkalmazkodni. El kell sajátítani azt a szokást, hogy azonnal feljegyzéseket készítsen a megfigyelt eseményről. A megfigyelőnek magának sem szabad megfélemlenie arról, hogy ő maga is élőlény, a megfigyelésben teljes személyiséggel vesz részt.

- A **kutatók** körében megkülönböztethetünk **magas** és **alacsony torzítókat**, ami általában nem tudatos viselkedés. Ilyen esetben az előbbieket nem kérjük fel megfigyelések végzésére.

A szituáció

A szituációval kapcsolatban két esetet kell megkülönböztetni:

- *a* szituáció magától adódik így sok ismeretlen, véletlenszerű elem van benne, vagy
- a szituációt a megfigyelő maga idézi elő, ilyen esetben jól ismeri a várható reakciókat.

Az első esetben az előre nem látható elemek miatt a megfigyelőnek igen gyorsan kell alkalmazkodnia, szükség szerint megfordítani vagy kitágítani nézőpontját.

A szituáció mindig a jelent testesíti meg, nem ismerjük a múltat, és ez megakadályozhatja a szituáció reális értelmezését. Innen adódnak azok a kétségek, amelyek a megfigyelés értelmezésénél gyakran előfordulnak. A megfigyelőnek éppen ezért mindent alaposan le kell jegyeznie, hogy később az értelmezés minél közelebb kerüljön a valósághoz.

A második esetben a szituációt létrehozhatja a megfigyelő (ld. résztvevő megfigyelés). Bár a mesterségesen kiváltott, a kutató számára ismerős szituáció sok kiszámítható elemet tartalmaz, kreált volta miatt redukált lehetőséget ad az adott jelenség tanulmányozására.

A megfigyelt alany

A megfigyelést nehezzé teszi, hogy **emberi viselkedést kell rögzíteni**. Az emberek két azonos szituációban sem ugyanúgy viselkednek. Ha tudják, hogy meg fogják figyelni őket, viselkedésükben a pozitív tulajdonságokat emelik ki, így a megfigyelő nem tudhatja, hogy melyik a megfigyelt egyén valós viselkedése. Ezt a hatást úgy tudjuk csökkenteni, ha több alkalommal meglátogatjuk a vizsgálni kívánt szituációt, így a szereplők hozzászoknak a megfigyelő személyhez, és egyre inkább saját énjüket mutatják.

A megfigyelés előnyei

- ✓ A megfigyelés a vizsgált jelenséget **nem szakítja ki** természetes közegéből.
- ✓ A jelenségek a spontán történésekkel **egyidőben rögzíthetők**, így nem kell számolni az emlékezet torzító hatásával.
- ✓ A megfigyelés során olyan tényeket rögzíthetünk, amelyekről **más vizsgálati módszerekkel**, így kikérdezéssel **nem tudnánk adatokat szerezni**, pl. a verbális kommunikációt kísérő nemverbális megnyilvánulások.
- ✓ A megfigyelés nagy előnye, hogy nemcsak adott időben, statikusan rögzíthető általa a jelenség, hanem **leírható a folyamatok, változások, az események dinamikája** is, ha a megfigyelő rendszeresen részt vesz a történéseken közvetlenül vagy közvetve.

A megfigyelés hátrányai

- A megfigyelés **időigényes** és drága;
- Nem biztos, hogy a megfigyelni kívánt esemény **spontán módon bekövetkezik**;
- A megfigyelt személyt **zavarja a külső személy jelenléte**;
- A megfigyelő észlelése **szubjektív elemeket** tartalmazhat
- Vannak olyan **információk, amikhez megfigyeléssel nem lehet hozzájutni**;
- A jelenségek belső okait nem mindig lehet megfigyeléssel megismerni.

3.3. Vizsgálati módszerek

A következőkben a vizsgálati módszereket tanulmányozzuk.

A vizsgálati módszerek, amelyet a **szóbeli és írásbeli kikérdezés általános megnevezéseként** szoktunk használni, **átmenetet** jelentenek **a megfigyelés és a kísérlet között**. A vizsgálat többféle kutatási módszert jelent, amelyek jellemzője, hogy a szükséges információkat valakinek a megkérdezésével kívánja összegyűjteni.

A vizsgálati módszerek két alappillére a kérdőív és az interjú, az alábbiakban ezt a két módszert tekintjük át röviden, de szólnunk a kulturális témák kutatásához különösen hasznos fókuszcsoporthoz beszélgetésekről és az oral history módszeréről is.. Mint ismeretes, a kérdőív írásbeli, az interjú szóbeli kikérdezés.

3.3.1. Az információgyűjtés szóbeli módszerei

Az interjú szóbeli kikérdezési módszer.

Az interjú **használata** a kutatás különböző szakaszaiban

- Egy **kutatás megkezdése előtt** használható az interjú a kutatás dimenzióinak felismerésére, a hipotézis megfogalmazására.
- A **kutatás folyamatában** az interjú lehet az adatgyűjtés eszköze.
- A kutatás utolsó szakaszában alkalmas az interjú a **vizsgálat eredményeinek, összefüggéseinek magyarázatára**

3.3.2. Különböző interjútipusok, ezek sajátosságai

Mivel az interjúkat a kutatások során széles körben használjuk, az alábbiakban a jobb áttekinthetőség kedvéért ezeket különböző szempontok szerint csoportosítjuk:

Az interjú csoportosítása különböző szempontok szerint

Az interjúk típusai a résztvevők száma szerint

- **Egyéni interjú** – az interjúkészítő egyszerre egy emberrel beszélget;

- **Csoportos interjú** – a kikérdezésben egy csoport vesz részt, például egy baráti társaságból alakult focicsapat;

- **Fókuszcsoportos interjú:**

Erről az interjú típusról kicsit hosszabban szólunk, mivel manapság gyakran használják.

A fókuszcsoportos kutatás során egy képzett moderátor beszélget általában 6-12, valamilyen szempontból egymáshoz hasonló csoporttaggal, legtöbbször egy speciális helységben egy konkrét témáról. A fókuszcsoport első alkalmazása Robert Merton, amerikai szociológus nevéhez köthető, aki a második világháború alatt háborús propagandafilmek amerikai katonákra gyakorolt hatását vizsgálta e módszerrel. (Siklaki István 2006)

Mikor érdemes használni a fókuszcsoportos kutatást?

- A technika célja a **feltárás, a megismerés és a megértés**, tehát alkalmas ilyen cél **vizsgálatára**;

- Hatékony módszere lehet az **okok, a motivációk feltárásának**;

- **Megalapozó kutatásként** is használják a strukturált kérdőíves felmérések kérdés- és válaszkategóriáinak meghatározásához.

Hogyan alakítsuk ki a fókuszcsoportot?

A **fókuszcsoportos** szakirodalom a csoport optimális működésének érdekében rendszerint a **több szempont alapján homogén csoportok** tartását javasolja. (Vicsek 2006) Általában iskolai végzettség, ill. társadalmi státusz szerint homogenitásra törekednek, mivel a magasabb végzettségűek/státuszúak véleménye „elhúzhatja”, igazodásra készítheti az alacsonyabbakét. Ugyanígy a nem szerint homogenitás javasolt, mivel vegyes csoportban az ellenkező neműek előfordulhat, hogy imponálni szeretnének egymásnak, és nem őszinte véleményeket fogalmaznak meg.

A fókuszcsoportos beszélgetés **félig strukturált kérdőív alapján** történik, tehát a kérdések és az azokra adható válaszok nem szigorúan követendők. A moderátor témavázlat alapján irányítja a beszélgetést.

A **kutatás eredményei nem reprezentatívak**, illetve nem statisztikai jellegű, számszerűsíthető adatok, **hanem** olyan vélemények, megközelítések, állítások, érzések, jellemzések, amelyek elemzésével **mélyebb betekintés nyerhető a felhasználók gondolkodásába**. Megalapozó kutatásként is használatos.

A fókuszcsoportos kikérdezés előnyei és hátrányai:

- Gyors és olcsó módszer;
- Veszélye, hogy a csoporttagok véleménye befolyásolja a társakat;
- Nem alkalmas személyes jellegű témák megbeszélésére.

Az interjúk csoportosítása az interjúban alkalmazott módszerek szerint:

A1. Strukturálatlan interjú vagy szabad beszélgetés

A kötetlen interjú abban különbözik az alkalmi társalgástól, hogy **az interjúnak meghatározott célja van.**

Például ha egy közösség-szervező beszélget a település legtekintélyesebb emberével, ő tudja, hogy milyen információkat szeretne szerezni, de ezt a célt explicit módon nem feltétlenül ismeri a partner.

A kötetlen interjú kvantitatív feldolgozása meglehetősen sok nehézséggel jár, mivel a válaszok összehasonlítása, esetleg kategóriába sorolása igen bonyolult, nem is célunk feltétlenül, hogy az ilyen típusú interjúból statisztikailag is érvényesíthető adatokat szerezzünk. Ezt az interjút **célszerű használni például a kutatás kezdeti, tájékozdó szakaszában** használni, amikor az így megszerzett információkat célirányosabb kutatási technikák kimunkálására használhatjuk fel.

A2. Dinamikus interjú

Ezt a típusú interjút a **non-direktív kikérdezés** kategóriájába lehet sorolni. Ahelyett, hogy kérdéssorozattal bombázná az interjúalanyt, a vizsgálat vezetője **felvet egy témát, és hagyja, hogy a megkérdezett beszéljen** bármiről, amit fontosnak tart. A beszélgetés során a kutató nem szól közbe, csupán néhány bátorító megjegyzést tesz, illetve kifejezi érdeklődését a hallottak iránt.

A dinamikus interjúk során **a közbekérdezést célszerű kerülni**, mivel a kutató megszakíthatja az interjúalany gondolatmenetét, nem kívánt irányba terelheti a beszélgetést. Amennyiben kiegészítő információra van szükség, a kérdéseket az elbeszélés befejezése

után ajánlatos feltenni. Ilyenkor lehet rákérdezni nevekre, időpontokra, egyes szereplők közti kapcsolatokra, stb.

A3. A strukturált interjú vagy irányított beszélgetés

A strukturált interjú azt a célt szolgálja, hogy **kódolható, statisztikai feldolgozásra közvetlenül alkalmas adatokat gyűjtsön** a kutató. A strukturált interjú lényegét tekintve egy **szóban kitöltött kérdőív**. Minden alanyuk ugyanazokat a kérdéseket teszi fel azonos módon, és a kutatók gondoskodnak arról is, hogy az interjúk körülményei a legteljesebb formában hasonlítsanak egymáshoz. A rögzítés általában kódolással történik, az interjú készítője a választ azonnal besorolja az előre megadott kategóriák valamelyikébe.

A4. A félig strukturált interjú vagy koncentrált beszélgetés

A félig strukturált interjúban a vizsgálat vezetője kisebb jelentőséget tulajdonít a válaszok kódolással történő rögzítésének, mint a strukturált interjúban. Ugyanakkor **néhány nagyon határozott célt el kell tudnia érni**. Vannak olyan kérdések, amelyeket mindenképp fel kell tenni, de **a kutatótól függ, hogy milyen módon tud eljutni az adott kérdés feltevéséhez**. Hasonlóképpen azt sem szabályozzák előre, hogy milyen sorrendbe kell kérdezni.

3.3.3. Az oral history módszere

Az oral history egy **tudatosan megszerzett interjú két ember között, amelynek célja történeti jelentőségű esemény, cselekvés felidézése**.

A kutató megszerzezi a beszélgetést, majd az interjú alannyal együttműködik segítve a múlt elbeszélését, kölcsönösen reagálnak egymás mondandójára. A legjobb interjúknak olyan jellege van, mintha hangosan gondolkodnának.

Az interjúkat **olyan egyének készíthetik, akik ismerik az adott kor történelmét**. Ha például a rendszerváltás környékének az oktatáspolitikáját szeretnék tanulmányozni, akkor célszerű olyan interjúkészítőt felkérni, aki ennek a kornak a fő jellemzőit át tudja tekinteni.

Az interjú során **lényeges a megkérdezett személy teljes élettörténetének ismerete**, sőt, ahhoz, hogy az egyes események, történetek értelmezését jobban megértsük, fontos lehet akár a felmenők vagy oldalági rokonok családtörténetének a feltárása.

Néha nehézséget okoz az adott történelmi helyzetet megélt személyek megszólítása, motiválása arra, hogy tárja fel saját történetét ennek érzelmi szálaival, az egyes történetek értékelésével együtt.

Ha több személyt kívánunk megkérdezni egy adott korszakról, eseményről, akkor meg kell határozni a fő kérdésköröket, amelyeket minden megkérdezett személytől szeretnénk megtudni.

A személyes narratívák azonban nem tükrözik egészen biztosan a valóságot. Az eltelt idő felejtéshez vezethet, bizonyos momentumok inkább a képzelet vagy mások történetei következtében szövődnek bele az interjú alany által elmondott történetbe. Az **objektivitás biztosítása érdekében a mesélő által elmondottakat érdemes összevetni az objektív történelmi tényekkel**, ugyanis egyes személyek élettörténetében esetleg csak az őket mélyebben érintő nyomok maradnak meg, és az egész történet komplex háttere hiányzik.

A rögzített interjú szövegeket leginkább a kvalitatív tartalomelemzés módszerével lehet feldolgozni. A feldolgozás során a szöveget bizonyos szempontok szerint kulcspontok köré tömörítik, majd a legfontosabb elemeket kiemelve, az egyéni válaszok rendezhetővé és összehasonlíthatóvá válnak. (Ehmann Bea 2003)

A kategóriák kialakításához az alábbi elemzési lehetőségek állnak rendelkezésre:

- szógyakoriság elemzés
- tematikus elemzés
- kontextuselemzés: az előző két módszer kombinációja.

Tekintsük meg a Fogalomtárban a Narratív pszichológiai tartalomelemzés címszót!

Az interjúban használt kérdéstípusok

A kérdések osztályozása a kikérdezésben betöltött szerepük szerint:

Fő kérdések, amelyek közvetlenül a kutatási problémára irányulnak. Ezek a kérdések alkotják a kikérdezés gerincét.

Kiegészítő kérdések, amelyek az információszerzés megbízhatóságát növelik. Ide tartoznak a demográfiai, a bevezető, a kontroll és a levezető kérdések.

- A **demográfiai kérdések** a vizsgált személy objektív adatainak, jellemzőinek feltárása miatt szükségesek.

- A **bemelegítő kérdések**, ahogy az elnevezés mutatja, az interjú elején kapnak helyet. Funkciójuk, hogy ráhangolják a kérdezettet a témára, megnyerjék a vizsgálatban való részvételre, felkeltsék az érdeklődést a téma iránt.
- A **kontrollkérdések** annak ellenőrzését szolgálják, hogy mennyire hitelesek és megbízhatók azok az információk, amelyeket a kérdezett adott.
- A **levezető kérdések** lezárják az interjút, lehetővé teszi, hogy a kérdezett elmondjon inden olyant, amit az interjú közben nem tudott.

A kérdések osztályozása a válaszoló mozgásterére szerint

- **Nyílt kérdések:** A nyílt kérdések lehetőséget adnak arra, hogy a kérdezett kifejtse saját véleményét. Akkor célszerű használni az ilyen típusú kérdéseket, ha az alany viszonyulásainak, nézeteinek, motívumainak feltárása a célunk.
- **Zárt kérdések:** A zárt kérdések esetében a vizsgált személy válaszai behatároltak, azok kizárólag a kutató által előkészített gondolatkörökben mozoghatnak
- **Feleletválasztás:** a kérdezett személy elé tárjuk a lehetséges választások listáját, majd ebből a listából kell megjelölni a vizsgálat alanya számára legmegfelelőbbet. A feleletválasztás során kérhetjük annak megjelölését is, hogy melyik kijelentést utasítja el leginkább a válaszadó. Ne felejtsük el azonban, hogy a felkínált válaszlehetőségek befolyásolhatják a vizsgált személy reakcióját.
- **Összehasonlító rangsorolást igénylő kérdések:** általában azt kérik a válaszadótól, hogy állítsa valamilyen szempont (pl. preferencia vagy elutasítás) szerint sorba a felsorolt jellemzőket, tulajdonságokat, kijelentéseket. A pontosság kedvéért célszerű az összehasonlítást páronként elvégeztetni.
- **Kijelentések értékelése megadott szempontok alapján:** az ilyen típusú kérdéseket másképp intenzitáskérdéseknek is szokták nevezni. Az intenzitáskérdések tartalmazhatnak skálákat, amelyen a megkérdezett bejelöli (általában egy numerikus érték megadásával) az egyetértés vagy az elutasítás mértékét. Másik megoldás, hogy az intenzitást verbális jellemzőkkel írjuk le, és ezek közül választja ki a véleményével leginkább egyezőt az alany.

A zárt és a nyílt kérdések hatásosan használhatók egymás kontrolljaként.

3.4. Kikérdezés írásban

3.4.1. A kérdőíves kutatás célja, funkciói

Mivel a kérdőíves kikérdezéssel gyakran találkozunk különböző élethelyzetekben, úgy gondoljuk, hogy mi magunk is könnyen tudunk kérdőívet szerkeszteni. Ha viszont bizonyos lépéseket, szabályokat nem tartunk be, előfordulhat, hogy az összegyűjtött adataink, és a vele járó sok munka nem hozza meg a gyümölcsét.

Mivel az internet lehetővé teszi, hogy elektronikusan gyűjtsünk adatokat, a felhasználóbarát online kérdőívek készítéséhez viszonylag egyszerű és felhasználóbarát útmutatásokat találunk a neten. Ezek azonban a minél szélesebb körű adatgyűjtéshez technikai segítséget nyújtanak, de a kérdések megfogalmazását a kutatónak kell elvégeznie.

Ezért érdemes végig tanulmányozni az alábbiakat:

A kérdőív alkalmas arra, hogy nagy számú populációtól viszonylag gyorsan nyerjünk adatokat.

A kérdőív **használható önállóan vagy más kutatási módszerekkel együtt.**

Számolni kell azonban azzal is, hogy minél nagyobb a megkérdezettek száma, annál kisebb a valószínűsége annak, hogy mindenki egyformán informált az adott témáról. Különösen, ha interneten bárki számára hozzáférhetően terjesztjük a kérdőívünket, becsatlakozhatnak olyanok is, akik szeretnek minden kérdéssorra válaszolni. Mivel a kutatásban való részvétel önkéntes, a célzott populációból a megkérdezettek nem feltétlenül fogják visszaküldeni, visszaadni a kérdőíveket, de még az sem biztos, hogy a visszakapott kérdőívek minden kérdésére válaszolnak a vizsgált személyek.

3.4.2. A kérdőívszerkesztés folyamata, gyakorlata

Ahhoz, hogy a kutatásunkhoz használható adatokat nyerjünk, az alábbi lépéseket célszerű elvégezni.

A kérdőívkészítés fázisai:

1. Dönteni kell a kérdőív segítségével összegyűjtendő információkról
2. A kérdőív és a kérdések típusának meghatározása
3. A kérdőív első változatának elkészítése

4. Az első változat kipróbálása
5. A kérdések felülvizsgálata
6. A végleges kérdőívek megszerkesztése, a felhasználási eljárások kidolgozása
7. Az adatfelvétel lefolytatása
8. Az adatok feldolgozása

A kérdőív segítségével összegyűjthető információk

A kérdőív szerkesztése előtt dönteni kell arról, hogy milyen információkat szeretnénk összegyűjteni a kérdőív segítségével. A kérdőív előkészítésénél a kutatás hipotéziseiből kell kiindulnunk, ugyanis **a kutatás hipotézisei tartalmazzák azt, hogy milyen változók között és milyen típusú összefüggéseket tételezünk fel. A kérdőívvel a változókra vonatkozó információk feltárásához tudunk hozzájárulni.**

A kérdőív segítségével összegyűjthetünk a válaszadóra, vagy az általa ismert személyekre vonatkozó un. személytörténeti adatokat, a válaszadó ismereteire, viselkedésére, érzelmeire, attitűdjeire vonatkozó információkat.

A kérdéstípusok meghatározása

A kérdés típusának meghatározásánál figyelembe kell venni

- a témát;
- a kikérdezendő populáció jellemzőit;
- a tervezett elemzési és értékelési módokat.

Tartalomtól függetlenül **a kérdésnek két alapvető módja van:**

- **explicit (direkt) rákérdezés** a kért információra (pl. Mit tesz Ön, ha igazságtalanul megvádolják valamivel?);
- **implicit kérdés**, amelynek során **egy adott válaszból következtetünk a kívánt információra.** A fenti kérdést átalakíthatjuk úgy, hogy egy történetet mutatunk be, amiben valakit igazságtalanul megvádoltak, és arra kérünk állásfoglalást a reakcióról.

Kérdéstípusok:

Az alábbiakban a leggyakrabban használt kérdéstípusokat mutatjuk be :

- Zárt kérdések
- Nyílt kérdések
- Félig zárt kérdések
- Skálába sorolt válaszokat tartalmazó kérdések, értékelési skálák

Zárt kérdések

A zárt kérdések két alaptípusa az **alternatív (kettő)** és a **több válaszlehetőséget tartalmazó kérdés**. Ez utóbbit jegyzékkérdéseknek vagy feleletválasztásos kérdéseknek is szokták nevezni.

Az alternatív kérdéseknél dönteni kell például arról, hogy a kitöltő véleménye szerint **igaz vagy hamis** a kérdésben szereplő állítás, **egyetért-e vagy nem az** adott kijelentéssel, stb.

A jegyzékkérdések elvileg tartalmazzák azokat a lehetséges válaszokat, amelyek a megkérdezettnek eszébe juthatnak.

Ilyen kérdéseket azonban csak akkor tud sikerrel készíteni a kutató, ha jól ismeri azt a populációt, amelyik a vizsgálat alanya. A jegyzékkérdéseknél nem szabad megfélemlíteni arról, hogy amennyire egyszerűsíti a válaszadást egy vagy több válaszlehetőség kiválasztása, annyira lehet sugalmazó jellegű is. Ha például a szabadidő eltöltésének szokásait szeretném egy adott populációban tanulmányozni, akkor olyanok is választhatják, hogy járnak hangversenyre vagy operába, akiknek ez maguktól eszükbe se jutna.

Nyílt kérdések

Nyitottnak nevezzük azokat a kérdéseket, amelyekre **a kitöltő szabadon válaszolhat**. A kérdezett spontán módon felel, saját szókincsét használja.

A nyílt kérdések különösen jók akkor, ha nem ismerjük a lehetséges válaszokat, ha kíváncsiak vagyunk a válaszadók nyelvi készségeire, szókincsére, stb., de nem szabad elfelejteni, hogy ezeket a kérdéseket viszonylag nehéz feldolgozni, mivel a válaszok heterogenitása nehezíti a kategóriába sorolást.

Félig zárt kérdések

A jegyzék-kérdés és a nyílt kérdések együttes alkalmazása, érdemes használni különösen akkor, ha a jegyzéken nem tudjuk feltüntetni az összes lehetséges választ. Ilyenkor úgy nyitjuk ki a válaszlehetőségeket, hogy az ajánlott válaszlehetőségek végére írunk egy olyan kategóriát, hogy „Egyéb, mégpedig.....” Vigyázat, ha csak az „Egyéb” az egyik válaszlehetőség, és netán ott gyűlik össze a legtöbb válasz, nem sokat haladtunk előre a kutatásunkban.

A kérdőív első változatának elkészítése

A kérdőív első változatának elkészítése nem jelenti az előkészítés szakaszának a befejezését. Az első változatot szánjuk kipróbálásra, amit módosítani, tökéletesíteni tudunk. Amennyiben ki akarjuk szűrni a nyelvi megfogalmazás hatását, célszerű ugyanarról a témáról két különböző módon feltett kérdést beépíteni a kipróbálandó kérdőívbe.

A kérdőív első változatának kipróbálása

A kérdőív első változatát egy olyan mintán célszerű kipróbálni, amely reprezentálja a vizsgálandó populációt. Minél heterogénebb a vizsgált populáció, annál nagyobb számú mintára van szükség az előzetes „beméréshez”.

Ha nem online tölttetjük ki a kérdőívet, akkor célszerű a kérdőív készítőjének jelen lenni, hogy megfelelő visszajelzéseket kapjon a kérdőív működéséről.

Többen úgy gondolják, hogy a kérdőív kipróbálása elhanyagolható lépés, de mégis, **ha elhagyjuk, a kutatásunk kudarchoz vezethet**, netán torzításokat fognak tartalmazni az adatok. A kérdőív kipróbálásakor látjuk azt, hogy a kitöltők értik-e a kérdést illetve a válaszlehetőségeket, felsoroltuk-e a leggyakoribb válaszokat, akaratunk ellenére nem sugalmaztuk-e azokat a válaszokat, amelyeket leginkább látni szeretnénk.

A kérdések felülvizsgálata

A kipróbálás tapasztalatai alapján általában szükséges a kérdések felülvizsgálata. A kérdések kontrolljánál célszerű a következő szempontokat figyelembe venni:

- **Döntés tartalmi kérdésekről:** lefedik-e a témát a kérdések, nincsenek-e felesleges kérdések közt, tudnak és hajlandók-e válaszolni a megkérdezettek a kérdésekre. A kérdőív kitöltésénél előfordulhat, hogy bár van információja az adott témáról, de ezt nem akarja idegenekkel megosztani.
- Megvizsgálhatjuk a kérdések áttekintésénél azt is, hogy **a vizsgált téma csak egy aspektusát vettük-e figyelembe.** Ha mégsem, túl bonyolult lett a kérdés, akkor érdemes több kérdést megfogalmazni.
- **A kérdések megfogalmazásának kontrollja** (érthetőek, világosak-e a kérdések, elkülöníthető-e a válaszadó fantáziája, vágyai a valóságtól)
- **A kérdések sorrendjének eldöntése** is ebben a fázisban történhet.
- Érdemes előre **dönteni a válaszok feldolgozásának módjáról.**

A végleges kérdőívek megszerkesztése, a felhasználási eljárások kidolgozása

A végleges kérdőívet az elsődleges kipróbálás után szerkesztjük meg. Szükség esetén **átfogalmazzuk a kérdéseket,** és **megkeressük a kérdések feltevésének optimális sorrendjét.** Az egyének legkönnyebben a személytörténeti kérdésekre válaszolnak, mert azok objektívek, aztán a ténykérdésekre, a legnehezebb választ kapni az egyén intim szféráját, politikai, erkölcsi nézeteit érintő kérdésekre. Ha ez utóbbiakat a kérdőív elején tüntetjük fel, alig van esély arra, hogy sok kérdésre kapjunk választ.

Érdemes arra is gondolni, hogy a kitöltő terhelése érdekében iktassunk be olyan általános kérdéseket, amelyekre lehet igen-nem-mel válaszolni, és az alárendelt kérdéseket csak akkor kell kitölteni, ha a fő kérdésre igen-nel (más esetben nem-mel) válaszolt a kitöltő.

A kérdőív végleges formájának megszerkesztésénél figyelembe kell venni, hogy a kutató személyesen nem lehet jelen valamennyi adatfelvételnél, így **az utasításoknak igen pontosnak kell lenniük.** Ez igaz az online adatfelvételre is. Meg kell jelölnünk például olyan elvárásunkat, hogy a felkínált válaszlehetőségek közül csak egyet lehet megjelölni, a leginkább elfogadott hármat válassza ki, addig nem léphet tovább a következő kérdésre, amíg az előzőre nem válaszolt, stb...

Az adatok feldolgozásának előkészítéséhez célszerű olyan táblázatokat készíteni, amelyekben majd rögzíthetjük a válaszokat. Ilyenkor figyelembe kell venni, hogy milyen változók között keressük az összefüggéseket, és ezek segítségével lehet majd feldolgozni az adatokat.

Az adatok feldolgozásának első lépése az adatok elhelyezése a táblázat megfelelő cellájába. Az így gyűjtött adatok feldolgozására az leíró és a következő statisztikai eljárásokat tudjuk használni.

Az írásbeli kikérdezések irányulhatnak többek között attitűdök vizsgálatára, különböző személyiség és tudásjellemzők feltárására, ezeket gyakran teszteknek nevezzük. Ld. a Fogalomtár fejezetben az Attitűd és a Tesztek címszót!

3.5. Kísérletek a kultúrakutatásban

A kísérlet határozott hipotézisből kiindulva új, rejtett összefüggések, törvényszerűségek feltárására alkalmas módszer

Lehet-e kísérletekről beszélni a kultúra kutatásában?

Ahogy általában a társadalomtudományokban, a kultúra kutatásában is hasznos lehet bizonyos összefüggéseket kísérletekkel tanulmányozni.

A kísérletre jellemző, hogy **a kutató tervszerűen hat arra a folyamatra**, amelyben az adatszerzést végzi, **vagy feltárja azokat a hatásokat**, amelyek spontán módon bekövetkeztek, de megfelelnek a kísérlet kritériumainak.

A kísérlet során **a kutató feltárja, hogy melyek egy szituáció meghatározó tényezői**. Ezek közül **egyesekeket változatlanul hagy, másokat viszont átalakít** (ezeket nevezzük **független változóknak**), illetve felismeri, hogy ezek átalakultak, majd **megvizsgálja, hogyan hatnak a megváltozott feltételek a szituáció alakulására (a függő változókra)**.

A kísérlet szempontjából megkülönböztetünk külső és belső független változókat.

Külső független változó: a személyeken kívüli feltétel, amit általában könnyen tudunk befolyásolni. Ilyen lehet egy előadáson a hallgatóság maximális létszáma.

Belső független változó: a vizsgálati személyek azon tulajdonságai, amelyek a függő változóra hatást gyakorolhatnak (tudásszint, intelligencia, érdeklődés, motiváció, stb.). Ezeket a változókat a kutató rövid távon nehezen tudja befolyásolni, ezért a belső független változókat inkább csak megállapítani lehet, mint átalakítani.

A függő változó a külső és a belső független változók együttes hatásának eredményeképp módosul.

A kísérletek felosztása a független változó jellege szerint

- **Előidézett kísérlet**
- **Felidézett kísérlet**

Az előidézett kísérletben a vizsgálta változót maga a kutatásvezető hozza létre. Például ha a csoportlétszám és a vitában kifejtett aktivitás között keresünk összefüggést, a kutató a csoportlétszámot tudja változtatni.

A felidézett kísérletet általában maga az élet létrehozta, a kutató feladata, hogy azonosítsa ezeket az élethelyzeteket. Gyakran etikai okok akadályozzák meg, hogy bizonyos jelenségeket előidézett kísérletekkel vizsgáljunk, így például nem lehet kísérleti céllal szétválasztani egypetűjű ikreket, és az egyiket kedvező szociokulturális háttérű, a másikat hátrányos helyzetű családban nevelni.

3.5.1. Természetes (terep) kísérletek és laboratóriumi kísérletek

A kísérletek felosztása szintér szerint

- **laboratóriumi kísérletet és**
- **természetes (terepen folyó) kísérletet.**

Laboratóriumi kísérlet:

A laboratóriumi kísérlet lehetővé teszi, **hogy a kutatás számára lényeges összes változót kontrolláljuk**, és végrehajtsuk bennük a szükséges változtatásokat. A kutató elvileg képes a független és a függő változó viszonyának alakulását nyomon követni, de nem tudja befolyásolni az un. belső független változókat.

A laboratóriumi kísérletben a véletlen és a váratlan változók jelentősen csökkenthetők, ugyanakkor mivel kiragadjuk a komplex folyamatokból, visszahelyezve, a valós szituációba nem biztos, hogy ugyanazt a hatást fogjuk tapasztalni.

Természetes kísérlet:

A természetes kísérletnél az emberi és a tárgyi környezetet nem alakítják át, gyakran a kísérletvezető is az a személy, aki a szokásos élethelyzetben vezeti a csoportot.

Természetes kísérlet lehet például, ha megvizsgáljuk, hogy egy klub vezetését hogyan befolyásolják a vezetési módszerek. Ebben az esetben szervezhetünk un. **kétszoros kísérletet**, vagyis az egyik csoportban használjuk a ráhagyó vezetést, a másikban az autokratikus vezetést, majd megvizsgáljuk, hogy melyikben milyen a résztvevők attitűdje az összejöveteleken való részvétel iránt.

Alapvető feltétel azonban, hogy **mind a két csoport a csoporttagok független változóiban legyen egymáshoz hasonló**. Ha intellektuális összejövetelekről van szó, akkor IQ szintjük, előzetes iskolázottságuk, stb. közel hasonló kell, hogy legyen, egyébként

nem mondhatjuk azt, ha különbséget érzékelünk a két csoport viszonyulásában, az elsősorban a vezetési stílusnak köszönhető.

A kísérletet többféle módon **kontrollálni** lehet, így **keresztez**ő eljárással (a kísérleti és a kontroll csoport felcserélésével, **különböz**ő módszerek alkalmazásával, stb)

A kísérlet során adatokat gyűjtünk a kísérlet megkezdése előtt, esetleg bizonyos fázisaiban, majd az utóvizsgálatok során.

Az adatgyűjtésre használható módszerek:

- a csoport ill. a résztvevők folyamatos megfigyelése;
- a kísérlet résztvevőinek szóbeli és írásbeli kikérdezése;
- dokumentumok, írásos produkciók elemzése;
- a kísérlet vezetőinek kikérdezése.

Az adatok feldolgozása segítségével tudjuk megállapítani, hogy a hipotézisünk beigazolódott-e, avagy a független változó befolyásolása hatást gyakorolt-e a függő változóra.

Megjegyzés: A fenti tananyag elkészítéséhez az anyagban megjelölt hivatkozásokon túl a szerző felhasználta az alábbi forrásokat is:

Babbie, Earl (1996): A társadalomtudományi kutatás gyakorlata. Balassi Kiadó, Bp

Cserné Adermann Gizella (1999): A tanulás és kutatómódszertan alapjai. JPTE, FEEFI, Pécs

Falus Iván (2004): Bevezetés a pedagógiai kutatás módszereibe. Műszaki Könyvkiadó, Budapest

4. A kutatási eredmények feldolgozása

4.1. A kvalitatív kutatások eredményeinek értelmezése

A kvalitatív kutatások elemzéséről alapszinten a Tartalomelemzés című fejezetben szóltunk, magasabb szinten használható, ingyenesen is elérhető számítógépes programokat találunk a <http://www.content-analysis.de/software/qualitative-analysis> linken.

További, a kvalitatív kutatások feldolgozását segítő információ nyerhető a Források mellékletből.

4.2. Egyszerű statisztikai eljárások

A statisztikai módszereket elsősorban a kvantitatív vizsgálatok eredményeinek megállapítására használjuk, de a kvalitatív kutatások bizonyos típusainál és fázisában is előfordulnak.

A statisztikai módszereknek **két tipikus csoportját** szokták alkalmazni a kutatásokban:

- **a leíró statisztikát és**
- **a következtetési statisztikát.**

A leíró statisztika a számszerű információk összegyűjtését, összegzését, tömör jellemzését teszi lehetővé.

A leíró statisztika során a következő lépéseket végezhetjük:

- adatgyűjtés
- adatok ábrázolása
- az adatok csoportosítása, osztályozása
- egyszerűbb aritmetikai műveletek az adatokkal
- az eredmények megjelenítése

A következtetési statisztika segítségével olyan megállapításokat tehetünk, amelyek nem csak direkt vizsgálatokon alapulnak. A következtetési statisztika a matematikai statisztika és a valószínűségszámítás módszereit használja fel.

A **statisztikai sokaság** a vizsgálat tárgyát képező **egyedek összessége**.

A sokasághoz tartozó **egyedeket** a statisztika **elemnek** nevezi.

Az elemek tulajdonságai az **ismérvek**. Az ismérveket szoktuk **változónak** is nevezni.

Statisztikai adatok

A statisztikai adatok mindig számok, amelyek mérés vagy számlálás eredményeképp jönnek létre.

A statisztikai adatok következő típusait szoktuk használni:

- **Alapadatok:** azok a számok, amelyek közvetlenül számlálással vagy méréssel jönnek létre;
- **Leszármaztatott adatok:** közvetlenül az alapadatokból kiszámolt viszonyszámok, átlagok, mutatószámok
- **Viszonyszámok:** két tényező elemeinek az egymáshoz való viszonyát fejezik ki;
- **Átlagok**
- **Mutatószámok,** amelyekkel rendszeresen ismétlődő jelenségeket jellemezni tudunk

A **statisztikai adatokat** a használhatóság és az áttekinthetőség kedvéért **sorokba vagy táblákba rendezzük.**

Statisztikai sorok:

A statisztikai adatok valamilyen szempont szerinti felsorolásával jutunk statisztikai sorokhoz.

A leggyakrabban használt statisztikai sorok:

- a mennyiségi
- a minőségi
- a területi és
- az idősorok.

A **mennyiségi sorok** az ismérvek változását számokkal fejezik ki;

A **minőségi soroknál** előre megadjuk a kategóriákat, majd megjelöljük az oda illeszthető elemek számát

A **területi sorok** a populáció területi eloszlását ábrázolják

Az **idősorok** adatai különféle folyamatok időbeli alakulását szemléltetik.

A statisztikai táblák több szempont szerint csoportosított statisztikai sorokból állnak. A táblák lehetnek két, három vagy többdimenziósok, attól függően, hogy milyen adatok között keressük a kapcsolatot.

Középértékek

A leíró statisztikai számításoknál a leggyakrabban használt módszer az adatok jellemzésére a középértékek kiszámítása. A középértékeket számszerű adatokból tudjuk kiszámolni.

A középértékek valamilyen módon a minta közepét jellemzik. A minta közepét azonban többféle módon közelíthetjük, és nem biztos, hogy minden esetben azonos értéket kapunk.

A középértékek típusai:

- **Átlag:** a számtani közép, számítása egy számcsoporthoz tagjainak összeadásával, majd az összegnek a csoport elemeinek számával történő elosztásával végezhető. 2, 3, 3, 5, 7 és 10 átlaga például 30 osztva 6 -tal, azaz 5 .
- **Medián:** a számhalmaz középső értéke, a számok fele ennél kisebb, másik fele pedig nagyobb. 2, 3, 3, 5, 7 és 10 mediánja például 4 .
- **Módusz:** egy számcsoporthoz belül a leggyakrabban előforduló szám. 2, 3, 3, 5, 7 és 10 módusza például 3 .

Számtani közép vagy átlag:

A leggyakrabban használt középérték, aminek a kiszámításához összeadjuk az adatsorban szereplő értékeket, és elosztjuk az adatsor elemszámával.

Amennyiben szeretnénk számítógépet használni az átlagszámításhoz, tekintsük meg az alábbi prezentációt!

<https://support.office.com/hu-hu/article/sz%C3%A1mhalmaz-%C3%A1tlag%C3%A1nak-kisz%C3%A1m%C3%ADt%C3%A1sa-e158ef61-421c-4839-8290-34d7b1e68283> (letöltve 2017.12.15.)

Felhívjuk a figyelmet arra, hogy önmagában a számtani közép nem jellemzi teljeskörűen az adatsort, hiszen ugyanazt az értéket kaphatjuk akkor is, ha az adatokat a lehetséges intervallumok alsó és felső értékeinél jelöljük meg, és akkor is, ha minden adat az intervallum közepén helyezkedik el. Az előbbi az adatokat szolgáltatók körében a két részre szakadást, az utóbbi a nagy egységet jelzi.

Ennek az eloszlásnak a pontosabb jellemzésére a számtani közép mellett az adatok szórását is ki szoktuk számolni.

A szóródás: az átlagtól való eltérések átlaga.

Kiszámítása a következő módon történik:

1. Kiszámítjuk az adatsor számtani közepét
2. Minden adatból kivonjuk a számtani közepet, és a különbséget négyzetre emeljük
3. A négyzetek összegét elosztjuk a minta elemszámával
4. Majd gyököt vonunk az eredményből.

Egyszerűbb azonban, ha a szórást az excel program segítségével számoljuk ki, ehhez használjuk a következő linket

<https://support.office.com/hu-hu/article/sz%C3%93r%C3%81s-f%C3%BCggv%C3%A9ny-51feca9a-231e-4bbb-9230-33650a72c9b0?ui=hu-HU&rs=hu-HU&ad=HU>

A módusz (leggyakoribb érték) kiszámítása számítógép segítségével

<https://support.office.com/hu-hu/article/M%C3%93DUSZ-f%C3%BCggv%C3%A9ny-e45192ce-9122-4980-82ed-4bdc34973120>

A médián számításához tanácsok:

<https://excelfuggvenyek.blogspot.hu/2012/02/median-kozepso-ertek.html>

Variációs együttható

Mivel a szórás segítségével csak azonos értéktartományú minták szóródása vehető össze, az összehasonlíthatóság lehetőségének a megteremtésére bevezetett mutató a **variációs együttható** (relatív szórás). A variációs együttható a minta szórását a minta átlagához viszonyítja:

$$V_x = \frac{s_x}{\bar{x}}$$

A V_x tehát mértékegység nélküli szám. Megjegyezzük még, hogy a minta állandóságára következtethetünk valahányszor $0 \leq V_x < 0,1$, ekkor a minta homogén. A minta változékony, ha $0,1 \leq V_x < 0,3$. Végül a minta igen erősen változékony, erősen ingadozik, amikor $0,3 \leq V_x$. (Kontra 2011)

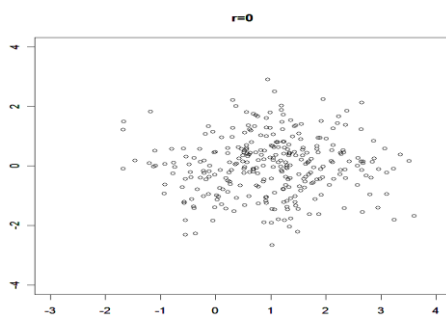
Adatsorok korrelációja

Gyakran a hipotézisekben is több adatsor közti kapcsolatot fogalmazunk meg. Ha ezt a kapcsolatot bizonyítani akarjuk, erre a korreláció különböző típusaival van lehetőség.

A korrelációs vizsgálatok során az adatsorok kapcsolatának a szorossága és iránya mellett az összefüggés jellegét is értelmezzük.

Ezeket az összefüggéseket az alábbi ábrákon mutatjuk be.

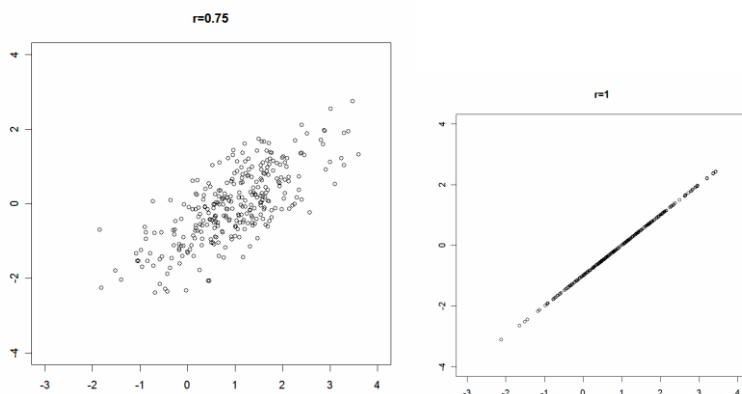
Az adatok között nincs összefüggés:

Az adatok között összefüggés, egyenes irányú (lineáris) kapcsolat van:

Az ábrák felett látszik a korrelációs kapcsolatot jelző szám.

(Szörényi 2018)

Megjegyzés: A fenti tananyag elkészítéséhez az anyagban megjelölt hivatkozásokon túl a szerző felhasználta az alábbi forrásokat is:

Babbie, Earl (1996): A társadalomtudományi kutatás gyakorlata. Balassi Kiadó, Bp

Cserné Adermann Gizella (1999): A tanulás és kutatómódszertan alapjai. JPTE, FEEFI, Pécs

Falus Iván-Ollé János (2000): Statisztikai módszerek pedagógusok számára. Okker Kiadó,
Budapest

5. A kutatóról:

Ön milyen kutató szeretne lenni?

Jó kutató vagy sikeres kutató, netán a kettő együtt? (Fejes 2015)

Jó kutató	Sikeres kutató
Kétkelkedik saját eredményeiben	Eladja az eredményeit
Óvatosan értelmezi az eredményeket	Hangsúlyozza saját eredményeinek fontosságát
Publikálja a negatív eredményeket is	Publikálási stratégiája van
Nem foglalkozik a társadalmi sikerrel	Olyan helyen publikál, ami impakt faktort ér
A meglepő, új eredményeket többször ellenőrzi	A meglepő eredményeket azonnal közzéteszi

A jó kutató kétkelkedik a saját eredményeiben is: körültekintéssel, óvatosan értelmezi őket; publikálja az eredménytelen vizsgálatok tapasztalatait is; nem foglalkozik a társadalmi sikerrel; megkérdőjelezi a szaktekintélyeket; újra és újra megismétli a kísérleteket. Tisztában van azzal, hogy a meglepő új eredmények gyakran tévedésnek bizonyulnak – éppen ezért még alaposabban ellenőrzi őket.

A sikeres tudós „eladja” az eredményeit: hangsúlyozza fontosságukat; tervszerűen publikál; az impakt faktorok alapján dönt arról, hol publikál; idézi a szaktekintélyeket és barátkozik velük; megismétli a kísérleteket – ha muszáj. A meglepő új eredményeket ellenőrzés nélkül publikálja.

A jó kutató legfontosabb kompetenciái:

- az informatikai tudás és elemzés magas fokú birtoklása;
- interdiszciplináris munkavégzés képessége;
- hálózatok létrehozásának képessége;
- projektek vezetésének képessége;
- a kutatás hatása a környezetre

Kívánjuk, hogy legyen jó és sikeres kutató!

II. Fogalomtár

Attitűd:

- Allport (1954): „Az attitűd a tapasztalat révén szerveződött mentális és idegi készenléti állapot, amely irányító vagy dinamikus hatást gyakorol az egyén reakcióira mindazon tárgyak és helyzetek irányában, amelyekre az attitűd vonatkozik.”
- Az attitűdök a világ különböző tárgyaival szembeni értékelő viszonyulások (tartós hajlam, beállítódás, érzés, hiedelem, ismeret).
- Több attitűd elképzelés jött létre, amelyek diszpozicionálisnak tekintik azt a viszonyt, amelyet az attitűdök valamely tárgy irányában kialakítanak.

Az attitűdök nem konkrét viselkedést határoznak meg, hanem a válaszok széles készletére orientálnak. Nem mindig ugyanazt a viselkedést határozzák meg.

Az attitűd közvetlen mérése: Az attitűd mérésének olyan reaktív mérési módjai, mikor a személy tudatában van a mérésnek, és így önbeszámoló alapján válaszol meg bizonyos kérdéseket. Ilyen például az attitűdskála, a kérdőív, az interjú

Az attitűd közvetett mérése: Az attitűd mérésének olyan nem reaktív mérési módjai, amikor a személy nincs tudatában a mérésnek vagy egyáltalán nem/kevésbé tudja tudatosan befolyásolni azt.

(Csepeli 2001)

Bias:

- A bias a kutatásban akkor következik be, amikor szisztematikus hibát követünk el a mintaválasztásban vagy a tesztelésben vagy egyik eredményt előnyben részesítjük a másikhoz képest.
- A bias a kutatás bármely szakaszában megjelenhet a tervezéstől az adatgyűjtésen keresztül az adatok elemzéséig és a publikációig.
- A biasról nem lehet azt mondani, hogy van vagy nincs (nem dichotóm), hanem csak azt állapíthatjuk meg, hogy milyen a mértéke.
- Torzítások a kutatási terv készítésénél
- Szubjektív értékelés tervezése az objektív mérések helyett

Az adatgyűjtéshez tervezhetnek kérdőíveket, strukturált interjúkat, laboratóriumi vizsgálatokat, stb. Az adatokat felvevő személyzet képzése, vagy a vizsgálatvezető „megvakítása” csökkentheti az egyének közti eltéréseket az adatgyűjtésben.

A mintaválasztás torzítása – adódhat abból, hogy a populáció jellemzői nem pontosan vannak meghatározva. Különösen nagy a torzítás veszélye a retrospektív vizsgálatoknál.

(Cserné 2004)

Esettanulmány:

Az esettanulmány célja a valamilyen szempontból különleges egyed komplex, átfogó, az eseményeket és cselekvéseket összefüggéseikben szemléltető bemutatása. Ebben a tekintetben éppen ellentéte a kvantitatív módszereknek, hiszen azok sok eset néhány, előre kiválasztott (azaz már előre ismert) tulajdonságát vizsgálják. Más szavakkal azt mondhatjuk, hogy ennél a módszernél a reprezentativitást szinte teljes mértékig feláldozzuk a komplexitás érdekében, hiszen csak egyetlen esetet vizsgálunk, annak minden egyediségével. Ez az „eset” azonban nem feltétlenül egy személy: lehet egy folyamat, intézmény, esemény vagy akár terület (város, régió, ország) is.

(Mayer 2011)

Kutatói hatások:

Nem interakcionális kutatói hatás:

A kutatóban (agyában, kezében, szemében) bekövetkező hatások- ilyenek:

- A megfigyelő torzító hatása:
- 1. A megfigyelő főleg azokat az eseményeket emeli ki, amelyek számára (a kutatás számára) kedvezőek
- Példa: két futballcsapat filmről meglát egy mérkőzést, mind a két szurkoló tábor úgy emlékszik, hogy ők rúgtak több gólt.
- 2. A megfigyelő jelenlétének hatása megváltoztatja a megfigyelendő történéseket (ld. Ismeretlen személy vagy a felettes jelenléte egy hobbikörben)

Interpretáló hatás – a vizsgálati eredmények magyarázatának lehetséges hibái

A megfigyelés a kutatásban a valóságra vonatkozó adatok összegyűjtésére szolgál.

Az adathalmazok önmagukban nem elegendőek. Ezekből az adatokból kísérel meg a kutató következtetéseket levonni, összefüggéseket megállapítani.

Az összegyűjtött adatok magyarázata része a kutatásnak. Ugyanazon adatokból a kutatók különböző következtetéseket vonhatnak le. Gondoljunk csak arra, hogy a manapság igen elterjedt közvélemény kutatások eredményeit hányféleképpen lehet magyarázni.

A kutató megfigyelésének eredményeit is értelmezheti szubjektíven, olyan módon, ahogy az leginkább megfelel saját hipotézisének.

Ha a valóságnak ugyanazon jelenségei eltérő értelmezésben kerülnek a vizsgálat adatai közé, és alkalmasak lesznek arra, hogy belőlük különböző következtetéseket vonjanak le a kutatók.

A kutatóknak módjukban áll egyetérteni vagy egyet nem érteni mások következtetéseivel, de nincs joguk vitatni azokat a megfigyelési adatokat, amelyeket más kutatók egyénileg gyűjtöttek össze. Ha megfigyelési hibát tételezünk fel, akkor még egyet tehetünk: megismételjük a megfigyelést.

Az interpretációs hibát a társadalom és viselkedéstudományokban pontosabb kutatási metodikák és adatelemzési módszerek segítségével lehet csökkenteni.

Interakcionális kutatói hatás:

Intencionális (szándékos) kutatói torzítások az eredmények igazolása érdekében, például:

- Csak azokat a szituációkat választja ki a kutató, amelyekben feltehetően igazolódni fog a hipotézise – pl. Ha egy közösség szervezőjéről jó véleményt akarunk megfogalmazni, a könnyebb terepen, egy hagyományosan összetartó közösségben figyeljük meg a munkáját.
- Az eredményeket torzíthatja a kutató annak a célnak megfelelően, hogy a saját vagy a tőle elvárt hipotéziseket igazolni tudja, pl. úgy, hogy figyelmen kívül hagyja azokat a megfigyeléseket, amelyek nem illenek a bizonyítékok közé.

Bioszociális kutatói hatás

- Különbségek a válaszokban a kérdező neme vagy faja szerint – másképp reagálnak a férfi-nő, nő-nő, férfi-ferfi páros esetében, roma kérdezett – nem roma kérdező, stb. A hatás a megfigyeléseknél is jelentkezhethet, pl. csinos nő viselkedését kedvesebbnek gondolják...

Pszichoszociális kutatói hatás

- A kutató személyiségének állapota, státusa is befolyásolja a válaszokat. Pl. magas státusú kutató esetén behódolóbbak a válaszok

Szituációs hatás

- Az első szóbeli válaszok befolyásolhatják a kísérletvezető viselkedését. A kikérdező a válaszadó hatása alá kerül, pl. empátiával viselkedik és egyetért a kikérdezővel.
- Tapasztalt kutatók más válaszokat kapnak, mint a tapasztalatlanok

(Cserné 2004)

Kvalitatív vagy kvantitatív kutatás?

Nemzetközi és hazai kutatói körökben a kvantitatív és a kvalitatív paradigmák közötti ellentét ma már lassan oldódni látszik, de a kvalitatív kutatás alkalmazhatóságáról, a metodológiai követelmények által támasztott igények kielégítéséről még mindig többféle álláspont létezik.

Az egyik tábor mereven elzárkózik a kvalitatív megközelítéstől – amelyet fejlődése kezdetén a szakirodalom a posztpozitívista, a humanisztikus, a hermeneutikai, a fenomenológiai, az etnografikus, a naturalisztikus, az interpretatív, a kultúrantropologikus elnevezésekkel is illetett –, állítva, hogy csak a kvantitatív, a pozitívista, az egzakt, a pszichometrikus, a természettudományi kutatások, a mérések, a statisztikai számítások, a nagymintás vizsgálatok ragadják meg a tanár-diák tevékenység, az iskolai élet és az ezekkel kapcsolatos történések lényegét.

Mások a kvantitatív és a kvalitatív kutatások kombinálását látják eredményesnek. Állítják, hogy a kvantitatív kutatások különböző fázisaiba beiktatott kvalitatív módszerek és technikák járulnak hozzá a vizsgált terület még alaposabb feltárásához.

Léteznek olyan nézetek is, amelyek csak a kvalitatív kutatások alkalmazását tartják hitelesnek. Ezek szerint a pedagógiában számos olyan terület, szituáció, esemény létezik, amely kvantitatív úton teljes mélységében nem tárható fel. De a kvalitatív kutatások hívei is megosztottak, a különbségek a kutatások módszertani felépítése és az elemzés megítélése körüli eltérésekből fakadnak. A kvalitatív kutatásokat elfogadók egy része nem tartja lehetségesnek és szükségesnek az elemzésekben az alapos módszertani felépítést és a metodológiai elvek érvényesítését. Szerintük a spontaneitás, a rugalmasság, a nyitottság, a kutató kreativitása, a vállaltan szubjektív jelleg miatt éri el a vizsgálat a lényegét: ettől válik leíróvá, és ölt művészi jelleget. Ez az álláspont a kvalitatív kutatások szabad irányzata. A kvalitatív vizsgálatokban hívők másik táborá indokoltnak és kivitelezhetőnek tartja a kutatás precíz, részletes metodológiai felépítését és dokumentálását. Szerintük csak e feltételek

mellett válik teljes értékűvé a kutatói kreativitásra, a dinamizmusra, a nyitottságra alapozó elemzés, amely felvállalja a kutató személyiségét is (Sántha 2006).

Kutatói kérdések a kvalitatív kutatásokban

Az elméleti előfeltevés kifejezés jelenleg nem a hipotézis szinonimájaként értelmezendő, a kvalitatív vizsgálatoknál a hipotézissel szemben a kutatói kérdés- és problémakör kifejezések használata a célszerűbb, mert ezek illeszkednek legjobban a kvalitatív elemzések profiljához. Ekkor ugyanis többnyire a vizsgálat során felvetődő kérdésekről van szó, amelyek a kutatás folyamán állandóan változhatnak, nem pedig hipotézisekről, amelyeket igazolhatunk vagy elvethetünk. A kvalitatív vizsgálatok célja nem az, hogy a hipotéziseket valamilyen empirikus módszerrel igazoljuk, hanem kezdeti kérdésköreinket a belső és a rejtett motívumok feltárásával megerősíthessük, illetve újabb kutatási problémákat generálhassunk.

(Sántha 2006)

Narratív pszichológiai tartalomelemzés

A narratív pszichológiai tartalomelemzés egyik célja, hogy a laikus beszélők által generált szövegtörzsek (ún. személyes dokumentumok, mint például mélyinterjúk, önéletrajzok, naplók, levelek, stb.) szövegkompozíciós mintázataiban pszichológiailag releváns markereket keressen. A legfontosabb narratív szövegkompozíciós elvek az idő, a perspektíva, a szereplők funkciói és a koherencia.

A narratívumokban alkalmazott időkezelés nem azonos a kronologikus idővel, hanem az ún. narratív kronológia szabályait követi. A narratív kronológia lényege, hogy a beszélő szubjektum a számára fontos eseményeket (1) a lineáris kronológia szétbontásával és új rendbe állításával, (2) az idődimenzió sűrítésével, illetve tágításával, tömörítésével és széthúzásával éri el. A legmarkánsabb pszichológiai eredmény ezen a téren az a felismerés, hogy az önéletrajzi elbeszélések rendszerint a lineáris kronológia szabályai szerint kezdődnek. Amint azonban az elbeszélő a szövegmondás/írás során valamely traumatizáló eseményhez érkezik, a kronologikus idő mintázata megváltozik, a trauma kisiklik az elbeszélés kronológiájából. A traumatizáló eseménnyel kapcsolatos idővonatközös mintegy időtlenné merevednek. Ennek egyik esete az a többször leírt jelenség, amit metaforikusan úgy fogalmaztunk meg, hogy "a narratívum ingaórája esetenként akár több évtizedet is előre-hátra kileng", és akár egyetlen mondaton belül az azt követő évtizedekre vagy a jelenre történik utalás

(László 2005)

OPAC (Online Public Access Catalog)

A számítógépek könyvtári alkalmazásának eredménye az elektronikus katalógus, amely lehetővé teszi, hogy a cédulák tízezreit tartalmazó katalógusszekrények száma ne növekedjék.

A katalógusban a dokumentumok adatait rekordokban rögzítik. Ezek a rekordok tartalmazzák mindazokat az adatokat, amelyek a katalóguscédulán is megtalálhatók. Ezen túl rendszerint tájékoztatnak arról is, hogy a műből hány példány van a könyvtárban, s azok ki vannak-e kölcsönözve vagy előjegyezhetők-e.

A rekordok tartalma többféle szempont szerint kereshető vissza, mint a katalóguscédulák segítségével: természetesen kereshetünk szerző és eto-jelzet szerint, de a cím szavai vagy a kiadó neve is felhasználható, ezáltal a téma szerinti kutatás kiterjeszhető.

A számítógépes katalógus általánosságban elfogadott neve: opac (ejtsd: opak. jelentése: online public access catalogue, azaz nyilvános és közvetlen elérésű katalógus).

Bármelyik könyvtár katalógusában (opac-jában) dolgozik is, az első találkozáskor ne felejtse el áttanulmányozni a használattal kapcsolatos tudnivalókat. Ha megakad a keresés során, nézzen körül, hátha van nyomtatott, részletes használati útmutató, illetve kérjen segítséget a könyvtárostól!

Magyarországon számos helyen található már ilyen jellegű katalógus, rendszerint a hagyományos cédulakatalógus mellett. azokat ugyanis könyvtáranként más-más évben zárták le, és a következő évtől kezdődően az új beszerzéseket csak számítógépen lehet keresni.

(Bakonyi-Kokas 2006)

Tesztek

A teszt minden vizsgált személy részére azonos feladatokat tartalmazó méréses próba, amely a siker vagy a kudarc megítélésére megfelelő értékelési technikával rendelkezik. A feladat vonatkozhat ismeretekre (tudás-tesztek), szenzomotoros vagy mentális funkciókra (pszichológiai tesztek).

A tesztek típusai:**A tesztek tárgya szerint:**

- intelligenciatesztek
- ismerettesztek
- személyiségtesztek

Standardizált és nem standardizált tesztek:

- A standardizált tesztek feladatai szigorúan ellenőrzöttek, az eredmények értékelését az elővizsgálatok során kialakított normákhoz viszonyítjuk. A normák egy reprezentatív populáció eredményeinek statisztikai eloszlásából vezethetők le.
- A nem standardizált tesztek a kutató állítja össze anélkül, hogy elvégezné a statisztikai kontrollt. Az ilyen vizsgálati eszközöket csak tág értelemben nevezzük tesztnek.

Objektív és szubjektív tesztek:

- Az objektív teszt kizárja az értékelő személyiségének hatását a válaszokra
- A szubjektív teszt nagy teret ad az értékelő egyéni értékítéletének

(Cserné 1999)

III. Gyakorlati feladatok

1. gyakorlat: Fiktív kutatáshoz kutatási probléma és ahhoz kapcsolódó kutatási kérdések megfogalmazása és összeállítása

A gyakorlati feladat témaköre, elméleti kapcsolódása: Kultúrakutatás módszertani alapjai	
A gyakorlati feladat elnevezése: Fiktív kutatáshoz kutatási probléma és ahhoz kapcsolódó kutatási kérdések megfogalmazása és összeállítása	A gyakorlati feladat típusa: (otthoni – tantermi – otthoni-tantermi) (egyéni – kiscsoportos – plenáris)
Időtartam: 50-60 perc	
A gyakorlati feladat célja A résztvevők meggyőzően és hitelesen tudják megfogalmazni és bemutatni egy fiktív vizsgálat kutatási problémáját és az ahhoz kapcsolódó kutatási kérdéseket. A feladat segítségével a kutatás kiinduló lépéseit egy saját maguk által kitalált és kidolgozott gyakorlati példán keresztül fogják megismerni.	
A gyakorlati feladat célcsoportja Bármely magánszemély, akit érdekel a társadalomtudományi kutatások elmélete és módszertana. Olyan képzések, tanfolyamok résztvevői, ahol a tananyagban társadalomtudományos kutatómódszertani téma, fejezet jelentkezik.	
A gyakorlati feladat részletes leírása A csoportból három-négy kiscsoportot alakítunk. A feladat 3 elkülöníthető fázisból áll (a feladat felvázolása a moderátor részéről, a kiscsoportos feldolgozás, az eredmények bemutatása és plenáris értékelése, megvitatása).	
Kiscsoportos feldolgozás A feladat megoldása a mellékletben található segítő kérések alapján történik. A kiscsoportok 50-60 percet kapnak a feladat megoldásához.	
A gyakorlati feladat végrehajtásának értékelése	

Az egyes fázisokhoz külön-külön tartozik értékelés. A második fázis önálló gondolkodást is igényel, de a csoportosítás is érvényesül, a feladatot levezető segítheti a csoportot egy-két példával, amely segíti a feladatmegoldást. A harmadik fázis alapja a csoportok véleménycseréje, beszélgetés. A plénum előtti munka lehetővé teszi az eltérő megközelítések, különbségek és hasonlóságok bemutatását, megvitatását; az egymástól való tanulást. Az értékelés szempontjai: megvalósíthatóság, hasznosság, kidolgozottság, hatékonyság.

Speciális helyszíni igények, körülmények

Tanterem, amely kiscsoportos munkára is alkalmas.

Eszközök

Papír, toll minden csoporttagnak. Flipchart tábla lapokkal és filccel.

Alkalmazott módszerek

Kiscsoportos feldolgozás, megvitatás, plenáris feldolgozás, megvitatás.

A gyakorlati feladat forrása:

- Ponyi László saját ötlete alapján
- Cserné Adermann Gizella: A tudományos kutatás fogalmáról. Elektronikus jegyzet, 2018.
- Falus Iván – Ollé János: Az empirikus kutatások gyakorlata. Adatfeldolgozás és statisztikai elemzés. Budapest, 2008, Nemzeti Tankönyvkiadó.

Szükséges mellékletek

Szempontok és segítő kérdések a feladat feldolgozásához.

Melléklet az 1. gyakorlati feladathoz

Szemponatok és segítő kérdések a feladat feldolgozásához

- A vizsgálat alapjául szolgáló fiktív probléma keresése. Javasolt, hogy valamilyen kulturális jellegű problémát válasszanak a tanulócsoporthoz.
- Honnan származhat a probléma? (valamilyen megoldhatatlan, megmagyarázhatatlan helyzet; a kutató egyéni érdeklődése; valamilyen szakirodalom által felvetett, de meg nem oldott probléma; külső megrendelő)
- A kutatást milyen célból végezzük? Alapkérdéseink: Mi történt? Melyek a fő jellemzői? Milyen feltételek mellett jön létre? Korábban hogyan történt? Korábban mi jellemezte? Milyen gyakran fordul elő? Mi az oka? Mi a kapcsolat? Milyen hatással jár? Milyen következményekkel jár? A kutatás milyen eredményekkel jár majd? (Pl. egy kistelepülés közművelődési intézményének, közösségi színterének kulturális kínálata alacsony, vagy nagyon alacsony a kulturális tevékenységet is végző civil szervezetek száma, vagy nagyon kevés pénz jut a kultúrára egy adott településen)
- Milyen kutatási kérdéseink lehetnek? (Van-e gyakorlati haszna a kutatási probléma megoldásának? Kutatható-e a kutatási probléma? Felkészültek vagyunk erre a problémára? Hogyan pontosíthatjuk a problémát? Időszerű-e a kutatás?)
- A kutatás előzményeinek feltárása, azok beépítése a vizsgálatba. Milyen előzményeit ismerjük a kutatásnak?

2. gyakorlat: KSH kulturális statisztikai adattáblák megkeresése és elemzése

A gyakorlati feladat témaköre, elméleti kapcsolódása: Kultúrakutatás módszertani alapjai	
A gyakorlati feladat elnevezése: KSH kulturális statisztikai adattáblák megkeresése és elemzése	A gyakorlati feladat típusa: (otthoni – <u>tantermi</u> – otthoni-tantermi) (egyéni – <u>kiscsoportos</u> – plenáris)
Időtartam: 40-50 perc	
A gyakorlati feladat célja A résztvevők ismerjék meg a Központi Statisztikai Hivatal honlapját. A honlapon lévő kulturális jellegű adatokat képesek legyenek tanulmányozni, elemezni és felhasználni.	
A gyakorlati feladat célcsoportja Bármely magánszemély, akit érdekel a társadalomtudományi kutatások elmélete és módszertana. Olyan képzések, tanfolyamok résztvevői, ahol a tananyagban társadalomtudományos kutatómódszertani téma, fejezet jelentkezik.	
A gyakorlati feladat részletes leírása A csoportból három-négy kiscsoportot alakítunk. A tantermi helyszín feltétele, hogy legyen Wifi elérhetőség. Amennyiben nincs, akkor egyéni, otthoni feladatként lehet kiadni. A feladat 3 elkülöníthető fázisból áll (a feladat felvázolása a moderátor részéről, a kiscsoportos feldolgozás, az eredmények bemutatása és plenáris értékelése, megvitatása). Kiscsoportos feldolgozás: A feladat feldolgozása a mellékletben leírt szempontok alapján történik, amelyet a moderátor vezet fel. A négy kiscsoport a mellékletben leírt feladatokat kapja. A leírtak alapján valamennyi csoportnak a KSH honlapján külön-külön kell megkeresnie bizonyos adatokat, adatsorokat, amelyeket fel kell dolgozniuk, értelmezniük és elemezniük. A csoportok következtetéseket vonnak le a megismert adatokból. A harmadik fázisban a kiscsoportok a feladatot és elemzést mutatják a nagycsoport (plénium) előtt.	
A gyakorlati feladat végrehajtásának értékelése Az egyes fázisokhoz külön-külön tartozik értékelés. A második fázis önálló gondolkodást is igényel, de a csoportosítás is érvényesül, a	

feladatot levezető segítheti a csoportot egy-két példával, amely segíti a feladatmegoldást.

A harmadik fázis alapja a csoportok bemutatója.

Speciális helyszíni igények, körülmények

Tanterem, amely kiscsoportos munkára is alkalmas. Wifi. Minimum 4 laptop tantermi feldolgozás esetén.

Eszközök

Papír, toll minden csoporttagnak, flipchart tábla lappal és filccel.

Alkalmazott módszerek

Egyéni feladatmegoldás, kiscsoportos feldolgozás, otthoni munka, megvitatás, plenáris bemutatás, feldolgozás, megvitatás.

A gyakorlati feladat forrása

- Ponyi László saját ötlete alapján
- Központi Statisztikai Hivatal honlapja: <https://www.ksh.hu>.

Szükséges melléletek

Kiscsoportos feladatok a KSH honlapjáról.

Melléklet az 2. gyakorlati feladathoz

Kiscsoportos feladatok a KSH honlapjáról

1. Csoport feladata

A KSH honlapján keresse meg a kulturális intézmények tevékenységénél a könyvtár esetében a beiratkozott olvasók számát és a könyvtári állományt a rendszerváltást követően, napjainkig (1989-2016). Elemezze az adatokat, lehetőség szerint készítsen táblázatot a lényegesebbnek gondolt időpontok alapján. Vonjon le következtetéseket és magyarázza a számok változása mögötti lehetséges okokat, összefüggéseket!

Hogyan jutunk el a táblázatig: www.ksh.hu – témakörök – Kultúra, Sport – Kulturális intézmények, tevékenységek – hosszú idősorok – települési könyvtárak, beiratkozott olvasók, könyvtári állomány.

2. Csoport feladata

A KSH honlapján keresse meg a kulturális intézmények tevékenységénél a mozi és színház esetében a látogatók számát a rendszerváltást követően, napjainkig (1989-2016). Elemezze az adatokat, lehetőség szerint készítsen táblázatot a lényegesebbnek gondolt időpontok alapján. Vonjon le következtetéseket és magyarázza a számok változása mögötti lehetséges okokat, összefüggéseket!

Hogyan jutunk el a táblázatig: www.ksh.hu – témakörök – Kultúra, Sport – Kulturális intézmények, tevékenységek – hosszú idősorok (itt lehet segíteni a keresésben) – mozi, színház, látogatás.

3. Csoport feladata

A KSH honlapján keresse meg a kulturális intézmények tevékenységénél a közművelődési intézmények és rendezvények tekintetében a közművelődési intézmények, a képzések és az alkotó művelődő közösségek számának alakulását 2000 és 2013 között. Elemezze az adatokat, lehetőség szerint készítsen táblázatot a lényegesebbnek gondolt időpontok alapján. Vonjon le következtetéseket és magyarázza a számok változása mögötti lehetséges okokat, összefüggéseket!

Hogyan jutunk el a táblázatig: www.ksh.hu – témakörök – Kultúra, Sport – Kulturális intézmények, tevékenységek – idősoros éves adatok – Közművelődési intézmények és rendezvények 2.7.9.

4. Csoport feladata

A KSH honlapján keresse meg a kulturális intézmények tevékenységénél az interaktív grafikonok és térképek fejezetben a magyarországi mozilátogatók számát ezer lakosra vonatkoztatva. A térkép alapján elemezze a régiók mozilátogatási szokásait! Hasonlítsa össze az Észak-magyarországi és a Közép-magyarországi régiót! Vonjon le következtetéseket és magyarázza a számok változása mögötti lehetséges okokat, összefüggéseket!

Hogyan jutunk el a táblázatig: www.ksh.hu – témakörök – Kultúra, Sport – Kulturális intézmények, tevékenységek – Interaktív grafikonok és térképek – Mozilátogatás ezer lakosra 2010.

3. gyakorlat: Kultstat kulturális statisztikai adattáblák megkeresése, elemzése, statisztikai adatszolgáltatók összehasonlítása

A gyakorlati feladat témaköre, elméleti kapcsolódása: Kultúrakutatás módszertani alapjai	
A gyakorlati feladat elnevezése: Kultstat kulturális statisztikai adattáblák megkeresése, elemzése, statisztikai adatszolgáltatók összehasonlítása	A gyakorlati feladat típusa: (<u>otthoni</u> – <u>tantermi</u> – otthoni-tantermi) (<u>egyéni</u> – <u>kiscsoportos</u> – <u>plenáris</u>)
Időtartam: 50-60 perc	
A gyakorlati feladat célja A résztvevők ismerjék meg és képesek legyenek használni a Kulturális Statisztikai Rendszer honlapját, annak nyilvános oldalait. Tudják a honlapon lévő kulturális jellegű adatokat tanulmányozni, elemezni és felhasználni.	
A gyakorlati feladat célcsoportja Bármely magánszemély, akit érdekel a társadalomtudományi kutatások elmélete és módszertana. Olyan képzések, tanfolyamok résztvevői, ahol a tananyagban társadalomtudományos kutatómódszertani téma, fejezet jelentkezik.	
A gyakorlati feladat részletes leírása A csoportból három-négy kiscsoportot alakítunk. A tantermi helyszín feltétele, hogy legyen Wifi elérhetőség. Amennyiben nincs, akkor egyéni, otthoni feladatként lehet kiadni. A feladat 3 elkülöníthető fázisból áll (a feladat felvázolása a moderátor részéről, a kiscsoportos feldolgozás, az eredmények bemutatása és plenáris értékelése, megvitatása). Kiscsoportos feldolgozás: A feladat feldolgozása a mellékletben leírt szempontok alapján történik, amelyet a moderátor vezet fel. A négy kiscsoport a mellékletben leírt feladatokat kapja. A leírtak alapján valamennyi csoportnak a Kultstat honlapján külön-külön kell megkeresnie bizonyos adatokat, adatsorokat, amelyeket fel kell dolgozniuk, értelmezniük és elemezniük. A csoportok a mellékletben megnevezett konkrét adatszolgáltatók szakmai adatait mutatják be és a szervezet és működés adatait hasonlítják össze egy másik adatszolgáltatóval. A csoportok következtetéseket vonnak le a megismert adatokból. A	

harmadik fázisban a kiscsoportok a feladatot és az összehasonlító elemzést mutatják be a plénum előtt.

A gyakorlati feladat végrehajtásának értékelése

Az egyes fázisokhoz külön-külön tartozik értékelés.

A második fázis önálló gondolkodást is igényel, de a csoportthatás is érvényesül, a feladatot levezető segítheti a csoportot egy-két tanáccsal, amely segíti a feladatmegoldást.

A harmadik fázis alapja a csoportok bemutatkozása, véleménycseréje és a beszélgetés. A plénum előtti munka lehetővé teszi az eltérő megközelítések, különbségek és hasonlóságok bemutatását, megvitatását; az egymástól való tanulást.

Speciális helyszíni igények, körülmények

Tanterem, amely kiscsoportos munkára is alkalmas. Wifi. Minimum 4 laptop tantermi feldolgozás esetén.

Eszközök

Papír, toll minden csoportnak, flipchart tábla lappal és filccel.

Alkalmazott módszerek:

Egyéni feladatmegoldás, kiscsoportos feldolgozás, otthoni feladat, megvitatás, plenáris feldolgozás, megvitatás.

A gyakorlati feladat forrása

- Ponyi László saját ötlete alapján
- Kulturális statisztikai rendszer honlapja: <https://www.kultstat.emmi.gov.hu>

Szükséges melléletek

Kiscsoportos feladatok a Kultstat honlapjáról.

Melléklet az 3. gyakorlati feladathoz

Kiscsoportos feladatok a Kultstat honlapjáról

1. Csoport feladata

A Kultstat. honlapján keresse meg a kulturális statisztikai összesítő adatok éves bontásában, a 2016. évi statisztikai összesítő adatokban a 2179-es jelentést a táncegyüttesekről! Keresse meg a BozsiK Yvett társulatot és az Excel tábla alapján mutassa be annak szakmai adatait. Hasonlítsa össze a Társulat szervezetét, tevékenységét a Duna Művészegegyüttessel!

Hogyan jutunk el a táblázig: kultstat.emmi.gov.hu– kulturális statisztikai összesítő adatok éves bontásban – 2016. évi kulturális statisztikai adatok – Teljes export listák – 2179 jelentés a táncegyüttesekről. Az Excel tábla füleiből lehet a szervezeteket és a hozzájuk tartozó adatokat kikeresni.

2. Csoport feladata

A Kultstat. honlapján keresse meg a kulturális statisztikai összesítő adatok éves bontásában, a 2016. évi statisztikai összesítő adatokban az 1438-as jelentést a tárgyévben folytatott közművelődési tevékenységről. Keresse meg az Egri Kulturális és Művészeti Központot és az Excel tábla alapján mutassa be annak szakmai adatait. Hasonlítsa össze az intézmény szervezetét és működését a Salgótarjáni Közművelődési Nonprofit Kft-vel!

Hogyan jutunk el a táblázig: kultstat.emmi.gov.hu– kulturális statisztikai összesítő adatok éves bontásban – 2016. évi kulturális statisztikai adatok – Teljes export listák – 1438-as jelentés a tárgyévben folytatott közművelődési tevékenységről. Az Excel tábla füleiből lehet a szervezeteket és a hozzájuk tartozó adatokat kikeresni

3. Csoport feladata

A Kultstat. honlapján keresse meg a kulturális statisztikai összesítő adatok éves bontásában a 2016. évi statisztikai összesítő adatokban az 1446-os jelentést, a Levéltárak tárgyévi adatait! Keresse meg Budapest Főváros Levéltárát és az Excel tábla alapján mutassa be annak szakmai adatait! Hasonlítsa össze az intézmény szervezetét, tevékenységét az Akadémiai Levéltárral!

Hogyan jutunk el a táblázig: kultstat.emmi.gov.hu– kulturális statisztikai összesítő adatok éves bontásban – 2016. évi kulturális statisztikai adatok – Teljes export listák – 1446-os jelentés a Levéltári intézmények tárgyévi adatairól. Az Excel tábla füleiből lehet a szervezeteket és a hozzájuk tartozó adatokat kikeresni.

4. Csoport feladata

A Kultstat. honlapján keresse meg a kulturális statisztikai összesítő adatok éves bontásában a 2016. évi statisztikai összesítő adatokban az 1447-es jelentést a színházakról! Keresse meg a Békéscsabai Jókai Színház Stúdiót és az Excel tábla alapján mutassa be annak szakmai adatait! Hasonlítsa össze a Társulat szervezetét, tevékenységét a Pécsi Nemzeti Színház Kamara Színházával!

Hogyan jutunk el a táblázig: kultstat.emmi.gov.hu– kulturális statisztikai összesítő adatok éves bontásban – 2016. évi kulturális statisztikai adatok – Teljes export listák – 1447-es jelentés a színházakról. Az Excel tábla füleiből lehet a szervezeteket és a hozzájuk tartozó adatokat kikeresni.

4. gyakorlat: Interjúkészítés egy település polgármesterével a helyi kultúráról

A gyakorlati feladat témaköre, elméleti kapcsolódása: Kultúrakutatás módszertani alapjai	
A gyakorlati feladat elnevezése: Interjúkészítés egy település polgármesterével a helyi kultúráról	A gyakorlati feladat típusa: (otthoni – tantermi – otthoni-tantermi) (egyéni – kiscsoportos – plenáris)
Időtartam: 50-60 perc	
A gyakorlati feladat célja A résztvevők képesek legyenek egy kb. 30 percig tartó félig strukturált interjú összeállítására és a plénum előtti bemutatására egy adott település kulturális életére vonatkozóan. A gyakorlat segítségével a résztvevők elsajátítják az interjú összeállításának műfaji szabályait, megismerik az interjú alapvető szerkezetét, felépítését, a kérdések lehetséges fajtáit.	
A gyakorlati feladat célcsoportja Bármely magánszemély, akit érdekel a társadalomtudományi kutatások elmélete és módszertana. Olyan képzések, tanfolyamok résztvevői, ahol a tananyagban társadalomtudományos kutatómódszertani téma, fejezet jelentkezik.	
A gyakorlati feladat részletes leírása A csoportból három-négy kiscsoportot alakítunk. A feladat 3 elkülöníthető fázisból áll (a feladat felvázolása a moderátor részéről, a kiscsoportos feldolgozás, az eredmények bemutatása és plenáris értékelése, megvitatása). Kiscsoportos feldolgozás: A csoportok félig strukturált interjúvázlatot készítenek, amelyben a település kulturális életére kérdeznék rá. A moderátor a mellékletben leírt szempontok alapján segíti a feldolgozást.	
A gyakorlati feladat végrehajtásának értékelése Az egyes fázisokhoz külön-külön tartozik értékelés. A második fázis önálló gondolkodást is igényel, de a csoporthatás is érvényesül, a feladatot levezető segítheti a csoportot egy-két segítő kérdéssel, amely segíti a feladatmegoldást. A harmadik fázis alapja a csoportok	

bemutatkozása, véleménycseréje, beszélgetés. A plénum előtti munka lehetővé teszi az eltérő megközelítések, különbségek és hasonlóságok bemutatását, megvitatását; az egymástól való tanulást.

Speciális helyszíni igények, körülmények

Tanterem, amely kiscsoportos munkára is alkalmas.

Eszközök

Papír, toll minden csoportnak, flipchart tábla lappal és filccel.

Alkalmazott módszerek

Kiscsoportos feldolgozás, megvitatás, plenáris feldolgozás, megvitatás.

A gyakorlati feladat forrása

- Ponyi László, Dr. Juhász Erika ötlete alapján
- Cserné Adermann Gizella.: A tudományos kutatás fogalmáról. Elektronikus jegyzet, 2018.

Szükséges melléletek

- Segítő megjegyzések a feladat megoldásához
- Szempontok a kérdőív struktúrájának kialakításához

Melléklet az 4. gyakorlati feladathoz

Segítő megjegyzések a feladat megoldásához; Szempontok a kérdőív struktúrájának kialakításához

Segítő megjegyzések a feladat megoldásához

Az interjú kérdései azt is tükrözzék, hogy a kérdező a kulturális élet melyik szegmensére kíváncsi (pl. kulturális intézményrendszer, művészeti élet, közművelődés, a könyvtári helyzet, a kultúra finanszírozása, a kulturális tevékenységet végző civil szervezetek). Azokra részletesebben kérdezzen rá! Használjon nyitott kérdéseket! A csoportok tegyenek javaslatot arra, hogyan dolgozzák majd fel a kérdőívet. Az interjúkban jól elkülöníthetően jelenjenek meg a főbb kérdéstípusok: fő kérdések, kiegészítő kérdések, demográfiai kérdések, bemelegítő kérdések, kontrollkérdések, levezető kérdések.

Szempontok a kérdőív struktúrájának kialakításához

„A kérdések osztályozása a kikérdezésben betöltött szerepük szerint:

Fő kérdések, amelyek közvetlenül a kutatási problémára irányulnak. Ezek a kérdések alkotják a kikérdezés gerincét.

Kiegészítő kérdések, amelyek az információszerzés megbízhatóságát növelik. Ide

tartoznak a demográfiai, a bevezető, a kontroll és a levezető kérdések.

A demográfiai kérdések a vizsgált személy objektív adatainak, jellemzőinek feltárása miatt szükségesek

A bemelegítő kérdések, ahogy az elnevezés mutatja, az interjú elején kapnak helyet. Funkciójuk, hogy ráhangolják a kérdezettet a témára, megnyerjék a vizsgálatban való részvételre, felkeltsék az érdeklődést a téma iránt.

A kontrollkérdések annak ellenőrzését szolgálják, hogy mennyire hitelesek és megbízhatók azok az információk, amelyeket a kérdezett adott.

A levezető kérdések lezárják az interjút, lehetővé teszi, hogy a kérdezett elmondjon minden olyant, amit az interjú közben nem tudott.” (Cserné 2017)

5. gyakorlat: Kutatási fogalmak és jelentésük összepárosítása

A gyakorlati feladat témaköre, elméleti kapcsolódása: Kultúrakutatás módszertani alapjai	
A gyakorlati feladat elnevezése: Kutatási fogalmak és jelentésük összepárosítása	A gyakorlati feladat típusa: (otthoni – tantermi – otthoni-tantermi) (egyéni – kiscsoportos – plenáris)
Időtartam: 45 perc	
A gyakorlati feladat célja A résztvevők képesek legyenek eldönteni, hogy a társadalomtudományi alapfogalmakhoz milyen jelentések párosíthatóak. A gyakorlattal a résztvevők játékos formában megismerik és elmélyítik a különböző kutatási alapfogalmak főbb megközelítéseit.	
A gyakorlati feladat célcsoportja Bármely magánszemély, akit érdekel a társadalomtudományi kutatások elmélete és módszertana. Olyan képzések, tanfolyamok résztvevői, ahol a tananyagban társadalomtudományos kutatómódszertani téma, fejezet jelentkezik.	
A gyakorlati feladat részletes leírása A feladat 3 elkülöníthető fázisból áll (a feladat felvázolása a moderátor részéről, az egyéni feladatellátás, az eredmények bemutatása és plenáris értékelése, megvitatása). A résztvevők mindegyike egy papírlapon kapja meg a mellékletben foglaltakat. A lap egyik oldalán különböző kutatási alapfogalmak lényegi sajátossága kerül leírásra. A lap másik oldalán a fogalom kerül megnevezésre. A résztvevők feladata, hogy a megfelelő fogalmakat párosítsák az azokhoz illő leírásokkal. A feladatra 25 perc áll rendelkezésre.	
A gyakorlati feladat végrehajtásának értékelése Az egyes fázisokhoz külön-külön tartozik értékelés. A második fázis önálló gondolkodást igényel. A feladatot levezető segítheti a résztvevőket egy-két segítő megjegyzéssel. A harmadik fázis alapja, hogy a résztvevők egyenként bemutatják a plénum előtt a megoldásokat. A gyakorlati feladatok értékelése összegzéssel és a fogalmak és jelentések megerősítésével zárul.	
Speciális helyszíni igények, körülmények	

Tanterem, amely kiscsoportos munkára is alkalmas.

Eszközök

Papír, toll minden résztvevőnek. A mellékletben található táblázat kinyomtatása minden résztvevő számára.

Alkalmazott módszerek

Egyéni feladatmegoldás, plenáris feldolgozás, értékelés.

A gyakorlati feladat forrása

- Ponyi László ötlete alapján
- Cserné Adermann Gizella.: A tudományos kutatás fogalmáról. Elektronikus jegyzet, 2018.

Szükséges melléletek

- Feladatlap
- Megoldókules

Melléklet az 5. gyakorlati feladathoz 1.

Feladatlap

Párosítsa össze a kifejezéseket a leírásokkal!	
Ezek a kutatások egy egyedi esetet igyekeznek kimerítően megmagyarázni, azt teljesen megérteni az összes felmerülő, lehetséges oksági tényező feltárásával.	Érvényesség
Ezek a kutatások abból indulnak ki, hogy nem lehet a társadalmi viszonyokat természettudományos módszerekkel vizsgálni, mivel a kutatás tárgya az ember, akinek a cselekvését, véleményét számtalan változó befolyásolja. A kutatás eredményei is ún. puha adatokban, nem számszerűsíthető megfigyelésekben, szavakban, történetekben, jelennek meg.	Kvantitatív kutatások
Ez a fogalom azt a kritériumot fogalmazza meg, hogy azt vizsgáljuk, amit vizsgálni akartunk.	Nomotetikus kutatások
Helyzetek vagy események osztályaira keresik a lehető legkevesebb, igazán fontos oksági tényezőt, magyarázatot.	Idiografikus kutatások
Ezekben a kutatásokban számszerűsítettek, ún. kemény adatokban jelennek meg, és így statisztikai kapcsolatok felállítása alapján fogalmazhatóak meg az ok-okozati összefüggések.	Kvalitatív kutatás
Ez a fogalom azt jelenti, hogy a megismételt kutatás az eredeti kutatással azonos eredményt ad.	Kutatás
Olyan helyzet, ahol a sikeres megoldást sem ösztön, sem előzetes minta alapján nem lehet megtalálni, hanem tervszerűen kell megkeresni, illetve kitalálni.	Populáció

Feltételezés, de benne nem a véletlen felismerések dominálnak, hanem helyet kap az előzetes tapasztalat, a problémáról való korábbi tudás is.	Minta
Azok az alapegységek, melyekről információt gyűjtünk, és amelyek az elemzés alapjául szolgálnak.	Megbízhatóság
A vizsgálandó teljesség, azok a személyek vagy dolgok, amelyekre és akikre, amikre vonatkozóan szeretnénk következtetést levonni.	Hipotézis
Az az eljárás, melynek során az általános érvényű alapelvek más tudományokban felhalmozott hazai és nemzetközi tapasztalatok elemzése, a szélesen értelmezett források, dokumentumok feltárása történik.	Alkalmazott kutatás
Ez a kutatás új ismeretek megszerzésére irányuló vizsgálat, amelyet elsődlegesen valamely konkrét gyakorlati cél érdekében végeznek.	Attribútum
Az egyént, tárgyat, jelenséget jellemző tulajdonságokat nevezzük így.	Dokumentum
Minden olyan, a jelenben vagy a közelmúltban készült anyag, ami nem közvetlenül kutatási céllal készült, de amiből adalékokat, fontos információkat kaphatunk a kutatómunkánkhoz. Nem feltétlenül írásos formában jelennek meg.	Deduktív

Melléklet az 5. gyakorlati feladathoz 2.

Megoldókulcs

A kifejezések helyes párosítása a leírásokkal.	
Ezek a kutatások egy egyedi esetet igyekeznek kimerítően megmagyarázni, azt teljesen megérteni az összes felmerülő, lehetséges oksági tényező feltárásával.	Idiografikus kutatások
Ezek a kutatások abból indulnak ki, hogy nem lehet a társadalmi viszonyokat természettudományos módszerekkel vizsgálni, mivel a kutatás tárgya az ember, akinek a cselekvését, véleményét számtalan változó befolyásolja. A kutatás eredményei is ún. puha adatokban, nem számszerűsíthető megfigyelésekben, szavakban, történetekben jelennek meg.	Kvalitatív kutatások
Ez a fogalom azt a kritériumot fogalmazza meg, hogy azt vizsgáljuk, amit vizsgálni akartunk.	Érvényesség
Helyzetek vagy események osztályaira keresik a lehető legkevesebb, igazán fontos oksági tényezőt, magyarázatot.	Nomotetikus kutatás
Ezekben a kutatásokban számszerűsítettek, ún. kemény adatokban jelennek meg, és így statisztikai kapcsolatok felállítása alapján fogalmazhatóak meg az ok-okozati összefüggések.	Kvantitatív kutatás
Ez a fogalom azt jelenti, hogy a megismételt kutatás az eredeti kutatással azonos eredményt ad.	Megbízhatóság
Olyan helyzet, ahol a sikeres megoldást sem ösztön, sem előzetes minta alapján nem lehet megtalálni, hanem tervszerűen kell	Kutatás

megkeresni, illetve kitalálni.	
Feltételezés, de benne nem a véletlen felismerések dominálnak, hanem helyet kap az előzetes tapasztalat, a problémáról való korábbi tudás is.	Hipotézis
Azok az alapegységek, melyekről információt gyűjtünk, és amelyek az elemzés alapjául szolgálnak.	Minta
A vizsgálandó teljesség, azok a személyek vagy dolgok, amelyekre és akikre, amikre vonatkozóan szeretnénk következtetést levonni.	Populáció, alapsokaság
Az az eljárás, melynek során az általános érvényű alapelvek más tudományokban felhalmozott hazai és nemzetközi tapasztalatok elemzése, a szélesen értelmezett források, dokumentumok feltárása történik.	Deduktív eljárás
Ez a kutatás új ismeretek megszerzésére irányuló vizsgálat, amelyet elsődlegesen valamely konkrét gyakorlati cél érdekében végeznek.	Alkalmazott kutatás
Az egyént, tárgyat, jelenséget jellemző tulajdonságokat nevezzük így.	Attribútum
Minden olyan, a jelenben vagy a közelmúltban készült anyag, ami nem közvetlenül kutatási céllal készült, de amiből adalékokat, fontos információkat kaphatunk a kutatómunkánkhoz. Nem feltétlenül írásos formában jelennek meg.	Dokumentum

6. gyakorlat: Kutatási módszerek és jelentésük összepárosítása

A gyakorlati feladat témaköre, elméleti kapcsolódása: Kultúrakutatás módszertani alapjai	
A gyakorlati feladat elnevezése: Kutatási módszerek és jelentésük összepárosítása	A gyakorlati feladat típusa: (otthoni – tantermi – otthoni-tantermi) (egyéni – kiscsoportos – plenáris)
Időtartam: 45 perc	
A gyakorlati feladat célja A résztvevők képesek legyenek eldönteni, hogy a társadalomtudományos kutatási módszerekhez milyen adekvát értelmezések, jelentések kapcsolódnak. A gyakorlat segítségével a résztvevők játékos formában megismerik és elmélyítik a különböző kutatási módszerek főbb megközelítéseit, lényegét.	
A gyakorlati feladat célcsoportja Bármely magánszemély, akit érdekel a társadalomtudományi kutatások elmélete és módszertana. Olyan képzések, tanfolyamok résztvevői, ahol a tananyagban társadalomtudományos kutatómódszertani téma, fejezet jelentkezik.	
A gyakorlati feladat részletes leírása A feladat 3 elkülöníthető fázisból áll (a feladat felvázolása a moderátor részéről, az egyéni feladatellátás, az eredmények bemutatása és plenáris értékelése, megvitatása). A résztvevők mindegyike egy papírlapon kapja meg a mellékletben foglaltakat. A lap egyik oldalán különböző kutatási módszerek lényegi sajátosságai kerülnek leírásra. A lap másik oldalán a módszer kerül röviden leírásra. A résztvevők feladata, hogy a megnevezett módszereket párosítsák az azokkal releváns lényegi megállapításokkal. A feladatra 25 perc áll rendelkezésre.	
A gyakorlati feladat végrehajtásának értékelése Az egyes fázisokhoz külön-külön tartozik értékelés. A második fázis önálló gondolkodást igényel. A feladatot levezető segítheti a résztvevőket egy-két segítő megjegyzéssel. A harmadik fázis alapja, hogy a résztvevők egyenként bemutatják a plénum előtt a megoldásokat. A gyakorlati feladatok értékelése összegzéssel és a fogalmak és jelentések megerősítésével zárul.	

Speciális helyszíni igények, körülmények

Tanterem, amely kiscsoportos munkára is alkalmas.

Eszközök

Papír, toll minden résztvevőnek. A mellékletben található feladatlap kinyomtatása minden résztvevő számára.

Alkalmazott módszerek

Egyéni feladatmegoldás, plenáris feldolgozás

A gyakorlati feladat forrása

- Ponyi László, Dr. Juhász Erika ötlete alapján
- Cserné Adermann Gizella.: A tudományos kutatás fogalmáról. Elektronikus jegyzet. 2018.

Szükséges melléletek

- Feladatlap
- Megoldókulcs

Melléklet az 6. gyakorlati feladathoz 1.

Feladatlap

Párosítsa össze a kifejezéseket a leírásokkal.

Egy-egy probléma történeti gyökereinek a feltárása segít az adott kérdéskör megvilágításában.	Megfigyelés
Használhatjuk a kutatás kezdeti szakaszában a tájékozódás, a probléma pontosítása és a hipotézis megfogalmazásához. Lehet a kutatásunk fő módszere, de használhatjuk más módszerekkel összekapcsolva is, így a kutatás fő szakaszában is használható adatok gyűjtésére, elemzésére, következtetések megfogalmazására.	Félig strukturált interjú
A kutatás során egy képzett moderátor beszélget általában 6-12, valamilyen szempontból egymáshoz hasonló csoporttaggal, legtöbbször egy speciális helységben egy konkrét témáról.	Oral history
Alkalmas arra, hogy nagy számú populációból viszonylag gyorsan nyerjünk adatokat. Használható önállóan vagy más kutatási módszerekkel együtt. Számolni kell azonban azzal is, hogy minél nagyobb a megkérdezettek száma, annál kisebb a valószínűsége annak, hogy mindenki egyformán informált az adott témáról.	Kísérlet
Azok a kérdések, amelyekre a kitöltő szabadon válaszolhat. A kérdezett spontán módon felel, saját szókincsét használja. Különösen akkor jók, ha nem ismerjük a lehetséges válaszokat. Ezeket a kérdéseket viszonylag nehéz feldolgozni, mivel a válaszok heterogenitása nehezzé teszi a kategóriába sorolást.	Egyszerű véletlen mintavétel
A leíró statisztikai számításoknál a leggyakrabban használt módszer az adatok jellemzésére. Számszerű adatokból tudjuk kiszámolni. Valamilyen módon a minta közepét jellemzik.	Dokumentumelemzés

<p>Ez a módszer megpróbál a szöveg mögé tekinteni azzal, hogy elemzi a szövegben a szavakat, az alkalmazott szókapcsolatokat, a jelzők megválasztását, az írott vagy szóbeli mű logikai felépítését, vagy akár a ráható előzményeket, a pszichológiai, politikai vonzatokat.</p>	<p>Fókuszcsoporthoz tartozó interjú</p>
<p>Jellemző, hogy a kutató tervszerűen hat arra a folyamatra, amelyben az adatszerzést végzi, vagy feltárja azokat a hatásokat, amelyek spontán módon bekövetkeztek, de megfelelnek a kísérlet kritériumainak. A kutató feltárja, hogy melyek egy szituáció meghatározó tényezői. Ezek közül egyeseket változatlanul hagy, másokat viszont átalakít.</p>	<p>Nyílt kérdések</p>
<p>Ebben az esetben a populációról rendelkezésre álló listáról véletlenszerűen választjuk ki a minta tagjait. A lista elemeinek sorszámokat adunk, majd véletlenszám-táblázat vagy számítógép segítségével kiválasztjuk a mintába kerülő elemeket.</p>	<p>Statisztikai módszerek</p>
<p>Ezzel az elemzéssel feltárjuk a forrásokban fellelhető történések időbeli rendjét. Ezek a források lehetővé teszik, hogy egy művelődési intézmény legfontosabb állomásait bemutassuk egészen a létrehozás tervétől az építkezés egyes lépésein keresztül a használatba vételig.</p>	<p>Tartalomelemzés</p>
<p>A vizsgálat vezetője kisebb jelentőséget tulajdonít a válaszok kódolással történő rögzítésének. Ugyanakkor néhány nagyon határozott célt el kell tudnia érni. Vannak olyan kérdések, amelyeket mindenképp fel kell tenni, de a kutatótól függ, hogy milyen módon tud eljutni az adott kérdés feltevéséhez.</p>	<p>Kérdőív</p>
<p>Hosszabb vagy rövidebb ideig tartó szándékos és céltudatos észlelés, ami lehetőséget ad jelenségek vagy folyamatok nyomon követésére, amelyek bizonyos hatások eredményeképpen következnek be. Jellemzői</p>	<p>Középérték számítása</p>

<p>a céltudatosság, rendszeresség, objektivitás.</p>	
<p>Egy tudatosan megszervezett interjú két ember között, amelynek célja történeti jelentőségű esemény, cselekvés felidézése. A kutató megszervezi a beszélgetést, majd az interjú alannyal együttműködik segítve a múlt elbeszélését, kölcsönösen reagálnak egymás mondandójára.</p>	<p>Leíró elemzés</p>
<p>Ezeket a módszereket elsősorban a kvantitatív vizsgálatok eredményeinek megállapítására használjuk, de a kvalitatív kutatások bizonyos típusainál és fázisában is előfordulnak.</p>	<p>Forráskutatás</p>

Melléklet az 6. gyakorlati feladathoz 2.

Megoldókulcs

Megoldókulcs	
Egy-egy probléma történeti gyökereinek a feltárása segít az adott kérdéskör megvilágításában.	Forráskutatás
Használhatjuk a kutatás kezdeti szakaszában a tájékozódás, a probléma pontosítása és a hipotézis megfogalmazásához. Lehet a kutatásunk fő módszere, de használhatjuk más módszerekkel összekapcsolva is, így a kutatás fő szakaszában is használható adatok gyűjtésére, elemzésére, következtetések megfogalmazására.	Dokumentumelemzés
A kutatás során egy képzett moderátor beszélget általában 6-12, valamilyen szempontból egy-máshoz hasonlító csoporttaggal, legtöbbször egy speciális helységben egy konkrét témáról.	Fókuszcsoportos interjú
Alkalmas arra, hogy nagy számú populációtól viszonylag gyorsan nyerjünk adatokat. Használható önállóan vagy más kutatási módszerekkel együtt. Számolni kell azonban azzal is, hogy minél nagyobb a megkérdezettek száma, annál kisebb a valószínűsége annak, hogy mindenki egyformán informált az adott témáról.	Kérdőív
Azok a kérdések, amelyekre a kitöltő szabadon válaszolhat. A kérdezett spontán módon felel, saját szókincsét használja. Különösen akkor jók, ha nem ismerjük a lehetséges válaszokat. Ezeket a kérdéseket viszonylag nehéz feldolgozni, mivel a válaszok heterogenitása nehezíti a kategóriába sorolást.	Nyílt kérdések
A leíró statisztikai számításoknál a leggyakrabban használt módszer az adatok jellemzésére. Számszerű adatokból tudjuk kiszámolni. Valamilyen módon a minta közepét jellemzik.	Középérték

<p>Ez a módszer megpróbál a szöveg mögé tekinteni azzal, hogy elemzi a szövegben a szavakat, az alkalmazott szókapcsolatokat, a jelzők megválasztását, az írott vagy szóbeli mű logikai felépítését, vagy akár a ráható előzményeket, a pszichológiai, politikai vonzatokat.</p>	<p>Tartalomelemzés</p>
<p>Jellemző, hogy a kutató tervszerűen hat arra a folyamatra, amelyben az adatszerzést végzi, vagy feltárja azokat a hatásokat, amelyek spontán módon bekövetkeztek, de megfelelnek a kísérlet kritériumainak. A kutató feltárja, hogy melyek egy szituáció meghatározó tényezői. Ezek közül egyeseket változatlanul hagy, másokat viszont átalakít.</p>	<p>Kísérlet</p>
<p>Ebben az esetben a populációról rendelkezésre álló listáról véletlenszerűen választjuk ki a minta tagjait. A lista elemeinek sorszámokat adunk, majd véletlenszám-táblázat vagy számítógép segítségével kiválasztjuk a mintába kerülő elemeket.</p>	<p>Egyszerű véletlen mintavétel</p>
<p>Ezzel az elemzéssel feltárjuk a forrásokban fellelhető történések időbeli rendjét. Ezek a források lehetővé teszik, hogy egy művelődési intézmény legfontosabb állomásait bemutassuk egészen a létrehozás tervétől az építkezés egyes lépésein keresztül a használatba vételig.</p>	<p>Leíró elemzés</p>
<p>A vizsgálat vezetője kisebb jelentőséget tulajdonít a válaszok kódolással történő rögzítésének. Ugyanakkor néhány nagyon határozott célt el kell tudnia érni. Vannak olyan kérdések, amelyeket mindenképp fel kell tenni, de a kutatótól függ, hogy milyen módon tud eljutni az adott kérdés feltevéséhez.</p>	<p>Félig strukturált interjú</p>
<p>Hosszabb vagy rövidebb ideig tartó szándékos és céltudatos észlelés, ami lehetőséget ad jelenségek vagy folyamatok nyomon követésére, amelyek bizonyos hatások eredményeképpen következnek be. Jellemzői</p>	<p>Megfigyelés</p>

<p>a céltudatosság, rendszeresség, objektivitás.</p>	
<p>Egy tudatosan megszervezett interjú két ember között, amelynek célja történeti jelentőségű esemény, cselekvés felidézése. A kutató megszervezi a beszélgetést, majd az interjú alannyal együttműködik segítve a múlt elbeszélését, kölcsönösen reagálnak egymás mondandójára.</p>	<p>Oral history</p>
<p>Ezeket a módszereket elsősorban a kvantitatív vizsgálatok eredményeinek megállapítására használjuk, de a kvalitatív kutatások bizonyos típusainál és fázisában is előfordulnak.</p>	<p>Statisztikai módszerek</p>

7. gyakorlat: Memóriapróba interjú módszerrel

A gyakorlati feladat témaköre, elméleti kapcsolódása: Kultúrakutatás módszertani alapjai	
A gyakorlati feladat elnevezése: Memóriapróba interjú módszerrel	A gyakorlati feladat típusa: (otthoni – tantermi – otthoni-tantermi) (egyéni – páros – kiscsoportos – plenáris)
Időtartam: 60-70 perc	
A gyakorlati feladat célja A gyakorlat segítségével a résztvevők egyrészt az interjúzás technikáját gyakorolják egymás között, másrészt pedig a résztvevő megfigyelés egyik fontos alapképességét az emlékezőképességet mérik saját egymás között.	
A gyakorlati feladat célcsoportja Bármely magánszemély, akit érdekel a társadalomtudományi kutatások elmélete és módszertana. Olyan képzések, tanfolyamok résztvevői, ahol a tananyagban társadalomtudományos kutatómódszertani téma, fejezet jelentkezik.	
A gyakorlati feladat részletes leírása A feladatot párban végzik a résztvevők. A feladat 3 elkülöníthető fázisból áll (a feladat felvázolása a moderátor részéről, a feladat párban történő feldolgozása, az eredmények bemutatása és plenáris értékelése, megvitatása). Párban történő feldolgozás A párok félig strukturált interjúvázlatot készítenek, amelyben egymás kultúrafogyasztási szokásaira kérdeznék rá. Itt rá lehet kérdezni arra, hogy milyen kulturális intézményeket látogat, milyen rendszerességgel, milyen programon volt legutoljára, miért tartja ezt fontosnak, tagja-e valamilyen civil szervezetnek, mi a véleménye települése kulturális életéről stb. A kérdőív struktúrája tükrözze a mellékletben leírtakat. A kérdőív összeállítására 20 perc adható. Ezt követően az interjúkat a mobiltelefonokon keresztül felveszik egymással 15-15 percben. Az interjú felvétele közben a kérdezőnek figyelni és törekedni kell arra, hogy szó szerint milyen kulcskifejezései és gondolatai voltak a megkérdezettnek. Esetleg lehet figyelni a kérdezt metakommunikációjára is. Az interjú	

után a kérdező a hangfelvétel meghallgatása nélkül mondja el a kért legfontosabb gondolatait. Ezt követően hallgassák vissza az interjút és vessék össze a visszaemlékezést a felvett szöveggel. Mindketten legyenek kérdezők és interjúalanyok is.

A gyakorlati feladat végrehajtásának értékelése

Az egyes fázisokhoz külön-külön tartozik értékelés.

A második fázis részben önálló, részben közös (páros) gondolkodást is igényel, a moderátor segítheti a párokat egy-két segítő kérdéssel, amely segíti a feladatmegoldást. A harmadik fázis alapja a párok tapasztalatainak bemutatása, majd a feladat plénum előtti átbeszélése. Tanulságok, következtetések levonása. A plénum előtti munka lehetővé teszi az eltérő megközelítések, különbségek és hasonlóságok bemutatását, megvitatását; az egymástól való tanulást.

Speciális helyszíni igények, körülmények

Hangfelvevővel rendelkező mobil telefonok. Tanterem, amely kiscsoportos munkára is alkalmas.

Eszközök

Papír, toll minden páros számára, flipchart, papír, filctoll.

Alkalmazott módszerek

Páros feladatmegoldás, plenáris feldolgozás, megvitatás.

A gyakorlati feladat forrásai:

- Letenyei László, Rácz Attila és Szathmári Milán ötlete alapján a kulturális területre adaptálta Ponyi László.
<http://tettconsult.eu/books/TelkutHTML/konyvpdf/91feladatok.pdf>. letöltés időpontja: 2017. 01.13. 12.00.
- Cserné Adermann Gizella.: A tudományos kutatás fogalmáról. Elektronikus jegyzet. 2018.

Szükséges melléletek:

A kérdések osztályozása

Melléklet az 7. gyakorlati feladathoz

A kérdések osztályozása

Szemponatok a kérdőív struktúrájának kialakításához

„A kérdések osztályozása a kikérdezésben betöltött szerepük szerint:

Fő kérdések, amelyek közvetlenül a kutatási problémára irányulnak. Ezek a kérdések alkotják a kikérdezés gerincét.

Kiegészítő kérdések, amelyek az információszerzés megbízhatóságát növelik. Ide

tartoznak a demográfiai, a bevezető, a kontroll és a levezető kérdések.

A *demográfiai kérdések* a vizsgált személy objektív adatainak, jellemzőinek feltárása miatt szükségesek

A *bemelegítő kérdések*, ahogy az elnevezés mutatja, az interjú elején kapnak helyet. Funkciójuk, hogy ráhangolják a kérdezettet a témára, megnyerjék a vizsgálatban való részvételre, felkeltsék az érdeklődést a téma iránt.

A *kontrollkérdések* annak ellenőrzését szolgálják, hogy mennyire hitelesek és megbízhatók azok az információk, amelyeket a kérdezett adott.

A *levezető kérdések* lezárják az interjút, lehetővé teszi, hogy a kérdezett elmondjon minden olyant, amit az interjú közben nem tudott.” (Cserné 2017)

8. gyakorlat: Fiktív kutatási terv lépéseinek összeállítása

A gyakorlati feladat témaköre, elméleti kapcsolódása: Kultúrakutatás módszertani alapjai	
A gyakorlati feladat elnevezése: Fiktív kutatási terv lépéseinek összeállítása	A gyakorlati feladat típusa: (otthoni – tantermi – otthoni-tantermi) (egyéni – <u>páros</u> – kiscsoportos – plenáris)
Időtartam: 60-70 perc	
A gyakorlati feladat célja A gyakorlat segítségével a résztvevők elsajátítják egy fiktív kutatás tervének összeállítását, szempontrendszerét. A kutatási vázlat összeállításának segítségével a résztvevők olyan szempontrendszer birtokába kerülnek, amely később segíti őket más kutatások összeállításában is.	
A gyakorlati feladat célcsoportja Bármely magánszemély, akit érdekel a társadalomtudományi kutatások elmélete és módszertana. Olyan képzések, tanfolyamok résztvevői, ahol a tananyagban társadalomtudományos kutatómódszertani téma, fejezet jelentkezik.	
A gyakorlati feladat részletes leírása A feladatot 3-4 kiscsoportban végzik a résztvevők. A feladat 3 elkülöníthető fázisból áll (a feladat felvázolása a moderátor részéről, a feladat párban történő feldolgozása, az eredmények bemutatása és plenáris értékelése, megvitatása). Kiscsoportban történő feldolgozás: A csoportok képzeljenek el egy kutatást a kulturális területen. Ez lehet egy intézmény, egy intézményrendszer vizsgálata, mozibajárás, tévézési szokások elemzése, kulturális célú civil szervezetek vizsgálata, közösségek fejlesztési folyamatainak vizsgálata. A kutatási módszerek is sokfélék lehetnek. A csoportok a közös gondolkodás alapján építsék fel a kutatás tervezett lépéseit. A kutatási folyamat ajánlott lépéseit a mellékletben vázoltuk fel. A feladatra 30-40 perc adható.	
A gyakorlati feladat végrehajtásának értékelése	

Az egyes fázisokhoz külön-külön tartozik értékelés.

A második fázis részben önálló, részben közös gondolkodást is igényel, a moderátor segítheti a párokat egy-két segítő kérdéssel. A harmadik fázis alapja a kiscsoportok munkáinak bemutatása, majd a feladat plénum előtti átbeszélése. Tanulságok, következtetések levonása. A plénum előtti munka lehetővé teszi az eltérő megközelítések, különbségek és hasonlóságok bemutatását, megvitatását; az egymástól való tanulást.

Speciális helyszíni igények, körülmények

Tanterem, amely kiscsoportos munkára is alkalmas.

Eszközök

Papír, toll minden csoportnak, flipchart tábla, papír, filctoll.

Alkalmazott módszerek

Kiscsoportos feldolgozás, megvitatás, plenáris feldolgozás, megvitatás.

A gyakorlati feladat forrásai:

- Ponyi László ötlete alapján
- Kutatásmódszertani segédanyag. Nemzeti Művelődési Intézet Kultúrakutatói és Képzési Igazgatóság. 2018, Kézirat.

Szükséges melléletek:

A kutatás alapvető lépései

Melléklet az 8. gyakorlati feladathoz

A kutatás alapvető lépései

A kutatás alapvető lépései:

1. A kutatási probléma kiválasztása és meghatározása
2. A szakirodalom áttekintése és elemzése
3. A kutató hipotéziseinek megfogalmazása
4. A hipotézisek igazolását, vagy elvetését biztosító adatok összegyűjtése
5. A szükséges érvényes és megbízható stratégiák, módszerek, eszközök kiválasztása
6. A minta kiválasztása
7. A kutatás végrehajtása
8. Az adatok elemzése, általánosítások megfogalmazása
9. Eredmények közreadása, publikálás

A kutatás típusától függően részletezni lehet az egyes lépéseket, pl. kérdőíves kutatás esetén:

- A megkérdezendő minta elkészítése
- Kérdőív elkészítése célja, felépítésének bemutatása, főbb kérdéskörök bemutatása, főbb változók ismertetése
- Kérdőbiztosok kiválasztása
- Kérdőbiztosok és mentorok felkészítése
- Megkérdezendők listájának elkészítése
- Lekérdezés
- Adatok rögzítése
- Adattisztítás
- Adatfeldolgozás, táblázatok, ábrák, térképek összeállítása
- Szükséges korrekciók elvégzése
- Elemzések, összehasonlítások, településsoros adatbázisok készítése
- Kutatási jelentés készítése

A kutatás tárgya/alanya/megkérdezettek köre:

Kérdőív és interjú esetén

- A megkérdezettek köre
- A minta kiválasztásának módszere
- A minta nagysága

Interjú esetén:

- Az interjú leírása
- Interjú típusának meghatározása: strukturált, félig strukturált, strukturáltalan
- Az interjú felépítése, kérdéskörök ismertetése
- Tematizálás: az interjú célja, a feltárandó fogalmak kifejtése
- Az interjúalanyok kiválasztása
- Interjúzás folyamata
- Leírás: a készített interjú szövegezése (hangfelvétel útján)
- Elemzési módszerek, elvárások

Statisztikai elemzés esetén:

- A statisztikai adatok megnevezése (KSH, KULTSTAT, EUROSTAT)
- A statisztikai adatok elérésének módja
- Elemzési módszerek

Intézményi kutatás esetén:

- Intézmények kiválasztásának módja
- A minta nagysága
- Intézményi dokumentumok kiválasztásának kritériumai
- Vizsgálni kívánt dokumentumok megnevezése
- A dokumentumok elemzésének módja

befolyásoló tényezők, tények, következmények feltárása

9. gyakorlat: Az interjúkészítők, kérdezőbiztosok szerepe, feladatai, felkészítésük. Szempontok a lekérdezések előkészítéséhez és lebonyolításához

A gyakorlati feladat témaköre, elméleti kapcsolódása:	
Kultúrakutatás módszertani alapjai	
A gyakorlati feladat elnevezése:	A gyakorlati feladat típusa:
Az interjúkészítők, kérdezőbiztosok szerepe, feladatai, felkészítésük. Szempontok a lekérdezések előkészítéséhez és lebonyolításához	(otthoni – tantermi – otthoni-tantermi) (egyéni – páros – kiscsoportos – plenáris)
Időtartam: 90 perc	
A gyakorlati feladat célja	
A gyakorlat segítségével a résztvevők gyakorolják az interjúkészítés, a kérdőívek felvételének módját. Megismerkednek azokkal a szempontokkal és feladatokkal, amelyek segítségével biztosítani lehet a lekérdezések zavartalanságát, minőségi megvalósulását. Megismerik és gyakorolják a lekérdezés általános szabályait.	
A gyakorlati feladat célcsoportja	
Bármely magánszemély, akit érdekel a társadalomtudományi kutatások elmélete és módszertana. Olyan képzések, tanfolyamok résztvevői, ahol a tananyagban társadalomtudományos kutatómódszertani téma, fejezet jelentkezik.	
A gyakorlati feladat részletes leírása	
A feladatot párokban végzik a résztvevők. A feladat 3 elkülöníthető fázisból áll (a feladat felvázolása a moderátor részéről, a feladat kiscsoportban történő feldolgozása, az eredmények bemutatása és plenáris értékelése, megvitatása).	
Kiscsoportban történő feldolgozás:	
A párok félig strukturált interjúvázlatot készítenek, amelyben egymás kultúrafogyasztási szokásaira kérdeznak rá. Itt rá lehet kérdezni arra, hogy milyen kulturális intézményeket látogat, milyen rendszerességgel, milyen programon volt legutoljára, miért tartja ezt fontosnak, tagja-e valamilyen civil szervezetnek, mi a véleménye települése kulturális életéről stb. A kérdőív struktúrája tükrözza a mellékletben leírtakat. Az interjú összeállítására 30-40 perc adható. A párok egymással készítsék el az interjúkat. A	

beszélgetést mobiltelefonra is felvehetik és visszajátszhatják. Ezt követően beszéljék át egymás között a tapasztalatokat. A beszélgetés az alábbi kérdésekre próbáljon választ adni közöttük:

1. Milyennek kell lennie a kérdezőbiztosnak?
2. Milyen feltételek szükségesek ahhoz, hogy a lekérdezés sikeres legyen?
3. A kérdezőbiztosok felkészítésének milyen szempontjai, aspektusai léteznek?
4. Mi szükséges a sikeres interjúhoz?

A párok igyekezzenek minél több szempontot megjeleníteni a kérdésekre adott válaszban. A lekérdezés zavartalanságához, a siker biztosításához szükséges szempontokat a mellékletben jegyeztük le.

A gyakorlati feladat végrehajtásának értékelése

Az egyes fázisokhoz külön-külön tartozik értékelés.

A második fázis részben önálló, részben közös (páros) gondolkodást is igényel, a moderátor segítheti a párokat egy-két segítő kérdéssel, amely segíti a feladatmegoldást. A harmadik fázis alapja a párok tapasztalatainak bemutatása, majd a feladat plénum előtti átbeszélése. Tanulságok, következtetések levonása. A plénum előtti munka lehetővé teszi az eltérő megközelítések, különbségek és hasonlóságok bemutatását, megvitatását; az egymástól való tanulást. A gyakorlat összegzéssel zárul.

Speciális helyszíni igények, körülmények

Tanterem, amely kiscsoportos munkára is alkalmas. Az interjúk rögzítésére alkalmas mobiltelefonok.

Eszközök

Papír, toll minden párnak, flipchart, papír, filctoll.

Alkalmazott módszerek

Páros feladatmegoldás, plenáris feldolgozás, megvitatás.

A gyakorlati feladat forrásai:

- Ponyi László ötlete alapján
- Kutatásmódszertani segédanyag. Nemzeti Művelődési Intézet Kultúrakutatói és Képzési Igazgatóság. 2018, Kézirat.

Szükséges melléletek

A kérdések osztályozása, a kérdezés általános szabályai, a kérdezőbiztosok felkészítése, az interjúkészítő szerepe.

Melléklet az 9. gyakorlati feladathoz

A kérdések osztályozása, a kérdezés általános szabályai, a kérdezőbiztosok felkészítése,
az interjúkészítő szerepe

„A kérdések osztályozása a kikérdezésben betöltött szerepük szerint:

Fő kérdések, amelyek közvetlenül a kutatási problémára irányulnak. Ezek a kérdések alkotják a kikérdezés gerincét.

Kiegészítő kérdések, amelyek az információszerzés megbízhatóságát növelik. Ide

tartoznak a demográfiai, a bevezető, a kontroll és a levezető kérdések.

A demográfiai kérdések a vizsgált személy objektív adatainak, jellemzőinek feltárása miatt szükségesek

A bemelegítő kérdések, ahogy az elnevezés mutatja, az interjú elején kapnak helyet. Funkciójuk, hogy ráhangolják a kérdeztet a témára, megnyerjék a vizsgálatban való részvételre, felkeltsék az érdeklődést a téma iránt.

A kontrollkérdések annak ellenőrzését szolgálják, hogy mennyire hitelesek és megbízhatók azok az információk, amelyeket a kérdezett adott.

A levezető kérdések lezárják az interjút, lehetővé teszi, hogy a kérdezett elmondjon minden olyant, amit az interjú közben nem tudott.” (Cserné 2018)

A kérdezés általános szabályai:

1. A kérdező legyen udvarias, a válaszadó iránt érdeklődést kell mutatnia.
2. A kérdőív alapos ismerete rendkívül fontos, alaposan kérdésről kérdésre át kell tanulmányozni a kérdezés előtt.
3. A kérdezőnek ismernie kell a kérdőívvel kapcsolatban megfogalmazott kérdezői útmutatót is.
4. A kérdőív szövegétől nem lehet eltérni, azt szó szerint követni kell. A kérdezőbiztosok ne a saját szavaikkal tegyék fel a kérdést.
5. Ha nyitott kérdések is vannak, akkor a kérdező pontosan azt jegyezze le, ami elhangzott. Ne tömörítsen, ne fogalmazza át, ne javítsa a nyelvtani hibákat se.
6. Időnként hasznos lehet a pontosító kérdés is, ha a válaszadótól nem helyénvaló vagy nem teljes választ kapunk. Hogy is van ez? Milyen értelemben? Még valami ezzel kapcsolatban? A rákérdezés mindig semleges legyen.
7. A kérdőíven belül lehetőleg csökkentsük a „nem tudom”, „nincs” válaszokat – ilyenkor a kérdező tegyen még kísérletet az alábbi kérdésekkel: „Ha választania kellene a megadott lehetőségek közül, mit gondol?” „Melyik állna az Ön véleményéhez legközelebb?”
8. Amennyiben nem egyértelmű a kérdés a válaszadónak, akkor lehetőség szerint a kérdezőnek kell tisztáznia a kérdést.
9. A kérdező „semleges közeg” legyen, amely a kérdések és a válaszok átvitelét szolgálja. Jelenléte nem befolyásolhatja a kérdések észlelését, és a válaszadást sem.

10. A kérdező semmilyen más módon nem befolyásolhatja a válaszadót.

Fontos, hogy a kérdezőbiztosok felkészítése teljes körű legyen.

1. *A kérdezőket az alábbiak szerint ki kell képezni.*

- *A kutatás céljának ismertetése* (mi lesz a kérdőívekkel, milyen célból végzik a feladatukat).
- *A kérdőív bemutatása* – minden ponton végig kell menni és értelmezni. Nem jó, ha pusztán azt kérdezzük, hogy a van-e bárkinek kérdése az az első ponttal vagy az első oldallal kapcsolatban. Fel kell olvasni konkrétan minden kérdést, ismertetni kell a célját, majd meg kell beszélni az összes lehetséges felmerülő kérdést és megjegyzést. Csak azt követően térhetünk rá a kérdőív következő kérdésére, ha mindegyik kérdést és felmerülő problémát megbeszéltünk.
- Amennyiben valamire, amit kérdeznek, nem tudjuk a választ, azt be kell ismernünk, és szükség esetén a kutatásvezetőtől kell információt kérnünk.
- Ha az egész kérdőívet végigvettük, érdemes egy vagy két bemutató kérdést csinálni a teljes csoport előtt. A legjobb, ha először maga a kutató kérdez valakit, ha lehet, ne kérdezőbiztost.
- A rögzítés megoldásmódjára is fel kell készíteni a kérdezőt.
- Fontos tudatosítani, hogy a kérdezettnak nemcsak a jóindulatát kell elnyerni, hanem a hajlandóságát az őszinte válaszokra, és a kitartását is el kell érni.
- Fel kell a figyelmet arra hívni, hogy a kérdezetten eltérő családi, gazdasági, műveltségi, iskolázottsági háttérrel rendelkeznek. Ezt figyelembe kell venni a kérdezés folyamán. Ehhez nagy figyelem, türelem, alkalmazkodóképesség szükséges.

Az interjúkészítő szerepe

Az interjú során a megkérdezettek személyes, bizalmas jellegű, belső érzéseire, gondolataira vagyunk kíváncsiak, ezért rendkívül fontos, hogy a beszélgetés során végig fennálljon egyfajta bizalmi viszony az interjú alanya és készítője között. Az interjúvolónak magas fokú szociális, kommunikációs és intellektuális készséggel kell rendelkezni, valamint a kellő gyakorlat is hasznos. A konkrét interjúhelyzetben a bizalmi viszony megteremtése és fenntartása szempontjából nagyon fontos a pontosság, a helyzethez és interjúalanyhoz illő öltözködés (nők esetében a kirívó/kihívó megjelenés elvonhatja a férfi alany figyelmét), kikapcsolt mobiltelefon, végig fennálló megértő, empátikus figyelem.

Az interjú olyan beszélgetés, amelyben a kérdező megszabja a beszélgetés fő irányát. Azonban fontos, hogy hagyja az interjúalanyt beszélni, ne akassza meg, ne fogalmazzon meg helyette gondolatokat. Ugyanakkor nem lehet teljesen passzív a kérdező, finoman terelni, kontrollálni kell a beszélgetést. (NMI 2018)

10. gyakorlat: Fókuszcsoporthos interjú készítése és kivitelezése kiscsoportokban

A gyakorlati feladat témaköre, elméleti kapcsolódása: Kultúrakutatás módszertani alapjai	
A gyakorlati feladat elnevezése: Fókuszcsoporthos interjú készítése és kivitelezése kiscsoportokban	A gyakorlati feladat típusa: (otthoni – <u>tantermi</u> – otthoni-tantermi) (egyéni – <u>páros</u> – kiscsoportos – plenáris)
Időtartam: 60-80 perc	
A gyakorlati feladat célja A gyakorlat segítségével a résztvevők megismerik a fókuszcsoporthos interjú sajátosságait. Gyakorolják a fókuszcsoporthos interjú alkalmazását mind a kérdezők, mind a válaszadók szempontjából. Megismerkednek ennek az interjúfajtának az előnyeivel és hátrányaival.	
A gyakorlati feladat célcsoportja Bármely magánszemély, akit érdekel a társadalomtudományi kutatások elmélete és módszertana. Olyan képzések, tanfolyamok résztvevői, ahol a tananyagban társadalomtudományos kutatómódszertani téma, fejezet jelentkezik.	
A gyakorlati feladat részletes leírása A feladatot 2-3 minimum 6 főből álló kiscsoportban végzik a résztvevők. A feladat 3 elkülöníthető fázisból áll (a feladat felvázolása a moderátor részéről, a feladat kiscsoportban történő feldolgozása, az eredmények bemutatása és plenáris értékelése, megvitatása). Kiscsoportban történő feldolgozás A csoportok a mellékletben megadott témában fókuszcsoporthos félig strukturált interjúvázlatokat készítenek. Kiválasztják egymás között a moderátort és az interjú résztvevőit. A moderátor feladata, hogy feltegye a kérdéseket és vezesse a beszélgetést a téma alapján. valamennyi csoport egymás között elvégzi az interjút. Ezt követően megbeszélnek a tapasztalatokat egymás között, majd a plénum előtt.	
A gyakorlati feladat végrehajtásának értékelése Az egyes fázisokhoz külön-külön tartozik értékelés. A második fázis részben önálló,	

részben közös gondolkodást is igényel, a moderátor segítheti a csoportokat egy-két segítő kérdéssel. A harmadik fázis alapja a bemutatott interjú tapasztalatainak plénum előtti átbeszélése. Tanulságok, következtetések levonása. A plénum előtti munka lehetővé teszi az eltérő megközelítések, különbségek és hasonlóságok bemutatását, megvitatását; az egymástól való tanulást. A gyakorlat összegzéssel zárul.

Speciális helyszíni igények, körülmények

Tanterem, amely kiscsoportos munkára is alkalmas.

Eszközök

Papír, toll a csoportok számára, flipchart, papír filctoll.

Alkalmazott módszerek

Kiscsoportos feldolgozás, megvitatás, plenáris feldolgozás, megvitatás.

Gyakorlati feladat forrásai:

- Ponyi László ötlete alapján
- Cserné Adermann Gizella.: A tudományos kutatás fogalmáról. Elektronikus jegyzet, 2018.

Szükséges melléletek:

A fókuszcsoportos interjú elvégzését indokló alaphelyzet.

Melléklet a 10. gyakorlati feladathoz

A fókuszcsoporthoz interjú elvégzését indokló alaphelyzet

Valamennyi résztvevő egy kistelepülésen él. A kistelepülésen nincs közösségi színtér, lényegében nincsenek kulturális programok. Magas az elvándorlás, elöregedik a lakosság. A civil szervezetek száma alacsony. A beszélgetés arra irányul, hogy feltárja a fenti jelenségek okait. Javaslatokat fogalmazzon meg a megoldásra, szembesítse a különböző véleményeket. A résztvevők közül legyen polgármester, jegyző, iskolaigazgató, óvodavezető, a kisebbségi önkormányzat képviselője, mérnök, nyugdíjas, civil szervezet vezetője. Az ő szempontjaik jelenjenek meg aztán a beszélgetésen. Pl. a polgármester a magas költségekre, a pénz hiányára hivatkozhat. Az interjúvázlat kialakításához 30-40 perc adható. Ez alatt az idő alatt a résztvevők gondolják át a szerepükből adódó szempontokat. Ezt követően valamelyik csoport a plénum előtt is lefolytathatja az interjút.

11. gyakorlat: Oral history típusú interjú készítése párban

A gyakorlati feladat témaköre, elméleti kapcsolódása: Kultúrakutatás módszertani alapjai	
A gyakorlati feladat elnevezése: Oral history típusú interjú készítése párban	A gyakorlati feladat típusa: (otthoni – tantermi – otthoni-tantermi) (egyéni – páros – kiscsoportos – plenáris)
Időtartam: 50-60 perc	
A gyakorlati feladat célja A gyakorlat segítségével a résztvevők megismerik az oral history interjú sajátosságait. Gyakorolják az interjúzást mind a kérdezők, mind a válaszadók szempontjából. Megismerkednek ennek az interjúfajtának a műfai szabályaival.	
A gyakorlati feladat célcsoportja Bármely magánszemély, akit érdekel a társadalomtudományi kutatások elmélete és módszertana. Olyan képzések, tanfolyamok résztvevői, ahol a tananyagban társadalomtudományos kutatómódszertani téma, fejezet jelentkezik.	
A gyakorlati feladat részletes leírása A feladatot párokban végzik a résztvevők. A feladat 3 elkülöníthető fázisból áll (a feladat felvázolása a moderátor részéről, a feladat párokban történő feldolgozása, az eredmények bemutatása és plenáris értékelése, megvitatása). Kiscsoportban történő feldolgozás: A párok valamilyen jelentős eseményről próbáljanak beszélni a településük életében, azt idézzék fel. Pl. a településen átadásra került az új művelődési ház, színház, könyvtár. Kölcsonösen reagáljanak egymásra, mintha hangosan gondolkodnának. Az elmondottakat próbálják összevetni más forrásokkal is! A beszélgetést vegyék fel mobiltelefonra és hallgassák is vissza! Vonják le a tapasztalatokat! A mellékletben jeleztük az interjúban javasolt kérdéstípusokat és leírtuk az oral history sajátosságait.	
A gyakorlati feladat végrehajtásának értékelése Az egyes fázisokhoz külön-külön tartozik értékelés.	

A második fázis részben önálló, részben közös (páros) gondolkodást is igényel, a moderátor segítheti a csoportokat egy-két segítő kérdéssel. A harmadik fázis alapja a bemutatott interjú tapasztalatainak plénum előtti átbeszélése. Tanulságok, következtetések levonása. A plénum előtti munka lehetővé teszi az eltérő megközelítések, különbségek és hasonlóságok bemutatását, megvitatását; az egymástól való tanulást. A gyakorlat összegzéssel zárul.

Speciális helyszíni igények, körülmények

Tanterem, amely kiscsoportos munkára is alkalmas. Beszélgetések felvételére alkalmas mobiltelefonok.

Eszközök

Papír, toll, flipchart, filctoll.

Alkalmazott módszerek

Páros feladatmegoldás, plenáris feldolgozás, megvitatás.

A gyakorlati feladat forrásai:

- Ponyi László ötlete alapján
- Cserné Adermann Gizella: A tudományos kutatás fogalmáról. Elektronikus jegyzet, 2018.

Szükséges melléletek

A kérdések osztályozása, az oral history sajátosságai.

Melléklet a 11. gyakorlati feladathoz

A kérdések osztályozása, az oral history sajátosságai

A kérdések osztályozása,

„Fő kérdések, amelyek közvetlenül a kutatási problémára irányulnak. Ezek a kérdések alkotják a kikérdezés gerincét.

Kiegészítő kérdések, amelyek az információszerzés megbízhatóságát növelik. Ide tartoznak a demográfiai, a bevezető, a kontroll és a levezető kérdések.

A demográfiai kérdések a vizsgált személy objektív adatainak, jellemzőinek feltárása miatt szükségesek

A bemelegítő kérdések, ahogy az elnevezés mutatja, az interjú elején kapnak helyet. Funkciójuk, hogy ráhangolják a kérdezettet a témára, megnyerjék a vizsgálatban való részvételre, felkeltsék az érdeklődést a téma iránt.

A kontrollkérdések annak ellenőrzését szolgálják, hogy mennyire hitelesek és megbízhatók azok az információk, amelyeket a kérdezett adott.

A levezető kérdések lezárják az interjút, lehetővé teszi, hogy a kérdezett elmondjon minden olyant, amit az interjú közben nem tudott.” (Cserné 2018)

Az oral history sajátosságai

„Az oral history egy tudatosan megszervezett interjú két ember között, amelynek célja történeti jelentőségű esemény, cselekvés felidézése. A kutató megszervezi a beszélgetést, majd az interjú alannyal együttműködik segítve a múlt elbeszélését, kölcsönösen reagálnak egymás mondandójára.

A legjobb interjúknak olyan jellege van, mintha hangosan gondolkodnának. Az interjút olyan egyének készíthetik, akik ismerik az adott kor történelmét. Ha például a rendszerváltás környékének az oktatáspolitikáját szeretnénk tanulmányozni, akkor célszerű olyan interjúkészítőt felkérni, aki ennek a kornak a fő jellemzőit át tudja tekinteni. Az interjú során lenyeges a megkérdezett személy teljes élettörténetének ismerete, sőt, ahhoz, hogy az egyes események, történetek értelmezését jobban megértsük, fontos lehet akár a fel-menők vagy oldalági rokonok családtörténetének a feltárása. Néha nehézséget okoz az adott történelmi helyzetet megélt személyek megszólítása, motiválása arra, hogy tárja fel saját történetét ennek érzelmi szálaival, az egyes történések értékelésével együtt.” (Cserné 2018)

12. gyakorlat: Szituációs gyakorlat kapcsolatfelvételre egy fiktív lebonyolítandó kutatás érdekében

A gyakorlati feladat témaköre, elméleti kapcsolódása: Kultúrakutatás módszertani alapjai	
A gyakorlati feladat elnevezése: Szituációs gyakorlat kapcsolatfelvételre egy fiktív lebonyolítandó kutatás érdekében	A gyakorlati feladat típusa: (otthoni – tantermi – otthoni-tantermi) (egyéni – páros – kiscsoportos – plenáris)
Időtartam: 50-60 perc	
A gyakorlati feladat célja A gyakorlat segítségével a résztvevők a kapcsolatfelvételt gyakorolják azokkal a személyekkel, akiket szeretnének bevonni a kutatási folyamatba. Megismerkednek azokkal a tipikus helyzetekkel, amelyekkel szembesülhetnek ebben a szituációban.	
A gyakorlati feladat célcsoportja Bármely magánszemély, akit érdekel a társadalomtudományi kutatások elmélete és módszertana. Olyan képzések, tanfolyamok résztvevői, ahol a tananyagban társadalomtudományos kutatómódszertani téma, fejezet jelentkezik.	
A gyakorlati feladat részletes leírása A feladatot párokban végzik a résztvevők. A feladat 3 elkülöníthető fázisból áll (a feladat felvázolása a moderátor részéről, a feladat párokban történő feldolgozása, az eredmények bemutatása és plenáris értékelése, megvitatása). Kiscsoportban történő feldolgozás: A párok elképzelnék egy szituációt, amelyben az egyikük a leendő kérdező a másik pedig a tervezett vizsgálati alany. Ez lehet például polgármester, aki nagyon elfoglalt. Lehet iskolaigazgató, kulturális intézmény vezetője, óvodavezető, kisebbségi önkormányzat vezetője, kulturális szakember, televíziós személyiség, közéleti, médiaszemélyiség. A kérdező bemutatkozik, elmondja a hívás okát, bemutatja a kutatást és felkéri a az alanyt a kutatásban való részvételre. Negatív hozzáállás esetén próbálja őt meggyőzni a kutatás és a személyes részvétel fontosságáról. Időpontot is egyeztetnek. A párok mielőtt elkezdik a szituációs játékot határozzák meg a kutatás célját, eszközeit, lebonyolítását, menetét,	

időpontjait, hiszen ez kérdésként mind felmerülhet a leendő interjúalany részéről. A kutatás menetének tervezéséhez a mellékletben segítséget adunk. A feladatot felcserélt szituációban ismételjék meg aztán. A kérdezőből legyen kikérdezett. A beszélgetés időtartama kb. 5 perc legyen.

A gyakorlati feladat végrehajtásának értékelése

Az egyes fázisokhoz külön-külön tartozik értékelés. A második fázis részben önálló, részben közös (páros) gondolkodást is igényel, a moderátor segítheti a csoportokat egy-két segítő kérdéssel, amely segíti a feladatmegoldást. Ebben a szakaszban az időtől függően egy-két pár a plénum előtt be is mutathatja beszélgetést. A harmadik fázis alapja a bemutatott beszélgetések tapasztalatainak plénum előtti átbeszélése. Tanulságok, következtetések levonása. A plénum előtti munka lehetővé teszi az eltérő megközelítések, különbségek és hasonlóságok bemutatását, megvitatását; az egymástól való tanulást. A gyakorlat összegzéssel zárul.

Speciális helyszíni igények, körülmények

Tanterem, amely kiscsoportos munkára is alkalmas.

Eszközök

Papír, toll a résztvevőknek. Flipchart, filctoll papír.

Alkalmazott módszerek

Páros feladatmegoldás, plenáris feldolgozás, megvitatás.

A gyakorlati feladat forrásai:

- Ponyi László kidolgozása Dr. Juhász Erika ötlete alapján
- Cserné Adermann Gizella: A tudományos kutatás fogalmáról. Elektronikus jegyzet, 2018.

Szükséges mellékletek

A kutatás alapvető lépései.

Melléklet a 12. gyakorlati feladathoz

A kutatás alapvető lépései

A kutatás alapvető lépései:

1. A kutatási probléma kiválasztása és meghatározása
2. A szakirodalom áttekintése és elemzése
3. A kutató hipotéziseinek megfogalmazása
4. A hipotézisek igazolását, vagy elvetését biztosító adatok összegyűjtése
5. A szükséges érvényes és megbízható stratégiák, módszerek, eszközök kiválasztása
6. A minta kiválasztása
7. A kutatás végrehajtása
8. Az adatok elemzése, általánosítások megfogalmazása
9. Eredmények közreadása, publikálás

13. gyakorlat: Hipotézisek megfogalmazása adott kulturális jelenségre, problémára

A gyakorlati feladat témaköre, elméleti kapcsolódása: Kultúrakutatás módszertani alapjai	
A gyakorlati feladat elnevezése: Hipotézisek megfogalmazása adott kulturális jelenségre, problémára	A gyakorlati feladat típusa: (otthoni – tantermi – otthoni-tantermi) (egyéni – páros – kiscsoportos – plenáris)
Időtartam: 50-60 perc	
A gyakorlati feladat célja A gyakorlat segítségével a résztvevők olyan tételeket, hipotéziseket alkotnak, amelyek magyarázatot adnak bizonyos kutatási problémák, jelenségek megoldásához. Olyan feltételezéseket gyártanak, amelyekben már szerepet játszanak az előzetes tapasztalatok és ismeretek. Megtanulják azt is, hogy mitől jó egy hipotézis.	
A gyakorlati feladat célcsoportja Bármely magánszemély, akit érdekel a társadalomtudományi kutatások elmélete és módszertana. Olyan képzések, tanfolyamok résztvevői, ahol a tananyagban társadalomtudományos kutatómódszertani téma, fejezet jelentkezik.	
A gyakorlati feladat részletes leírása A feladatot 3-4 kiscsoportban végzik a résztvevők. A feladat 3 elkülöníthető fázisból áll (a feladat felvázolása a moderátor részéről, a feladat párokban történő feldolgozása, az eredmények bemutatása és plenáris értékelése, megvitatása). Kiscsoportban történő feldolgozás: A csoportok a mellékelt kutatási problémák és jelenségek alapján hipotéziseket alkotnak, amelyek segítségével próbálnak magyarázatot is találni azokra. A csoportok először megismerkednek az adott kutatási problémával. Elemzik azokat, próbálnak különböző magyarázatot adni rájuk. Mindezeket hipotézis formájában fogalmazzák meg. A hipotézisek feltételezések, tehát a hipotézis mondata úgy kezdődik, hogy feltételezzük..., vagy úgy gondoljuk, hogy.... A csoportok javaslatot tesznek arra, hogy a hipotézisek igazságtartalmát milyen kutatási módszerrel kívánják vizsgálni (verifikálás).	

A gyakorlati feladat végrehajtásának értékelése

Az egyes fázisokhoz külön-külön tartozik értékelés.

A második fázis részben önálló, részben közös gondolkodást is igényel, a moderátor segítheti a csoportokat egy-két segítő kérdéssel. A harmadik fázis alapja a plénum előtt bemutatott hipotézisek átbeszélése. Tanulságok, következtetések levonása. A plénum előtti munka lehetővé teszi az eltérő megközelítések, különbségek és hasonlóságok bemutatását, megvitatását; az egymástól való tanulást. A hipotézisek javítását, igazítását, elvetését, illetve újabb hipotézisek beépítését. A gyakorlat összegzéssel zárul.

Speciális helyszíni igények, körülmények

Tanterem, amely kiscsoportos munkára is alkalmas.

Eszközök

Papír, toll a megfogalmazott hipotézisek számára. Flipchart, filctoll.

Alkalmazott módszerek

Kiscsoportos feldolgozás, megvitatás, plenáris feldolgozás, megvitatás.

A gyakorlati feladat forrásai:

- Ponyi László ötlete alapján
- Cserné Adermann Gizella.: A tudományos kutatás fogalmáról. Elektronikus jegyzet, 2018.

Szükséges mellékletek

Kutatási problémák a csoportok részére.

Melléklet a 13. gyakorlati feladathoz

Kutatási problémák a csoportok részére

Kutatási problémák:

1. sz. kutatási probléma

Egy 3460 fős településen komoly problémákat észlelünk a kulturális életben. Van ugyan közművelődési intézmény de nem szervez programokat. A településen a nemzeti ünnepek kivételével nincsenek programok. Az emberek visszahúzódnak, kevés a civil szervezetek száma. Sokan ingáznak a szomszédos nagytelepülésre és a fiatalok az iskola elvégzése után nem térnek vissza a településre. Milyen magyarázatok, okok állhatnak ezen jelenségek mögött? Feltevéseidet hipotézisek formájában fogalmazd meg! Milyen módszert gondolsz arra nézve, hogy a hipotéziseid igaz, vagy hamis voltát a kutatás folyamán ellenőrizd?

2. sz. kutatási probléma

Egy 65 000 fős megyeszékhelyen számos kulturális intézmény működik. Sok programot szerveznek, szinte minden napra esik egy-egy rendezvény. Ugyancsak számos civil szervezetet is működik, akik szintén nem kevés programot szerveznek. A város aktív kultúrafogyasztó rétege, amely nem csak egy típusú kulturális programot látogat (kb. 120-150) fő azonban nem egyszer bosszankodik, mert rendszeresen hasonló típusú programok zajlanak egy időben a városban, így sokszor nem tudnak az általuk tervezett eseményekre eljutni. Ez a probléma sajnos évek óta jelentkezik a város életében. Milyen magyarázatok, okok állhatnak ezen jelenségek mögött? Feltevéseidet hipotézisek formájában fogalmazd meg! Milyen módszert gondolsz arra, hogy a hipotéziseid igaz, vagy hamis voltát a kutatás folyamán ellenőrizd?

3. sz. kutatási probléma

Egy budapesti kerületben néhány hónap leforgása alatt racionalizálás, a költségek csökkentése okán a kerület valamennyi önkormányzati intézményét összevonták egy szervezetbe. A szakalkalmazottak, gazdaságisok, műszakiak létszámát csökkentették. Az elképzelések mentén a város strandját, moziját, közművelődési intézményét, turisztaszállását, ifjúsági irodáját és színházát vonták egy szervezetbe. Azonban az elképzelések sem az új szervezet, sem a finanszírozás, sem a tevékenység szempontjából sem váltak be. Az intézmény vezetésével ideiglenes megbízott alkalmazott felmondott, a szakmai működés veszélybe került, a gazdasági alkalmazottak nem tudtak megfelelni az szigorú gazdasági szabályoknak. Állandó viták jelentkeztek a különböző szakmai egységek között is. Az intézmény lassan a működésképtelenség határára sodródott. Milyen magyarázatok, okok állhatnak ezen jelenségek mögött? Feltevéseidet hipotézisek formájában fogalmazd meg! Milyen módszert gondolsz arra, hogy a hipotéziseid igaz, vagy hamis voltát a kutatás folyamán ellenőrizd?

4. sz. kutatási probléma

Egy 12 000 fős településen jól felszerelt közművelődési intézmény működik, több kisebb közösségi térrel, nagyteremmel. Az ott dolgozó művelődésszervezők sok programot ajánlanak a település lakosai számára. Azonban a programokra nagyon kevesen járnak. Volt több olyan nagyrendezvény

is, amit érdeklődés hiányában le kellett mondani. A művelődésszervezők azt mondják kiteszik a lelküket és mégis alig járnak az általuk szervezett rendezvényekre. Sajnos ez a jelenség évek óta jelentkezik a település életében. Milyen magyarázatok, okok állhatnak ezen jelenségek mögött? Feltevéseidet hipotézisek formájában fogalmazd meg! Milyen módszert gondolsz arra, hogy a hipotéziseid igaz, vagy hamis voltát a kutatás folyamán ellenőrizd?

14. gyakorlat: Kulturális dokumentumok elemzése

A gyakorlati feladat témaköre, elméleti kapcsolódása: Kultúrakutatás módszertani alapjai	
A gyakorlati feladat elnevezése: Kulturális dokumentumok elemzése	A gyakorlati feladat típusa: (otthoni – tantermi – otthoni-tantermi) (egyéni – páros – kiscsoportos – plenáris)
Időtartam: 60 perc	
A gyakorlati feladat célja A gyakorlat segítségével a résztvevők olyan kulturális témájú szövegeket olvasnak és elemeznek, amelyekből különböző következtetéseket állításokat vonhatnak le. Olyan dokumentumokat elemeznek, amelyek ugyan nem közvetlenül kutatási célra készültek, de azokból fontos adalékokat kaphatunk a kutatómunkához. Ezek a dokumentumok többnyire a jelenben, illetve a közelmúltban jelentek meg. A résztvevők a dokumentum olvasása és elemzése után, annak kapcsán társadalomtudományi kutatás lefolytatására tesznek javaslatot.	
A gyakorlati feladat célcsoportja Bármely magánszemély, akit érdekel a társadalomtudományi kutatások elmélete és módszertana. Olyan képzések, tanfolyamok résztvevői, ahol a tananyagban társadalomtudományos kutatómódszertani téma, fejezet jelentkezik.	
A gyakorlati feladat részletes leírása A feladatot 3-4 kiscsoportban végzik a résztvevők. A feladat 3 elkülöníthető fázisból áll (a feladat felvázolása a moderátor részéről, a feladat párokban történő feldolgozása, az eredmények bemutatása és plenáris értékelése, megvitatása). Kiscsoportban történő feldolgozás: A csoportok a mellékelt kutatási problémák és jelenségek alapján hipotéziseket alkotnak, amelyek segítségével próbálnak magyarázatot találni azokra. A csoportok először megismerkednek az adott kutatási problémával. Elemzik azokat, próbálnak különböző magyarázatot adni rájuk. A hipotézisek feltételezések, tehát a hipotézis mondata úgy	

kezdődik, hogy feltételezzük..., vagy úgy gondoljuk, hogy.... A csoportok javaslatot tesznek arra, hogy a hipotézisek igazságtartalmát milyen kutatási módszerrel kívánják vizsgálni (verifikálás).

A gyakorlati feladat végrehajtásának értékelése

Az egyes fázisokhoz külön-külön tartozik értékelés.

A második fázis részben önálló, részben közös gondolkodást is igényel, a feladatot levezető segítheti a csoportokat egy-két segítő kérdéssel. A harmadik fázis alapja a plénum előtt bemutatott hipotézisek átbeszélése. Tanulságok, következtetések levonása. A plénum előtti munka lehetővé teszi az eltérő megközelítések, különbségek és hasonlóságok bemutatását, megvitatását; az egymástól való tanulást. A hipotézisek javítását, igazítását, elvetését, illetve újabb hipotézisek beépítését. A gyakorlat összegzéssel zárul.

Speciális helyszíni igények, körülmények

Tanterem, amely kiscsoportos munkára is alkalmas.

Eszközök

Papír, toll flipchart, filctoll.

Alkalmazott módszerek

Kiscsoportos feldolgozás, megvitatás, plenáris feldolgozás, megvitatás.

A gyakorlati feladat forrásai:

- Ponyi László ötlete alapján
- Cserné Adermann Gizella: A tudományos kutatás fogalmáról. Elektronikus jegyzet, 2018.

Szükséges melléletek

Dokumentumok az elemzéshez.

Melléklet a 14. gyakorlati feladathoz

Dokumentumok az elemzéshez

Dokumentumok az elemzéshez

1. sz. dokumentum

„Országszerte 54 kulturális infrastruktúrát érintő nagyberuházásra 83,5 milliárd forintot költött a kormányzat 2017-ben. Tavaly a kulturális államtitkárság az előirányzott 118 milliárd forint helyett 136,7 milliárd forint forrást használt fel. Közösségfejlesztésre, tanulástámogató infrastruktúrára és iskolán kívüli tanulásra több mint 100 milliárd forint európai uniós forrást sikerült pályázaton kiosztani. Tavaly 15 százalékos illetménypótlékkal nőtt a kulturális területen dolgozó közalkalmazottak bére, ez több mint 20 ezer főt érint. Idén egymillió 800 ezer forintra emelkedik a települések könyvtári és közművelődési feladatokra fordítható normatív támogatása. Hoppál Péter elmondta: 2017 végén mintegy nyolcmilliárd forint költségvetési maradványforrás érkezett az ágazatba, ebből mintegy kétmilliárd forintot a Nemzeti Színház felújítására, 300 millió forintot a miskolci Bartók Plusz Operafesztivál támogatására fordítanak. Idén a vidéki fesztiválok támogatási kerete 500 millióról 750 millió forintra nő.”

(<http://www.kultura.hu/mi-tortenik-kulturaban>. letöltés ideje: 2017. 01.13. 17.54.)

Az elemzést segítő kérdések.

Milyen kormányzati szándékok húzódnak a háttérben? Mik azok a területek, amelyeket az államtitkárság kiemelten támogat? Miért ezeket támogatja? Milyen egyéb összefüggéseket lát a szöveg olvasása közben? Gyűjtse ki a szöveg kulcsszavait! Igyekezzen három-négy mondatba sűríteni a szöveg tartalmát! Tegyen javaslatot társadalomtudományi kutatásra a dokumentumból levont következtetések alapján!

2. sz. dokumentum

„Az art mozik 2017. évi szakmai tevékenységét a Kultúráért Felelős Államtitkárság pályázati úton 38 millió forinttal támogatta. A rendelkezésre álló forrásból összesen 28 mozi fenntartója részesült. Emellett art besorolású filmalkotások 2017. évi forgalmazására a tárca 31,8 millió forint támogatást nyújtott. A vissza nem térítendő támogatás összege art filmenként legfeljebb kétmillió forint. A pályázatra 10 filmforgalmazó 51 art film forgalmazására nyújtott be kérelmet, összesen 96 569 000 forint értékben. Közülük 35 alkotás részesült támogatásban.

(<http://www.kormany.hu/hu/emberi-eroforrasok-miniszteriuma/kulturaert-felelos-allamtitkarsag/hirek/no-a-telepulesi-onkormanyzatok-kozgyujtemenyi-feladatainak-tamogatasa>. letöltés ideje: 2018. 01.13.)

Az elemzést segítő kérdések.

Milyen kormányzati szándékok húzódnak a háttérben? Milyen egyéb összefüggéseket lát a szöveg olvasása közben? Gyűjtse ki a szöveg kulcsszavait! Igyekezzen három-négy mondatba sűríteni a szöveg tartalmát! Tegyen javaslatot társadalomtudományi kutatásra a dokumentumból levont következtetések alapján!

3. sz. dokumentum

„A megyei hatókörű városi múzeumok és könyvtárak működésükhöz, valamint állami feladataik

ellátásához, a települési önkormányzatok muzeális intézményi feladataikhoz 2018-ban összesen közel 7,2 milliárd forint támogatásban részesülnek. Ez az összeg több mint 10%-kal, 754 millió forinttal haladja meg a 2017. évi keretösszeget. A támogatás felosztása reflektál az egyes intézmények kulturális alapellátásban betöltött szerepére és az elért eredményekre, valamint – a megyei hatókörű városi könyvtárak esetében – a szolgáltatással érintett lakosság nagyságára. A megyei hatókörű városi könyvtárak esetében a fenntartó város, illetve a megye lakosság száma, valamint a megyei feladatellátás képezi a finanszírozási döntés alapját. A megyei hatókörű városi múzeumok támogatása a szakmai munkát meghatározó mutatók vizsgálatára, illetve az abból számított kulturális alapellátás indikátorra épül. A települési önkormányzatok muzeális intézményi feladatainak támogatása szintén a szakmai szempontokra figyelemmel határozta meg a tárca. A támogatásban részesült önkormányzatok, illetve múzeumok száma a tavalyi évhez képest tizenötöt emelkedett: az önként vállalt feladatként múzeumot fenntartó önkormányzatok 3-3 millió forint egyszeri működési támogatásban részesülnek.”

(<http://www.kormany.hu/hu/emberi-eroforrasok-miniszteriuma/kulturaert-felelos-allamtitkarsag/hirek/no-a-telepulesi-onkormanyzatok-kozgyujtemenyi-feladatainak-tamogatasa>, letöltés ideje: 2018. 01.13. 20.12.)

Az elemzést segítő kérdések.

Milyen kormányzati szándékok húzódnak a háttérben? Milyen egyéb összefüggéseket lát a szöveg olvasása közben? Gyűjtsd ki a szöveg kulcsszavait! Igyekezzen három-négy mondatba sűríteni a szöveg tartalmát! Tegyen javaslat társadalomtudományi kutatásra a dokumentumból levont következtetések alapján!

4. sz. dokumentum

„Czibere Károly szociális ügyekért és társadalmi felzárkózásért felelős államtitkár pénteki budapesti sajtótájékoztatóján felidézte, hogy az Emberi Erőforrások Minisztériuma december 14-én hirdetett pályázatot olyan roma kulturális események megvalósítására, amelyek többek közt a cigány nyelvek ápolását és fejlesztését, a roma hagyományok megőrzését, valamint a roma nemzetiség kulturális örökségének megismerését és a társadalmi párbeszédet segítik elő. A pályázat két komponensű: összesen 15 millió forint áll rendelkezésre a kiírás A részében időszaki kiállítások, irodalmi és zenei estek, felolvasások, filmbemutatók, színházi és táncelőadások szervezésére. Itt a pályázók 250 ezer és 750 ezer forint közötti támogatási összeget nyerhetnek. A pályázat B részében összesen 35 millió forint van elkülönítve egynapos kulturális események, például fesztiválok, roma ünnepek, roma napok, vagy búcsúk megvalósítására. Az 5000 főnél kisebb települések 300 ezer, az 5000 főnél nagyobb települések 500 ezer forintot kaphatnak, a megyei szintű programokat pedig 700 ezer forinttal támogatja a minisztérium.”

(<http://www.kormany.hu/hu/emberi-eroforrasok-miniszteriuma/szocialis-ugyekert-es-tarsadalmi-felzarkozasert-felelos-allamtitkarsag/hirek/meg-egy-hetig-lehet-palyazni-roma-kulturalis-esemenyek-tamogatására>. letöltés ideje: 2018. 01.13.)

Az elemzést segítő kérdések.

Milyen kormányzati szándékok húzódnak a háttérben? Milyen egyéb összefüggéseket lát a szöveg olvasása közben? Gyűjtsd ki a szöveg kulcsszavait! Igyekezzen három-négy mondatba sűríteni a szöveg tartalmát! Tegyen javaslat társadalomtudományi kutatásra a dokumentumból levont következtetések alapján!

15. gyakorlat: Esettanulmány és hipotézisek alkotása

A gyakorlati feladat témaköre, elméleti kapcsolódása: Kultúrakutatás módszertani alapjai	
A gyakorlati feladat elnevezése: Esettanulmány és hipotézisek alkotása	A gyakorlati feladat típusa: (otthoni – tantermi – otthoni-tantermi) (egyéni – páros – kiscsoportos – plenáris)
Időtartam: 90 perc	
A gyakorlati feladat célja A gyakorlat segítségével a résztvevők megismerik egy konkrét kutatási problémán keresztül az esettanulmány műfaji sajátosságait, illetve a hipotézisek alkotásának szabályait. Elsajátítják, hogy milyen kutatási eszközöket lehet igénybe venni esetenként, amelyek segítségével a jelenségben kiszűrhetjük a törvényszerű és a véletlen elemeket. A résztvevők a konkrét példából kiindulva, a hipotéziseik segítségével alkalmassá válnak arra, hogy a jelenségek, folyamatok belső és külső összefüggéseit megismerjék, abból általános érvényű következtetéseket vonjanak le.	
A gyakorlati feladat célcsoportja Bármely magánszemély, akit érdekel a társadalomtudományi kutatások elmélete és módszertana. Olyan képzések, tanfolyamok résztvevői, ahol a tananyagban társadalomtudományos kutatómódszertani téma, fejezet jelentkezik.	
A gyakorlati feladat részletes leírása A feladatot 3-4 kiscsoportban végzik a résztvevők. A feladat 3 elkülöníthető fázisból áll (a feladat felvázolása a moderátor részéről, a feladat párokban történő feldolgozása, az eredmények bemutatása és plenáris értékelése, megvitatása). Kiscsoportban történő feldolgozás: A csoportok a mellékelt kutatási probléma és jelenségek alapján hipotéziseket alkotnak, amelyek segítségével próbálnak magyarázatot is találni azokra. A csoportok először megismerkednek az adott kutatási problémával. Ezt követően a csoportok javaslatot tesznek arra, hogy a hipotézisek igazságtartalmát milyen kutatási módszerekkel kívánják	

vizsgálni (verifikálás).

A gyakorlati feladat végrehajtásának értékelése

Az egyes fázisokhoz külön-külön tartozik értékelés.

A második fázis részben önálló, részben közös gondolkodást is igényel, a moderátor segítheti a csoportokat egy-két kérdéssel, amely segíti a feladatmegoldást. A harmadik fázis alapja a plénum előtt bemutatott hipotézisek és esettanulmány-tervezetek átbeszélése. Tanulságok, következtetések levonása. A plénum előtti munka lehetővé teszi az eltérő megközelítések, különbségek és hasonlóságok bemutatását, megvitatását; az egymástól való tanulást. A hipotézisek javítását, igazítását, elvetését, illetve újabb hipotézisek beépítését. A gyakorlat összegzéssel zárul.

Speciális helyszíni igények, körülmények

Tanterem, amely kiscsoportos munkára is alkalmas.

Eszközök

Papír, toll, írólapok, flipchart, filctoll.

Alkalmazott módszerek

Kiscsoportos feldolgozás, megvitatás, plenáris feldolgozás, megvitatás.

A gyakorlati feladat forrásai:

- Ponyi László ötlete alapján
- Cserné Adermann Gizella: A tudományos kutatás fogalmáról. Elektronikus jegyzet, 2018.

Szükséges melléletek

Segítő megjegyzések az esettanulmány elkészítéséhez, fiktív szituáció az esettanulmány elkészítéséhez.

Melléklet a 15. gyakorlati feladathoz

Segítő megjegyzések az esettanulmány elkészítéséhez, fiktív szituáció az esettanulmány elkészítéséhez

Segítő megjegyzések az esettanulmány elkészítéséhez:

Az esettanulmány esetében bátran éljünk a kombinált módszerek alkalmazásával. A résztvevők jelezzék azt is, hogy pl. dokumentumelemzés esetén a település, intézményrendszer stb. milyen dokumentumait, milyen jogszabályokat szándékoznak elolvasni, kikkel szándékoznak interjút készíteni, kikkel terveznek kérdőívezni és milyen céljuk van ezekkel az eszközökkel.

Fiktív szituáció a megvalósítandó esettanulmányhoz:

Egy fiktív településen a roma kisebbségi önkormányzat információi szerint hátrányosan különböztetik meg a roma lakosságot. A roma gyerekeket az iskolában szegregáltan oktatják. Az iskolai étkezőben a roma gyerekek elkülönülten étkezhetnek, műanyag evőeszközöket, tányérokat és poharakat kapnak eltérően a nem roma gyerekektől. A roma közösség számára felújított közösségi teret a romák nem használhatják, abban konditermeket alakítottak ki. A romák a boltokban nem szívesen látott vendégek, sokszor a bolti biztonsági személyzet indokolatlanul zaklatja őket. Az is hírlik, hogy a hivatalosan roma közösségi tér számára biztosított forrásból újítták fel a művelődési házat és az iskola két régebbi szárnyát is. Az önkormányzat munkatársai és döntéshozói nem nyilatkoznak a sajtónak ebben az ügyben.

16. gyakorlat: Kutatás érvényességének vizsgálata egy adott kutatási leírás és kérdőív alapján I.

A gyakorlati feladat témaköre, elméleti kapcsolódása: Kultúrakutatás módszertani alapjai	
A gyakorlati feladat elnevezése: Kutatás érvényességének vizsgálata egy adott kutatási leírás és kérdőív alapján I.	A gyakorlati feladat típusa: (otthoni – tantermi – otthoni-tantermi) (egyéni – páros – kiscsoportos – plenáris)
Időtartam: 60 perc	
A gyakorlati feladat célja A gyakorlat segítségével a résztvevők elsajátítják azt, hogy a kutatási tervnek, leírásnak adekvátnak kell lennie az adott kutatási módszerrel. A résztvevők konkrét példán keresztül gyakorolják és ismerik meg az érvényesség fogalmát és fontosságát a kutatási folyamatban, a kutatási terv és a kutatási eszköz vonatkozásában. A résztvevők azt vizsgálják, amit vizsgálni szándékoznak. Mennyiben fejezi ki (méri) az eszköz a mérni kívánt fogalmakat, mennyire pontosan és következetesen fejezi ki az eszköz az indikátorok meglétének mértékét a valóságos jelenségekben.	
A gyakorlati feladat célcsoportja Bármely magánszemély, akit érdekel a társadalomtudományi kutatások elmélete és módszertana. Olyan képzések, tanfolyamok résztvevői, ahol a tananyagban társadalomtudományos kutatómódszertani téma, fejezet jelentkezik.	
A gyakorlati feladat részletes leírása A feladatot 3-4 kiscsoportban végzik a résztvevők. A feladat 3 elkülöníthető fázisból áll (a feladat felvázolása a moderátor részéről, a feladat párokban történő feldolgozása, az eredmények bemutatása és plenáris értékelése, megvitatása). Kiscsoportban történő feldolgozás: A csoportok első lépésben a mellékelt kutatási leírást és az ahhoz összeállított kérdőívet tanulmányozzák. Összevetik a kutatási tervben leírt jelenségeket, célokat, problémákat a mellékletben található kérdőívvel. A kérdőívben számos olyan kérdés található, amely a	

szövegkörnyezetben nem releváns a kutatási leírással. A feladat az, hogy a résztvevők kiszűrjék ezeket a nem adekvát kérdéseket, illetve a helyükre a kutatási leírásban foglaltaknak megfelelő kérdéseket próbáljanak alkotni.

A gyakorlati feladat végrehajtásának értékelése

Az egyes fázisokhoz külön-külön tartozik értékelés.

A második fázis részben önálló, részben közös gondolkodást is igényel, a moderátor segítheti a csoportokat egy-két segítő kérdéssel. A harmadik fázis alapja a plénum előtt bemutatott kutatási leírások és kérdőívek átbeszélése. A rossz és helyes válaszok bemutatása és indoklása. Tanulságok, következtetések levonása. A plénum előtti munka lehetővé teszi az eltérő megközelítések, különbségek és hasonlóságok bemutatását, megvitatását; az egymástól való tanulást. A gyakorlat összegzéssel zárul.

Speciális helyszíni igények, körülmények

Tanterem, amely kiscsoportos munkára is alkalmas.

Eszközök

Papír, toll a csoportoknak, flipchart, filctoll.

Alkalmazott módszerek

Kiscsoportos feldolgozás, megvitatás, plenáris feldolgozás, megvitatás.

A gyakorlati feladat forrásai:

- Ponyi László, Dr. Juhász Erika ötlete alapján
- Cserné Adermann Gizella: A tudományos kutatás fogalmáról. Elektronikus jegyzet, 2018.
- Falus István – Ollé János: Az empirikus kutatások gyakorlata. Adatfeldolgozás és statisztikai elemzés. Budapest, 2008, Nemzeti Tankönyvkiadó.
- Nemzeti Művelődési Intézet: Kutatásmódszertani levél – Tudáskörnyezet vizsgálata. 2015. Budapest, NMI, Kézirat.

Szükséges melléletek

- Kutatási leírás, kivonatok a kérdőívből
- Megoldókulcs

Melléklet a 16. gyakorlati feladathoz 1.

Kutatási leírás, kivonatok a kérdőívből

Kutatási leírás:

„A Nemzeti Művelődési Intézet 2015. július 1. – augusztus 19. között nagyszabású kérdőíves kutatást tervez Magyarországon, amelyet a legutóbbi visegrádi kibővített vezetői értekezleten bemutattunk. A kutatás célja a települések „tudáskörnyezetének” minőségének vizsgálata.

A tudáskörnyezet fogalmát ágazatunkban elsősorban települési vagy járási szinten alkalmazzuk, és olyan társadalmi tevékenységek, technológiai és fizikai feltételek összességét értjük rajta, amelyek célja, hogy segítse az együttműködésben rejlő tudás gyarapítását, a döntések és beavatkozások előkészítését. (Fizikai feltételeken a kulturális intézményeket, közösségi színtereket, technológián a kínálat megtervezésének és a résztvevők elérésének, bevonásának módszerét értjük.) Ebben a tekintetben a tudáskörnyezet az a környezet, amelyben a minisztérium mindkét társadalompolitikai szándéka érvényesül (kulturális alapellátás, kulturális közösségfejlesztés, közösségi innováció, közösségi tervezés – összefogás a helyi társadalom és gazdaság fejlődéséért és az életminőség színvonalának emeléséért). A tudáskörnyezet vizsgálata azért fontos számunkra, hogy ismereteket szerezzünk bizonyos térségek kulturális hiányairól (amelyeket éppen ezért fejleszteni kell), illetve más térségek erősségeiről (amelyek hozzájárulnak a helyi fejlődéshez, és más térségek számára példaként szolgálhatnak). A kutatás terveink szerint megalapozza a kulturális alapellátás rendszerének kialakítását. A kutatás folyamán mintegy 10.000 főt szeretnénk a kérdéseinkkel elérni. Az alábbiakban a közös munkát segítő részletekről, módszertani ajánlásokról adunk tájékoztatást a számotokra.” (NMI 2015)

Kivonatok a kérdőívből:

Tudáskörnyezet vizsgálata

1. A MEGKÉRDEZETT ADATAI

1.1. Mi az ön beosztása, pozíciója? (Több válasz is megjelölhető, de elsősorban a főállását jelölje meg, ha ezekbe a kategóriákba tartozik!)

1. országgyűlési képviselő
2. megyei közgyűlés elnöke/tisztségviselője/tagja
3. települési önkormányzat tisztségviselője/munkatársa
4. települési önkormányzat által fenntartott kulturális intézmény munkatársa
5. egyéb kulturális intézmény munkatársa
6. oktatási intézmény munkatársa
7. kulturális tevékenységet végző civil szervezet képviselője
8. egyéb, éspedig:

.....
99. nincs válasz

1.2. Mi az Ön neme? (A kérdezőbiztos kérdés nélkül állapítsa meg!)

1. férfi
2. nő

1.3. Melyik évben született?

1.4. Mit jelent a település az Ön számára néhány gondolatban?

.....

.....

.....

1.5. Javaslat további kérdésre.....**2. A TELEPÜLÉS JELLEMZŐI (A kérdőív kitöltési helyét értjük végig a település alatt.)****2.5. Hogyan jellemezné a települést az alábbi fogalompárok mentén?**

Kérdés	Akadályozó tényezők	Alacsony kapacitás							Magas kapacitás							Dinamizáló tényezők
		1	2	3	4	5	6	7	1	2	3	4	5	6	7	
1.	bezárkózás	1	2	3	4	5	6	7	1	2	3	4	5	6	7	nyitottság
2.	ötletihány	1	2	3	4	5	6	7	1	2	3	4	5	6	7	jövőbeni kitekintés
3.	sodródás	1	2	3	4	5	6	7	1	2	3	4	5	6	7	jó vezetés
4.	széthúzás	1	2	3	4	5	6	7	1	2	3	4	5	6	7	összetartás
5.	önhittség	1	2	3	4	5	6	7	1	2	3	4	5	6	7	megfontoltság
6.	felelőtlenség	1	2	3	4	5	6	7	1	2	3	4	5	6	7	felelősség
7.	lemaradás	1	2	3	4	5	6	7	1	2	3	4	5	6	7	okulás, tanulás
8.	elszigetelődés	1	2	3	4	5	6	7	1	2	3	4	5	6	7	együttműködés
9.	műveltség	1	2	3	4	5	6	7	1	2	3	4	5	6	7	műveletlenség
10.	fásultság	1	2	3	4	5	6	7	1	2	3	4	5	6	7	kezdemenyezés
11.	kockázatkerülés	1	2	3	4	5	6	7	1	2	3	4	5	6	7	kísérletezés
12.	kevés program	1	2	3	4	5	6	7	1	2	3	4	5	6	7	sok program
13.	Javaslat	1	2	3	4	5	6	7	1	2	3	4	5	6	7	
14.	Javaslat	1	2	3	4	5	6	7	1	2	3	4	5	6	7	
	összes pontszám:	(a kérdezőbiztos adja össze!)														

3. TELEPÜLÉS KULTURÁLIS ÉLETE (A kérdőív kitöltési helyét értjük a település alatt.)

4.1. Ön szerint milyen a települése kulturális ellátottsága és tudáskörnyezetének minősége (fizikai feltételek, szakemberek, kulturális érdeklődés és aktivitás, együttműködések, sikeres közösségi tervezések stb.)? (1 = gyenge, nem megfelelő, 5 = erős, kiváló)

	Gyenge Kiváló					Nem tudja, nincs válasz
	1	2	3	4	5	
1. a kulturális intézmények, terek, szervezetek fizikai körülményei	1	2	3	4	5	99
2. a kulturális kínálat gazdasága	1	2	3	4	5	99
3. a kulturális kínálat elérhetősége (megközelíthetőség)	1	2	3	4	5	99
4. az ingyenes kulturális lehetőségek kínálat	1	2	3	4	5	99
5. a közösségekhez való tartozás lehetősége	1	2	3	4	5	99
6. a közösségi akciók jelenléte	1	2	3	4	5	99
7. a közösségi tervezés eseményei (a lakosság bevonása a tervezési folyamatokba)	1	2	3	4	5	99
8. a lakosság nyitottsága a kulturális, közösségi eseményekre	1	2	3	4	5	99
9. a speciális helyi tudások, hagyományok ismerete, gyakorlata a lakosság körében	1	2	3	4	5	99
10. a helyi identitás megélése a lakosság körében	1	2	3	4	5	99
11. parkolási lehetőség a köztemető előtt	1	2	3	4	5	99
12. a civil élet gazdasága	1	2	3	4	5	99
13. a lakossági kezdeményezések aránya	1	2	3	4	5	99
14. Az idősek otthona lakóinak egészségi állapota	1	2	3	4	5	99
15. Javaslat						
16. Javaslat						

4. TELEPÜLÉS KULTURÁLIS ÉLETE (A kérdőív kitöltési helyét értjük a település alatt.)

4.3. Kérjük, hogy hozzávetőlegesen becsülje meg, hogy az Önök településén hány ember néz televíziót naponta több mint 4 óra fölött (Egy számot kérnénk megadni, nem –től –ig értéket, tehát ne azt írjuk, hogy pl. 10-20 fő, hanem hogy átlagosan 15.)

..... fő

99. Nem tudja/nincs válasz

4.4. Rajtuk kívül kb. hány ember kapcsolódik még lazábban e szervezetek, csoportok tevékenységéhez (mint közönség vagy kezdeményezett)? (Egy számot kérnénk megadni, nem –től –ig értéket, tehát ne azt írjuk, hogy pl. 10-20 fő, hanem hogy átlagosan 15.)

..... fő

99. Nem tudja/nincs válasz

4.5. Ön szerint a települési önkormányzat mennyire támogatja a helyi kulturális életet? Kérjük, válaszát egytől ötig terjedően jelölje, ahol 1= egyáltalán nem támogatja, 5= jelentős támogatást nyújt!

1 2 3 4 5

99. Nem tudja/nincs válasz

4.6. Javaslat..... Kérjük, válaszát egytől ötig terjedően jelölje, ahol 1= egyáltalán nem támogatja, 5= jelentős támogatást nyújt!

1 2 3 4 5

99. Nem tudja/nincs válasz

Melléklet a 16. Gyakorlati feladathoz 2.

Megoldókulcs

Tudáskörnyezet vizsgálata – Kivonatok a kérdőívből –
Aláhúzással és félkövér betűtípussal jeleztük a véleményünk szerint nem odavaló kérdést.

2. A MEGKÉRDEZETT ADATAI

1.1. Mi az ön beosztása, pozíciója? (Több válasz is megjelölhető, de elsősorban a főállását jelölje meg, ha ezekbe a kategóriákba tartozik!)

9. országgyűlési képviselő
10. megyei közgyűlés elnöke/tisztségviselője/tagja
11. települési önkormányzat tisztségviselője/munkatársa
12. települési önkormányzat által fenntartott kulturális intézmény munkatársa
13. egyéb kulturális intézmény munkatársa
14. oktatási intézmény munkatársa
15. kulturális tevékenységet végző civil szervezet képviselője
16. egyéb, éspedig:
.....

100. nincs válasz

1.2. Mi az Ön neme? (A kérdezőbiztos kérdés nélkül állapítsa meg!)

5. férfi
6. nő

1.3. Melyik évben született?

1.4. Mit jelent a település az Ön számára néhány gondolatban?

.....
.....
.....

1.5. Javaslat további kérdésre.....

2. A TELEPÜLÉS JELLEMZŐI (A kérdőív kitöltési helyét értjük végig a település alatt.)

6.5. Hogyan jellemezné a települést az alábbi fogalompárok mentén?

Kérdés	Akadályozó tényezők	Alacsony kapacitás							Magas kapacitás							Dinamizáló tényezők	
		1	2	3	4	5	6	7	1	2	3	4	5	6	7		
1.	bezárkózás	1	2	3	4	5	6	7									nyitottság
2.	ötletlátny	1	2	3	4	5	6	7									jövöbeni kitekintés
3.	sodródás	1	2	3	4	5	6	7									jó vezetés

4.	széthúzás	1	2	3	4	5	6	7	összetartás
5.	önhittség	1	2	3	4	5	6	7	megfontoltság
6.	felelőtlenség	1	2	3	4	5	6	7	felelősség
7.	lemaradás	1	2	3	4	5	6	7	okulás, tanulás
8.	elszigetelődés	1	2	3	4	5	6	7	együttműködés
9.	<u>műveltség</u>	<u>1</u>	<u>2</u>	<u>3</u>	<u>4</u>	<u>5</u>	<u>6</u>	<u>7</u>	<u>műveletlenség</u>
10.	fásultság	1	2	3	4	5	6	7	kezdeményezés
11.	kockázatkerülés	1	2	3	4	5	6	7	kísérletezés
12.	<u>kevés program</u>	<u>1</u>	<u>2</u>	<u>3</u>	<u>4</u>	<u>5</u>	<u>6</u>	<u>7</u>	<u>sok program</u>
13.	<u>Javaslat</u>	<u>1</u>	<u>2</u>	<u>3</u>	<u>4</u>	<u>5</u>	<u>6</u>	<u>7</u>	
14.	<u>Javaslat</u>	<u>1</u>	<u>2</u>	<u>3</u>	<u>4</u>	<u>5</u>	<u>6</u>	<u>7</u>	
	összes pontszám:	(a kérdezőbiztos adja össze!)							

7. TELEPÜLÉS KULTURÁLIS ÉLETE (A kérdőív kitöltési helyét értjük a település alatt.)

4.1. Ön szerint milyen a települése kulturális ellátottsága és tudáskörnyezetének minősége (fizikai feltételek, szakemberek, kulturális érdeklődés és aktivitás, együttműködések, sikeres közösségi tervezések stb.)? (1 = gyenge, nem megfelelő, 5 = erős, kiváló)

	Gyenge Kiváló					Nem tudja, nincs válasz
	1	2	3	4	5	
12.a kulturális intézmények, terek, szervezetek fizikai körülményei	1	2	3	4	5	99
13.a kulturális kínálat gazdasága	1	2	3	4	5	99
14.a kulturális kínálat elérhetősége (megközelíthetőség)	1	2	3	4	5	99
15.az ingyenes kulturális lehetőségek kínálat	1	2	3	4	5	99
16.a közösségekhez való tartozás lehetősége	1	2	3	4	5	99
17.a közösségi akciók jelenléte	1	2	3	4	5	99
18.a közösségi tervezés eseményei (a lakosság bevonása a tervezési folyamatokba)	1	2	3	4	5	99
19.a lakosság nyitottsága a kulturális, közösségi eseményekre	1	2	3	4	5	99
20.a speciális helyi tudások, hagyományok ismerete, gyakorlata a lakosság körében	1	2	3	4	5	99

21. a helyi identitás megélése a lakosság körében	1	2	3	4	5	99
22. parkolási lehetőség a köztemető előtt	<u>1</u>	<u>2</u>	<u>3</u>	<u>4</u>	<u>5</u>	<u>99</u>
12. a civil élet gazdasága	1	2	3	4	5	99
13. a lakossági kezdeményezések aránya	1	2	3	4	5	99
14. Az idősek otthona lakóinak egészségi állapota	1	2	3	4	5	99
15. Javaslat						
16. Javaslat						

8. TELEPÜLÉS KULTURÁLIS ÉLETE (A kérdőív kitöltési helyét értjük a település alatt.)

4.3. Kérjük, hogy hozzávetőlegesen becsülje meg, hogy az Önök településén hány ember néz televíziót naponta több mint 4 óra fölött (Egy számot kérnénk megadni, nem –tól –ig értéket, tehát ne azt írjuk, hogy pl. 10-20 fő, hanem hogy átlagosan 15.)

..... fő

99. Nem tudja/nincs válasz

4.4. Rajtuk kívül kb. hány ember kapcsolódik még lazábban e szervezetek, csoportok tevékenységéhez (mint közönség vagy kezdeményezett)? (Egy számot kérnénk megadni, nem –tól –ig értéket, tehát ne azt írjuk, hogy pl. 10-20 fő, hanem hogy átlagosan 15.)

..... fő

99. Nem tudja/nincs válasz

4.5. Ön szerint a települési önkormányzat mennyire támogatja a helyi kulturális életet? Kérjük, válaszát egytől ötig terjedően jelölje, ahol 1= egyáltalán nem támogatja, 5= jelentős támogatást nyújt!

1 2 3 4 5

99. Nem tudja/nincs válasz

4.6. Javaslat..... Kérjük, válaszát egytől ötig terjedően jelölje, ahol 1= egyáltalán nem támogatja, 5= jelentős támogatást nyújt!

1 2 3 4 5

99. Nem tudja/nincs válasz

17. gyakorlat: Kutatás érvényességének vizsgálata egy adott kutatási leírás és kérdőív alapján II.

A gyakorlati feladat témaköre, elméleti kapcsolódása: Kultúrakutatás módszertani alapjai	
A gyakorlati feladat elnevezése: Kutatás érvényességének vizsgálata egy adott kutatási leírás és kérdőív alapján II.	A gyakorlati feladat típusa: (otthoni – <u>tantermi</u> – otthoni-tantermi) (egyéni – páros – <u>kiscsoportos</u> – <u>plenáris</u>)
Időtartam: 40-50 perc	
A gyakorlati feladat célja A gyakorlat segítségével a résztvevők elsajátítják azt, hogy a kutatási tervnek, leírásnak adekvátnak kell lennie az adott kutatási módszerrel. A résztvevők konkrét példán keresztül gyakorolják és ismerik meg az érvényesség fogalmát és fontosságát a kutatási folyamatban, a kutatási terv és a kutatási eszköz vonatkozásában. A résztvevők azt vizsgálják, amit vizsgálni szándékoznak. Mennyiben fejezi ki (méri) az eszköz a mérni kívánt fogalmakat, mennyire pontosan és következetesen fejezi ki az eszköz az indikátorok meglétének mértékét a valóságos jelenségekben.	
A gyakorlati feladat célcsoportja Bármely magánszemély, akit érdekel a társadalomtudományi kutatások elmélete és módszertana. Olyan képzések, tanfolyamok résztvevői, ahol a tananyagban társadalomtudományos kutatómódszertani téma, fejezet jelentkezik.	
A gyakorlati feladat részletes leírása A feladatot 3-4 kiscsoportban végzik a résztvevők. A feladat 3 elkülöníthető fázisból áll (a feladat felvázolása a moderátor részéről, a feladat párokban történő feldolgozása, az eredmények bemutatása és plenáris értékelése, megvitatása). Kiscsoportban történő feldolgozás: A csoportok első lépésben a mellékelt kutatási leírást és az ahhoz összeállított kérdőívet tanulmányozzák. Összevetik a kutatási tervben leírt jelenségeket, célokat, problémákat a mellékletben található kérdőívvel. A kérdőívben számos olyan kérdés található, amely nem releváns a kutatási leírással. A feladat az, hogy a résztvevők kiszűrjék ezeket a nem	

adekvát kérdéseket, illetve a helyükre a kutatási leírásban foglaltaknak megfelelő kérdéseket próbáljanak alkotni.

A gyakorlati feladat végrehajtásának értékelése

Az egyes fázisokhoz külön-külön tartozik értékelés.

A második fázis részben önálló, részben közös gondolkodást is igényel, a moderátor segítheti a csoportokat egy-két segítő kérdéssel. A harmadik fázis alapja a plénum előtt bemutatott kutatási leírások és interjúk átbeszélése. A rossz és helyes válaszok bemutatása és indoklása. Tanulságok, következtetések levonása. A plénum előtti munka lehetővé teszi az eltérő megközelítések, különbségek és hasonlóságok bemutatását, megvitatását; az egymástól való tanulást. A gyakorlat összegzéssel zárul.

Speciális helyszíni igények, körülmények

Tanterem, amely kiscsoportos munkára is alkalmas.

Eszközök

Papír, toll, flipchart, filctoll.

Alkalmazott módszerek

Kiscsoportos feldolgozás, megvitatás, plenáris feldolgozás, megvitatás.

A gyakorlati feladat forrásai:

- Ponyi László, Dr. Juhász Erika ötlete alapján
- Cserné Adermann Gizella: A tudományos kutatás fogalmáról. Elektronikus jegyzet, 2018.
- Falus István – Ollé János: Az empirikus kutatások gyakorlata. Adatfeldolgozás és statisztikai elemzés. Budapest, 2008, Nemzeti Tankönyvkiadó.
- Nemzeti Művelődési Intézet: „Kapunyitogató” Program Magyarországon – Módszertani alapvetések. 2016. Budapest, NMI, Kézirat.

Szükséges melléletek

- Kutatási leírás, kivonatok a kérdőívből
- Megoldókulcs

Melléklet a 17. gyakorlati feladathoz 1.

Kutatási leírás, kivonatok a kérdőívből

Kutatási leírás:

„Hazánkban számos olyan település van, amely a kulturális, közművelődési szolgáltatások terén hiánnyal küszködik. Ahol a kulturális törvény által az önkormányzatok számára előírt települési közművelődési feladatellátás anyagi- és humán erőforrások hiányában csak részlegesen teljesülhet, ott a művelődési, kikapcsolódási, ismeretszerzési lehetőségek a lakosság számára nehezen elérhetők. Az önkormányzati rendszer a településméretből vagy egyéb hátrányos helyzetből adódóan e problémák kezelésére csak korlátozott mértékben képes. A Nemzeti Művelődési Intézet közösség alapú fejlesztési folyamatát, a Kapunyitogató” programot 2013-ban indította el. Azokon a településeken valósult meg, ahol a művelődési ház bezárt, csak úgynevezett „kulcsos” házként működik. A programsorozat elsődleges célja, hogy a halmozottan hátrányos helyzetű, kulturális szempontból ellátatlan kistelepüléseken élők felismerjék a közösségben rejlő erőforrásokat és azokat képesek legyenek hatékonyabban kihasználni. A Nemzeti Művelődési Intézet a helyiek, valamint az adott térségben élő amatőr művészeti csoportok, népművészek bevonásával, olyan eseményeket szervezett, amelyek nemcsak hasznos és élvezetes szabadidős programokat biztosítottak, hanem amelyek korosztálytól függetlenül közösségi és személyiségfejlesztő hatással is bírnak. A kérdőív az események által kiváltott művelődési és közösségi folyamatokat vizsgálja, rákérdez a Kapunyitogató Program előtti állapotokra, magára az eseményekre és a program utáni történésekre is. A kérdőíves további célja, hogy adatokat, ismereteket szerezzen a generált kulturális és közösségfejlesztési folyamatokról, azok hatásáról a település életében. Célcsoport: „Kapunyitogató” programban érintett településeken egy-egy kulcsszemély / hangadó (polgármester, önkormányzati dolgozó, pedagógus, aktív segítő szervező stb.) A kérdőívet felvevők: megyei irodák munkatársai, akik a kapunyitogatókat szervezték. A kérdőívet online felületre rögzítők: kulturális közfoglalkoztatottak.” (NMI 2016)

Kivonatok a kérdőívből:

Kapunyitogató Program –

2. „Kapunyitogató” előtt:

2.1. Volt-e a településnek 2013 előtt működő közösségi háza/szintere?

- igen
- nem

99. nincs válasz

2.3. Ha nem, miért nem működött korábban közösségi ház/szintér a településen? (Több választ is bejelölhet, de max. hármat!)

- nem volt rá igény
- nem volt pénz a fenntartásra
- nem volt pénz a felújításra
- nem akarta a polgármester
- nem volt pénz a szakmai programokra
- közművelődési szakember hiánya
- egyéb, éspedig.....

99. nincs válasz

2.4. Volt-e a településnek 2013 előtt működő művelődő közössége?

- igen
- nem

99. nincs válasz

2.5. Volt-e a településnek 2013 előtt működő szociális és egészségügyi infrastruktúrája?

- igen
- nem

99. nincs válasz

2.6. Mióta nincs működő közösségi ház/szintér?

- 1 éve
- 2-4 éve
- 5-7 éve
- 8-10 éve
- több mint 10 éve
- korábban nem volt
- nem tudom

99. nincs válasz

Javaslatok további kérdésekre.....

3. A „Kapunyitogató” program:

3.5. Foglalkoztatott-e a település közművelődési szakembert, amikor a „Kapunyitogató” program zajlott? (népművelő, művelődési menedzser, közművelődési szakember, művelődésszervező, andragógus)

- igen
- nem

99. nincs válasz

3.6. A „Kapunyitogató” program szervezésében vettek-e részt intézmények a településen?

- igen
- nem

99. nincs válasz

3.7. A „Kapunyitogató” program szervezésében vettek részt újságírók?

- igen
- nem

99. nincs válasz

3.8. Ha igen, akkor milyen intézmények vettek részt a település részéről? (Több választ is bejelölhet, de max. a három legjellemzőbbet!)

- óvoda
- általános iskola
- szomszéd település közösségi színtere
- könyvtár
- egészségügyi
- szociális
- egyház
- megyei önkormányzat
- polgármesteri hivatal

- egyéb, éspedig:.....

99. nincs válasz

Javaslatok további kérdésekre.....

4. „Kapunyitogatók” után:

4.1. Kinyitották-e azóta a „kaput”?

- igen
- nem

99. nincs válasz

4.2. Változott-e azóta Polgármesteri Hivatal ügyfélfogadásának rendje?

- igen
- nem

99. nincs válasz

4.3. Változott-e azóta a nyugdíjasok véleménye az idősek otthon szolgáltatásaival kapcsolatban??

- igen
- nem

99. nincs válasz

4.4. A „Kapunyitogató” program elindított-e pozitív közösségi, kulturális változásokat, folyamatokat a település életében?

- igen
- nem

99. nincs válasz

Javaslatok további kérdésekre.....

.....

.....

.....

Melléklet a 17. gyakorlati feladathoz 2.

Megoldókulcs

Kapunyitogató Program – Kivonatok a kérdőívből –

Aláhúzással és félkövér betűtípussal jeleztük a véleményünk szerint nem odavaló kérdést.

2. „Kapunyitogató” előtt:

2.1. Volt-e a településnek 2013 előtt működő közösségi háza/szintere?

- igen
- nem

99. nincs válasz

2.3. Ha nem, miért nem működött korábban közösségi ház/szintér a településen? (Több választ is bejelölhet, de max. hármat!)

- nem volt rá igény
- nem volt pénz a fenntartásra
- nem volt pénz a felújításra
- **nem akarta a polgármester**
- nem volt pénz a szakmai programokra
- közművelődési szakember hiánya
- egyéb, éspedig.....

99. nincs válasz

2.4. Volt-e a településnek 2013 előtt működő művelődő közössége?

- **igen**
- **nem**

99. nincs válasz

2.5. Volt-e a településnek 2013 előtt működő szociális és egészségügyi infrastruktúrája?

- **igen**
- **nem**

99. nincs válasz

2.6. Mióta nincs működő közösségi ház/szintér?

- 1 éve
- 2-4 éve
- 5-7 éve
- 8-10 éve
- több mint 10 éve
- korábban nem volt
- nem tudom

99. nincs válasz

Javaslatok további kérdésekre.....

3. A „Kapunyitogató” program:

3.5. Foglalkoztatott-e a település közművelődési szakembert, amikor a „Kapunyitogató” program

zajlott? (népművelő, művelődési menedzser, közművelődési szakember, művelődésszervező, andragógus)

- igen
- nem

99. nincs válasz

3.6. A „Kapunyitogató” program szervezésében vettek-e részt intézmények a településen?

- igen
- nem

99. nincs válasz

3.7. A „Kapunyitogató” program szervezésében vettek részt újságírók?

- **igen**
- **nem**

99. nincs válasz

3.8. Ha igen, akkor milyen intézmények vettek részt a település részéről? (Több választ is bejelölhet, de max. a három legjellemzőbbet!)

- óvoda
- általános iskola
- **szomszéd település közösségi színtere**
- könyvtár
- egészségügyi
- szociális
- egyház
- **megyei önkormányzat**
- polgármesteri hivatal
- egyéb, éspedig:.....

99. nincs válasz

Javaslatok további kérdésekre.....

4. „Kapunyitogatók” után:

4.1. Kinyitották-e azóta a „kaput”?

- igen
- nem

99. nincs válasz

4.2. Változott-e azóta Polgármesteri Hivatal ügyfélfogadásának rendje?

- **igen**
- **nem**

99. nincs válasz

4.3. Változott-e azóta a nyugdíjasok véleménye az idősek otthon szolgáltatásaival kapcsolatban??

- igen
- nem

99. nincs válasz

4.4. A „Kapunyitogató” program elindított-e pozitív közösségi, kulturális változásokat, folyamatokat a település életében?

- igen
- nem

99. nincs válasz

Javaslatok további kérdésekre.....

.....

.....

.....

18. gyakorlat: Kutatás érvényességének vizsgálata egy adott kutatási leírás és interjú alapján

A gyakorlati feladat témaköre, elméleti kapcsolódása: Kultúrakutatás módszertani alapjai	
A gyakorlati feladat elnevezése: Kutatás érvényességének vizsgálata egy adott kutatási leírás és interjú alapján	A gyakorlati feladat típusa: (otthoni – <u>tantermi</u> – otthoni-tantermi) (egyéni – páros – <u>kiscsoportos</u> – <u>plenáris</u>)
Időtartam: 40-50 perc	
A gyakorlati feladat célja A gyakorlat segítségével a résztvevők elsajátítják azt, hogy a kutatási tervnek, leírásnak adekvátnak kell lennie az adott kutatási módszerrel. A résztvevők konkrét példán keresztül gyakorolják és ismerik meg az érvényesség fogalmát és fontosságát a kutatási folyamatban, a kutatási terv és a kutatási eszköz vonatkozásában. A résztvevők azt vizsgálják, amit vizsgálni szándékoznak. Mennyiben fejezi ki (méri) az eszköz a mérni kívánt fogalmakat, mennyire pontosan és következetesen fejezi ki az eszköz az indikátorok meglétének mértékét a valóságos jelenségekben.	
A gyakorlati feladat célcsoportja Bármely magánszemély, akit érdekel a társadalomtudományi kutatások elmélete és módszertana. Olyan képzések, tanfolyamok résztvevői, ahol a tananyagban társadalomtudományos kutatómódszertani téma, fejezet jelentkezik.	
A gyakorlati feladat részletes leírása A feladatot 3-4 kiscsoportban végzik a résztvevők. A feladat 3 elkülöníthető fázisból áll (a feladat felvázolása a moderátor részéről, a feladat párokban történő feldolgozása, az eredmények bemutatása és plenáris értékelése, megvitatása). Kiscsoportban történő feldolgozás: A csoportok első lépésben a mellékelt kutatási leírást és az ahhoz összeállított interjú vázlatát tanulmányozzák. Összevetik a kutatási tervben leírt jelenségeket, célokat, problémákat a mellékletben található interjú kérdéseivel. Az interjúban számos olyan kérdés található, amely nem releváns a kutatási leírással. A feladat az, hogy a résztvevők	

kiszűrik ezeket a nem adekvát kérdéseket, illetve a helyükre a kutatási leírásban foglaltaknak megfelelő kérdéseket próbáljanak beilleszteni.

A gyakorlati feladat végrehajtásának értékelése

Az egyes fázisokhoz külön-külön tartozik értékelés.

A második fázis részben önálló, részben közös gondolkodást is igényel, a moderátor segítheti a csoportokat egy-két segítő kérdéssel, amely segíti a feladatmegoldást. A harmadik fázis alapja a plénum előtt bemutatott kutatási leírás és interjú átbeszélése. A rossz és helyes válaszok bemutatása és indoklása. Tanulságok, következtetések levonása. A plénum előtti munka lehetővé teszi az eltérő megközelítések, különbségek és hasonlóságok bemutatását, megvitatását; az egymástól való tanulást. A gyakorlat összegzéssel zárul.

Speciális helyszíni igények, körülmények

Tanterem, amely kiscsoportos munkára is alkalmas.

Eszközök

Papír, toll, flipchart, filctoll.

Alkalmazott módszerek

Kiscsoportos feldolgozás, megvitatás, plenáris feldolgozás, megvitatás.

A gyakorlati feladat forrásai:

- Ponyi László, Dr. Juhász Erika ötlete alapján
- Cserné Adermann Gizella: A tudományos kutatás fogalmáról. Elektronikus jegyzet, 2018.
- Falus István – Ollé János: Az empirikus kutatások gyakorlata. Adatfeldolgozás és statisztikai elemzés. Budapest, 2008, Nemzeti Tankönyvkiadó.
- Nemzeti Művelődési Intézet: „Kapunyitogató” Program Magyarországon – Módszertani alapvetések. 2016. Budapest, NMI, Kézirat.

Szükséges melléletek

- Kutatási leírás, kivonatok az interjúból
- Megoldókulcs

Melléklet a 18. gyakorlati feladathoz 1.

Kutatási leírás, kivonatok az interjúból

Kutatási leírás

„Hazánkban számos olyan település van, amely a kulturális, közművelődési szolgáltatások terén hiánnyal küszködik. Ahol a kulturális törvény által az önkormányzatok számára előírt települési közművelődési feladatellátás anyagi- és humán erőforrások hiányában csak részlegesen teljesülhet, ott a művelődési, kikapcsolódási, ismeretszerzési lehetőségek a lakosság számára nehezen elérhetők. Az önkormányzati rendszer a településméretből vagy egyéb hátrányos helyzetből adódóan e problémák kezelésére csak korlátozott mértékben képes. A Nemzeti Művelődési Intézet közösség alapú fejlesztési folyamatát, a Kapunyitogató” programot 2013-ban indította el. Azokon a településeken valósult meg, ahol a művelődési ház bezárt, csak úgynevezett „kulcsos” házként működik. A programsorozat elsődleges célja, hogy a halmozottan hátrányos helyzetű, kulturális szempontból ellátatlan kistelepüléseken élők felismerjék a közösségben rejlő erőforrásokat és azokat képesek legyenek hatékonyabban kihasználni. A Nemzeti Művelődési Intézet a helyiek, valamint az adott térségben élő amatőr művészeti csoportok, népművészek bevonásával, olyan eseményeket szervezett, amelyek nemcsak hasznos és élvezetes szabadidős programokat biztosítottak, hanem amelyek korosztálytól függetlenül közösségi és személyiségfejlesztő hatással is bírnak. Az interjú célcsoportja: „Kapunyitogató” programot szervező megyei munkatársak (minden munkatárs, aki szervezett ilyen programot, de munkatársanként egy interjúban – tehát nem kell annyiszor kitölteni az interjút, ahány kapunyitogatót szervezett!) Várhatóan megyénként 1-3 fő kitöltő. Az interjút online felületen ők maguk töltik ki írásban, így külön interjúkészítő és online rögzítő munkatársakra nincs szükség. Az online felület: <https://goo.gl/GNMMR9>. Cél: A „Kapunyitogató” program folyamatában alkalmazott módszereire, hatásaira, hatékonyságára és eredményességére vonatkozó információk összegyűjtése, fejlesztési javaslatok megfogalmazása. Interjúk feltöltésének időszaka: 2016. 03. 01-10. Elemzés: 2016. 03. 11-20.” (NMI 2016)

Kivonatok az interjúból

ÍRÁSBELI INTERJÚ „Kapunyitogató” program Magyarországon Nemzeti Művelődési Intézet

Kérjük, hogy minden kérdésre saját szavaival válaszoljon az összes, Ön által szervezett „Kapunyitogató programra” vonatkozóan.

A válaszai mindegyike 400-1000 karakter közötti terjedelmű lehet (kb. 5-15 sor).

1. A szervezés kezdeti időszakában hogyan került kiválasztásra a település?
2. Hogyan tartották a kapcsolatot a programok megszervezése, bonyolítása terén?
3. Felmérték-e milyen humán, tárgyi, infrastrukturális erőforrásokkal rendelkezik a település?
Ha igen, akkor hogyan történt?
4. Elsősorban milyen célközönséget szólítottak meg a rendezvényekkel?
5. Melyik volt az a település és annak jó gyakorlata, amely a leginkább hatással volt önre?
6. Ismerte-e korábban ezt a települést, annak jó gyakorlatait?

7. Milyen mértékben vették figyelembe a települések elképzeléseit, ötleteit a program megvalósítása során?
8. A programokból mely célcsoportok maradtak ki / maradtak el, és milyen okból?
9. Milyen problémákkal találtak a rendezvények megszervezése során a település részéről?
10. Hogyan sikerült kialakítani a közművelődési tanácsadó szolgáltatást az intézményben?
11. A helyi közösségek fejlesztésére milyen lehetőségek adódtak, és ezt hogyan/ milyen formában, módszerrel valósították meg?
12. Hogyan jöttek létre új tevékenységek és közösségek?
13. Van-e olyan program/tevékenység/fejlesztés, amely az út során fogalmazódott meg és azóta meg is valósult, ha igen mi és mi ihlette?
14. Voltak-e olyan rendezvények, amelyek a helyi közösségek összetartozását fejlesztették? Ha igen, mik voltak azok? Mi a véleménye az ott élők közelebb kerültek-e egymáshoz a rendezvények során?
15. Történt-e tudatos utánkövetés a rendezvények után? Ha igen, milyen módon, milyen tartalommal?
16. Bevezettek-e az intézményben kísérleti szolgáltatásfejlesztési modellt?
17. Véleménye szerint milyen akadályai vannak a jól működő helyi közösségek kialakulásának és fejlődésének az Ön településén?
18. Milyen programokra, tevékenységekre hozza a gyermekét a házba? (Itt is kérdezz rá, pontosan, hogy mire is hozza! Táboroztatás, logopédus, fejlesztő pedagógus, oktatás stb.)
19. Járt-e ide valamilyen felnőtteket érintő képzésre, tanfolyamra?
20. Ha igen, milyen képzésre? (Mi a képzés neve, óraszám, milyen végzettséget adott?)
21. Milyen javaslatokat tettek és milyen eredménnyel a település jövőjére nézve a kulturális és a közösségfejlesztés terén?
22. Milyen tapasztalatai és jövőre irányuló javaslatai vannak a Kapunyitogató programmal kapcsolatban?
23. Költséghatékonyabban tud-e működni a város kulturális intézményrendszere az Agora belépésével?
24. Javaslatok további kérdésekre.....

Melléklet a 18. gyakorlati feladathoz 2.

Megoldókulcs

Kapunyitogató Program – Kivonatok az interjúból –
Aláhúzással és félkövér betűtípussal jeleztük a véleményünk szerint nem odavaló kérdést.

ÍRÁSBELI INTERJÚ **„Kapunyitogató” program Magyarországon** **Nemzeti Művelődési Intézet**

Kérjük, hogy minden kérdésre saját szavaival válaszoljon az összes, Ön által szervezett „Kapunyitogató programra” vonatkozóan.

A válaszai mindegyike 400-1000 karakter közötti terjedelmű lehet (kb. 5-15 sor).

1. A szervezés kezdeti időszakában hogyan került kiválasztásra a település?
2. Hogyan tartották a kapcsolatot a programok megszervezése, bonyolítása terén?
3. Felmérték-e milyen humán, tárgyi, infrastrukturális erőforrásokkal rendelkezik a település?
Ha igen, akkor hogyan történt?
4. Elsősorban milyen célközönséget szólítottak meg a rendezvényekkel?
5. **Melyik volt az a település és annak jó gyakorlata, amely a leginkább hatással volt önre?**
6. **Ismerte-e korábban ezt a települést, annak jó gyakorlatait?**
7. Milyen mértékben vették figyelembe a települések elképzeléseit, ötleteit a program megvalósítása során?
8. A programokból mely célcsoportok maradtak ki / maradtak el, és milyen okból?
9. Milyen problémákkal találkoztak a rendezvények megszervezése során a település részéről?
10. **Hogyan sikerült kialakítani a közművelődési tanácsadó szolgáltatást az intézményben?**
11. A helyi közösségek fejlesztésére milyen lehetőségek adódtak, és ezt hogyan/ milyen formában, módszerrel valósították meg?
12. Hogyan jöttek létre új tevékenységek és közösségek?
13. **Van-e olyan program/tevékenység/fejlesztés, amely az út során fogalmazódott meg és azóta meg is valósult, ha igen mi és mi ihlette?**
14. Voltak-e olyan rendezvények, amelyek a helyi közösségek összetartozását fejlesztették? Ha igen, mik voltak azok? Mi a véleménye az ott élők közelebb kerültek-e egymáshoz a

rendezvények során?

15. Történt-e tudatos utánkövetés a rendezvények után? Ha igen, milyen módon, milyen tartalommal?
16. **Bevezettek-e az intézményben kísérleti szolgáltatásfejlesztési modellt?**
17. **Véleménye szerint milyen akadályai vannak a jól működő helyi közösségek kialakulásának és fejlődésének az Ön településén?**
18. **Milyen programokra, tevékenységekre hozza a gyermekét a házba? (Itt is kérdezz rá, pontosan, hogy mire is hozza! Táboroztatás, logopédus, fejlesztő pedagógus, oktatás stb.)**
19. **Járt-e ide valamilyen felnőtteket érintő képzésre, tanfolyamra?**
20. **Ha igen, milyen képzésre? (Mi a képzés neve, óraszám, milyen végzettséget adott?)**
21. Milyen javaslatokat tettek és milyen eredménnyel a település jövőjére nézve a kulturális és a közösségfejlesztés terén?
22. Milyen tapasztalatai és jövőre irányuló javaslatai vannak a Kapunyitogató programmal kapcsolatban?
23. **Költséghatékonyabban tud-e működni a város kulturális intézményrendszere az Agora belépésével?**
24. Javaslatok további kérdésekre.....

19. gyakorlat: Helyes bibliográfia elkészítésének gyakorlása

A gyakorlati feladat témaköre, elméleti kapcsolódása: Kultúrakutatás módszertani alapjai	
A gyakorlati feladat elnevezése: Helyes bibliográfia elkészítésének gyakorlása	A gyakorlati feladat típusa: (otthoni – tantermi – otthoni-tantermi) (egyéni – páros – kiscsoportos – plenáris)
Időtartam: 50 perc	
A gyakorlati feladat célja A gyakorlat segítségével a résztvevők elsajátítják a helyes bibliográfia elkészítésének módját.	
A gyakorlati feladat célcsoportja Bármely magánszemély, akit érdekel a társadalomtudományi kutatások elmélete és módszertana. Olyan képzések, tanfolyamok résztvevői, ahol a tananyagban társadalomtudományos kutatómódszertani téma, fejezet jelentkezik.	
A gyakorlati feladat részletes leírása A feladatot egyénileg végzik a résztvevők. A feladat 3 elkülöníthető fázisból áll (a feladat felvázolása a moderátor részéről, a feladat egyénileg történő feldolgozása, az eredmények bemutatása és plenáris értékelése, megvitatása). A résztvevők első lépésben megkapják mindkét (helyes, helytelen) bibliográfiát. A feladatuk, hogy a helyes bibliográfia alapján javítsák a rosszat.	
A gyakorlati feladat végrehajtásának értékelése Az egyes fázisokhoz külön-külön tartozik értékelés. A második fázis önálló figyelmet igényel. A harmadik fázis alapja a plénum előtt bemutatott helyes bibliográfia bemutatása és a helyes hivatkozási rendszer átbeszélése.	
Speciális helyszíni igények, körülmények Tanterem, amely kiscsoportos munkára is alkalmas.	

Eszközök

Papír, toll, flipchart, filctoll.

Alkalmazott módszerek

Egyéni feladatmegoldás, plenáris feldolgozás, megvitatás.

A gyakorlati forrásai:

- Ponyi László, Dr. Juhász Erika ötlete alapján
- Kozma Tamás – Sike Emese (2004): Pedagógiai informatika. A neveléstudomány szakirodalmi alapjai. Debrecen, DE Kossuth Egyetemi Kiadója.

Szükséges melléletek

- A helyes bibliográfia
- A helytelen bibliográfia

Melléklet a 19. gyakorlati feladathoz 1.

A helyes bibliográfia

A helyes bibliográfia:

- BABBIE, EARL (2003): *A társadalomtudományi kutatás gyakorlata*. Budapest, Balassi.
- BÁRDOSI MÓNICA – LAKATOS GYULÁNÉ – VARGA ALAJOSNÉ (2004): *A kultúra helyzete Magyarországon. [Találkozások a kultúrával 4.]* Budapest, Magyar Művelődési Intézet. 117-120. p.
- Bayer József (2000): Globális média, globális kultúra.
www.valtozovilag.hu/t365/tux0627.htm. letöltés ideje: 2009. 08. 11. 15. h. 13. s. 9. p.
- Becker, Gary (1997): Az emberi viselkedés ökonómiai megközelítése. In LENGYEL GYÖRGY– SZÁNTÓ ZOLTÁN (szerk.): *Gazdasági rendszerek és intézmények szociológiája*. Budapest, Aula, 13-31. p.
- Bindorffer Györgyi – Dóczé Nikolett – Kállai Ernő (2010): A magyarországi nemzeti közösségek történelme és jelene. In GYULAVÁRI TAMÁS – KÁLLAI ERNŐ (szerk.): *A jövevényektől az államalkotó tényezőkig. A nemzetiségi közösségek múltja és jelene Magyarországon*. Budapest, Országgyűlési Biztos Hivatala. 49-144. p.
- Csalog Zsolt (1974): A jászfényszarui cigányság 1971-ben. In TÓTH JÁNOS (szerk.): *A Jász Múzeum Jubileumi Évkönyve*. Jászberény, Jász Múzeum, 219-239. p.
- CSAPÓ BENŐ – MOLNÁR GYÖNGYVÉR – KINYÓ LÁSZLÓ (2009): A magyar oktatási rendszer szelektivitása a nemzetközi összehasonlító vizsgálatok eredményeinek tükrében. *Iskolakultúra*, 3–4. szám, 3–13. p.
- FALUS IVÁN – OLLÉ JÁNOS (2008): *Az empirikus kutatások gyakorlata. Adatfeldolgozás és statisztikai elemzés*. Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó.
- FISH, STANLEY (1998): Butik-multikulturalizmus, avagy miért képtelenek a liberálisok a gyűlölet beszédéről gondolkodni. *Lettre magazin* 31. szám, tél. o.n.
<http://www.c3.hu/scripta/lettre/lettre31/fish.htm>. letöltés ideje: 2016. 09. 09. 08. h. 44. s.
- HIDY PÉTER (1997): *A magyar társadalom kulturális állapota*. Budapest. MTA Szociológiai Intézete. 137-157. p.
- HUNYADI ZSUZSA (2004b): A művelődési házak közönsége, helye, szerepe a kulturális fogyasztásban. [Találkozások a kultúrával 1.] Budapest, Magyar Művelődési Intézet – MTA Szociológiai Kutató Intézet. 46. p.

Melléklet a 19. gyakorlati feladathoz 2.

A helytelen bibliográfia

A helytelen bibliográfia:

- BABBIE, EARL (2003): A társadalomtudományi kutatás gyakorlata. Budapest, Balassi Kiadó. 2003.
- BÁRDOSI MÓNIKA – LAKATOS GYULÁNÉ – VARGA ALAJOSNÉ (2004): *A kultúra helyzete Magyarországon. [Találkozások a kultúrával 4.]*, Magyar Művelődési Intézet. 117-120. p. Budapest,
- BAYER (2000): Globális média, globális kultúra. www.valtozovilag.hu/t365/tux0627.htm, 2009. 08. 11. 15. h. 13. s. 9. p.
- Becker, Gary (1997): *Az emberi viselkedés ökonómiai megközelítése*. IN: LENGYEL GYÖRGY– SZÁNTÓ ZOLTÁN (szerk.): Gazdasági rendszerek és intézmények szociológiája. 13-31. p, Budapest, Aula.
- Bindorffer Györgyi – Dóczé Nikolett – Kállai Ernő: A magyarországi nemzeti közösségek történelme és jelene. In GYULAVÁRI TAMÁS – KÁLLAI ERNŐ (szerk.): A jövevényektől az államalkotó tényezőkhig. A nemzetiségi közösségek múltja és jelene Magyarországon. 2010, Országgyűlési Biztos Hivatala. 49-144. p. Budapest.
- Csalog Zsolt (1974): *A jászfényszarui cigányság 1971-ben*. In TÓTH JÁNOS (szerk.): A Jász Múzeum Jubileumi Évkönyve. Jászberény, Jász Múzeum, 219-239. oldal.
- CSAPÓ BENŐ – MOLNÁR GYÖNGYVÉR – KINYÓ LÁSZLÓ (2009): **A magyar oktatási rendszer szelektivitása a nemzetközi összehasonlító vizsgálatok eredményeinek tükrében**. Iskolakultúra, 3–13. p. 3–4. szám.
- FALUS – OLLÉ (2008): Az empirikus kutatások gyakorlata. Adatfeldolgozás és statisztikai elemzés. Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó, 2008.
- FISH, STANLEY (1998): Butik-multikulturalizmus, avagy miért képtelenek a liberálisok a gyűlölet beszédéről gondolkodni. **Lettre magazin**, 31. szám, tél. o.n. <http://www.c3.hu/scripta/lettre/lettre31/fish.htm>. letöltés ideje: 2016. 09. 09. 08. h. 44. s.
- HIDY PÉTER (1997): *A magyar társadalom kulturális állapota*. Budapest. 137-157. p. MTA Szociológiai Intézete,
- HUNYADI ZS. (2004b): *A művelődési házak közönsége, helye, szerepe a kulturális fogyasztásban*. Budapest, Magyar Művelődési Intézet – MTA Szociológiai Kutató Intézet. 46. p. (Találkozások a kultúrával 1.)

20. gyakorlat: Adatgyűjtési technikák keresése megadott dokumentumok alapján

A gyakorlati feladat témaköre, elméleti kapcsolódása: Kultúrakutatás módszertani alapjai	
A gyakorlati feladat elnevezése: Adatgyűjtési technikák keresése megadott dokumentumok alapján	A gyakorlati feladat típusa: (otthoni – <u>tantermi</u> – otthoni-tantermi) (egyéni – páros – <u>kiscsoportos</u> – <u>plenáris</u>)
Időtartam: 50 perc	
A gyakorlati feladat célja A gyakorlat segítségével a résztvevők különböző módszereket tudnak használni bizonyos jelenségek, problémák, helyzetek társadalomtudományos vizsgálatára. A résztvevőknek fejlődik az elemzőkészsége. Különböző vizsgálandó jelenségekhez adekvát kutatómódszertani eszközöket tudnak párosítani. Előzetes kutatási tervet tudnak összeállítani.	
A gyakorlati feladat célcsoportja Bármely magánszemély, akit érdekel a társadalomtudományi kutatások elmélete és módszertana. Olyan képzések, tanfolyamok résztvevői, ahol a tananyagban társadalomtudományos kutatómódszertani téma, fejezet jelentkezik.	
A gyakorlati feladat részletes leírása A feladatot 3-4 kiscsoportban végzik a résztvevők. A feladat 3 elkülöníthető fázisból áll (a feladat felvázolása a moderátor részéről, a feladat kiscsoportban történő feldolgozása, az eredmények bemutatása és plenáris értékelése, megvitatása). Kiscsoportban történő feldolgozás: A kiscsoportok első lépésben megkapják a mellékletben leírt szöveget, azt elemzik. Keresik benne az összefüggéseket és azokat az elemeket, amelyeket esetleg vizsgálat tárgyává lehet tenni. Ezt követően rövid vizsgálati tervet állítanak fel és kutatási módszert választanak hozzá. Indokolják, hogy miért azt a módszert választották vizsgálati eszköznek. A csoport fogalmazza meg, hogy milyen eredménye lesz a kutatásnak, mennyi időre lesz szükség hozzá, milyen humán erőforrásra lesz szükség a vizsgálat során.	

A gyakorlati feladat végrehajtásának értékelése

Az egyes fázisokhoz külön-külön tartozik értékelés.

A második fázis részben önálló, részben közös gondolkodást is igényel, a moderátor segítheti a csoportokat egy-két segítő kérdéssel. A harmadik fázis alapja a plénum előtt bemutatott szöveg elemzése, a kutatási cél rövid leírása és a használandó eszköz bemutatása. A plénum előtti munka lehetővé teszi az eltérő megközelítések, különbségek és hasonlóságok bemutatását, megvitatását, az egymástól való tanulást. A gyakorlat összegzéssel zárul.

Speciális helyszíni igények, körülmények

Tanterem, amely kiscsoportos munkára is alkalmas.

Eszközök

Papír, toll, írólapok, flipchart, filctoll.

Alkalmazott módszerek

Kiscsoportos feldolgozás, megvitatás, plenáris feldolgozás, megvitatás.

A gyakorlati forrásai:

- Ponyi László, Dr. Juhász Erika ötlete alapján
- Draskóczy Eszter (2017): Szülészeti traktátusok a középkori Nyugat-Európában. http://www.eletestudomany.hu/szuleszeti_traktatusok_a_kozepkori_nyugat-europaban. letöltés időpontja: 2018. 01.14. 15.51.
- Both József (2017): A Kolozsvári Táncszínház. <https://muvelodes.net/vadroszak/a-kolozsvari-tanchaz>. letöltés dátuma: 2017. 01.14. 16.05.
- Farsangi karnevál Szentendrén. <http://www.kultura.hu/farsangi-karneval>. letöltés időpontja: 2018. 01.14. 16.12.
- Plakátaukcióval nyit a BÁV. <http://www.kultura.hu/plakataukcioval-nyit-bav>. letöltés időpontja: 2018. 01. 14. 16.16.

Szükséges melléletek

Dokumentumok az elemzéshez.

Melléklet a 20. gyakorlati feladathoz

Dokumentumok az elemzéshez

1. sz. dokumentum:

„A kora középkorban szinte kizárólag nők segédkeztek a szüléseknél. A férfi orvosok évszázadokig távol maradtak a normális lefolyású szülésektől és a nőgyógyászati betegségek kezelésétől (ez alapvetően a szüléssel újkor fordulatáig így volt). A szülést kísérő nők (mulieres) alatt elsősorban a női családtagokra, szomszédasszonyokra gondolunk, ám a bába feladatkör hivatalos és elméleti képzés nélkül ugyan, de bizonyosan létezett a XII. századi professzionalizáció (vagyis hivatássá válás) előtt is. A szülést segítő nő tudása a rendszeres képzés, képesítés és a kevesek kiváltságának számító tudományos műveltség hiányában nem elméleti ismereteken, hanem tapasztalaton nyugvó, szájhagyomány útján terjedő tudáson alapult, amelyben keveredett a tudomány, a vallás és a mágia. Férfi orvos, sebész vagy borbély csak nehéz szülés, komplikáció esetén lépett közbe. Ilyen esetek közé tartozott a halott magzat eltávolítása az anya testéből vagy a halott anyán végzett császármetszés. A nők nőgyógyászati vizsgálatát azonban csak nők (főként bábák, jogi eljárásokban gyakran matrónák) végezheték. Ha pedig orvosi-sebészeti beavatkozásra került sor, a bába jelenléte akkor is nélkülözhetetlen volt, ahogy arról a Chirurgiák (sebészeti tankönyvek) és a krónikák miniatűrái is tanúskodnak.” (Draskóczy 2017)

2. sz. dokumentum:

„A hetvenes években elindult, a világon egyedülálló revival táncművelés mozgalom egyszerű újítani vágyásból, szórakozáskeresőkből alakult ki magyarországi hivatásos táncosok és zenészek körében. Úgy gondolták, ha már színpadon táncolják a néptáncot, akkor nézzenek utána, hátha éppen mulatni is lehet vele, mint ahogy azt eredeti funkciója is bizonyítja. Így indult el a városi táncművelés, először csak szűk körű klubként, majd egyre inkább próbálták nyitottá és elérhetővé tenni mások számára is. Így már ötvenedik éve, hogy a falusi közegben megszületett kulturális értékeket sikerült a városi környezetbe csempészni, és megpróbálni azon oldalát is használni, ami eredeti funkciója is egyben: a mulatságot, az ismerkedést, a közösségkialakítást.” (Both 2017)

3. sz. dokumentum:

„Szentendre fergeteges karneváli hangulattal búcsúztatja a telet február 10-én és 11-én. A második Szentendrei Karnevál – Farsangfarka Fesztiválon lesz minden, ami elengedhetetlen a farsangoláshoz: maskarások, szoboremberek, farsangi fánkkülönlegességek, koncertek, fáklyás-álarcos felvonulás, valamint gyerekprogramok, gasztronómiai vásár. A Fő téri nagyszínpadon február 10-én este a Holdviola lép fel, másnap pedig a Besh o droM koncertje zárja a karnevált a téren felállított tűzkosarak, hógombák és fényfestés kíséretében. Szentendre történelmi belvárosának utcáit a velencei karnevál hangulatát idéző maskarások és szoboremberek lepik majd el ezen a hétvégén. A Fő téren felállított színpadon két napon át egymást követik a népzenei, a világzenei és a könnyűzenei produkciók, illetve a gyermekkoncertek. A rendezvény legnépszerűbb és leglátványosabb programeleme a fáklyás – álarcos felvonulás, melynek keretében pazar, látványos tűzzsonglőr produkciót láthatnak az érdeklődők.” (kultúra.hu)

4. sz. dokumentum:

„Steven Spielberg A Cápa, az E.T. vagy a Meztelenek és bolondok című filmjeihez készült poszterekre is licitálhat a közönség a BÁV 6. Plakátaukcióján, amelyet január 24-én rendeznek meg a BÁV Apszistermében. Emellett olyan filmek plakátjaihoz is hozzájuthatunk, mint az Alain Delon főszereplésével készült Egy zsaru bőréért, a Hogyan kell egymilliót lopni? vagy a Solaris. Az aukció legjelentősebb csoportját a filmplakátok alkotják – közölte az aukciósház január 11-én. Az eredeti A Cápa-plakát mellett lehet majd licitálni Herpai Zoltán az E.T.-t reklámozó alkotására, valamint a Meztelenek és bolondok című film plakátjára, amelynek plakátját Árendás József készítette. A magyar piacon viszonylag ritkán tűnnek fel Audrey Hepburn-filmposzterek, ha igen, akkor jellemzően igen magas áron kelnek el. A mostani árverésen a Hogyan kell egymilliót lopni? című romantikus vígjáték plakátját kínálják megvételre.” (kultúra.hu)

IV. Jó gyakorlatok, esetpéldák

1. esetpélda: Roma közösségi házak vizsgálata az Észak-magyarországi régióban

Témakör: Kombinált kutatási módszerek elemzése

Módszer: Esetpélda megvitatása a résztvevők bevonásával. Alkalmazott módszerek: csoportos feldolgozás, plenáris megvitatás, összegzés.

Időtartam: 60 perc

Feladat: A mellékelt kutatás leírását elolvasva az alábbi kérdésekre kell a résztvevőknek választ keresni.

Megfigyelési szempontok és feladat:

- A kutatás alapján írja le az abban használt módszereket és azok lényegi sajátosságait!
- Véleménye szerint miért fontos a téma szempontjából a kombinált kutatási módszerek alkalmazása?
- Milyen kutatási témá(já)t tudná említeni, amelyben szintén kombinált kutatási módszereket alkalmaznak, és miért?
- Milyen kutatási módszerek kombinációját tudná még elképzelni? Vázzon fel hozzá néhány kutatási elképzelést!

Kutatás neve: Roma közösségi házak vizsgálata az Észak-magyarországi régióban
Kutató: Ponyi László (PhD értekezése keretében. Témavezetője: Kállai Ernő)
A kutatás ideje: 2015-2016
A kutatás bemutatása, indoklása, céljai: Az empirikus kutatás kiindulópontja szerint, a roma közösségi színterek számáról, szervezetükről, tevékenységükről kevés megbízható adat állt rendelkezésre. A kutatás céljai: <ul style="list-style-type: none">- A roma közösségi házak feltárásával, az abban folyó oktatási és nevelési tevékenység bemutatásával és elemzésével a kultúráközvetítési és

neveléstudományi ismeretanyag bővítése.

- Más tudományágakból származó elméleti keretek felállítása, amelyek korábban nem hasznosultak és tudományosan is feldolgozható eredményeket hoznak a roma kultúráközvetítés számára.
- A kutatás bizonyítani próbálja, hogy a roma közösségi szinterek fontos és kihagyhatatlan elemei a társadalmi integrációnak, a társadalmi felzárkózás folyamatának, a szegénység elleni küzdelemnek.
- Gyakorlati javaslatok megfogalmazását vállalja kutatás eredményeként, amelyek a roma közösségi házak fennmaradását és megerősödését szolgálják.
- A közösségi szinterekben jelentkező kulturális és társadalmi tőke jelenlétének és hasznosulásának vizsgálata.
- A roma közösségi házak fogalmi meghatározása és tipizálása.

A kutatás jellemző adatai: (rövid leírás, hipotézisek, mintavétel, módszerek, munkafolyamat):

A kutatási munkafolyamat a kutatás előzményeit mérte fel első lépésben. Ezt követően került kialakításra a kutatás adatbázisainak felmérése, amely a minta kialakítását előzte meg. Az országos adatbázis (alapsokaság) 228 roma közösségi házat, szervezetet foglalt magában.

Fontos döntésként jelentkezett, hogy a korábban tervezett országos vizsgálat helyett, az Észak-magyarországi régió három megyéjének vizsgálatára fókuszált a kutatás. Erre a kutatás személyi és pénzügyi forrásainak szűkössége miatt került sor. Az országos adatbázisból került kiválasztásra a szűkebb minta, a vizsgált régió három megyéjére, annak roma közösségi szintereire vonatkozó adatokkal. A kutatás során a korábbi adatbázisokban szereplő közösségi házak kiegészítésre kerültek azokkal a szinterekkel, amelyeket az interneten történt kutatás alapján lett azonosítva, és azokkal a szervezetekkel, amelyeket hólabda módszer segítségével kerültek beazonosításra. Mindezek alapján a régiós adatbázisba 61 olyan szervezet, magánszemély került be, akik a források alapján korábban, vagy jelenleg is roma közösségi színteret működtetnek. Az

adatbázis tisztítása elsősorban telefonon, illetve két kérdezőbiztos segítségével történt. Összességében a régió három megyéjében 32 db, a vizsgálat számára elérhető közösségi szintér került a mintába (B-A-Z megye 11 db, Heves 11 db, Nógrád 10 db).

Az empirikus kutatásban a rendelkezésre álló adekvát empirikus kutatási módszerek közül, a kvantitatív és kvalitatív módszerek tudatos, egymást kiegészítő alkalmazására került sor. Fő kutatási módszerként a hipotézisek a vizsgálat során kvantitatív, elsősorban zárt kérdéseket tartalmazó kérdőíves felméréssel kerültek vizsgálatra. A kérdőívek mellé félig strukturált interjúk is készültek, amelyek a kérdőíves adatgyűjtést egészítették ki. Az interjúk 14 közösségi szintér vezetőjével kerültek felvételre. A kérdőív és az interjúk is elsősorban a roma közösségi házak szervezetére, tevékenységére és finanszírozására fókuszáltak. Egy másik strukturált interjúvázlat is készült, amelyek a közösségi házakat látogató roma férfiak és nők lekérdezésére szolgált. A régióban 10 ilyen típusú interjú készült. A látogatói kérdőív alapján tett megállapítások és maga a kérdőív is jó tervezési alapja lett egy nagyobb látogatói mintán, a jövőben elvégzett kutatásnak. A kérdőíves és interjúk lekérdezésre 2015-2016-ban került sor kérdezőbiztosok alkalmazásával.

Az empirikus kutatás az alábbi hipotézisek vizsgálatára irányult:

1. Hipotézis

A korábbi kutatásokban vizsgált tevékenységük alapján, a roma közösségi szinterek alapvetően a közművelődési intézményrendszer, a közművelődési közösségi szinterek országos hálózatába tartoznak, azok egyik speciális fajtájaként értelmezhetőek. Éppen ezért a vizsgált időszakban is, a szinterek elsődlegesen közművelődési tevékenységet láttak el.

2. Hipotézis

A roma közösségi szinterek – hasonlóan a hagyományos közművelődési intézményekhez, közösségi szinterekhez – társadalmi és kulturális tőkét hordoznak, azt fejlesztik.

3. Hipotézis

A társadalmi integrációt szolgáló szociokulturális tevékenységek ma már meghatározóak a roma közösségi szinterek életében.

3. 1. Alhipotézis

A pedagógiai, oktatási, nevelési tevékenység a szinterek egyik meghatározó tevékenységévé vált az elmúlt években.

4. Hipotézis

A fenntartók szűkös anyagi forrásai, a központi normatíva hiánya miatt, a szinterek léte elsősorban a rendelkezésre álló pályázati lehetőségektől függ. Nem áll rendelkezésre olyan központi és helyi finanszírozás, amely biztosítaná a közösségi szinterek folyamatos működését, azok léte esetleges, nem kiszámítható. A szakmai tevékenységet így nagyban befolyásolja a biztos, kiszámítható jövőkép hiánya.

5. Hipotézis

Komoly problémát jelent azoknak a szakembereknek a hiánya, akik képesek a roma közösségi házak vezetésére, fenntartására, vagy pályázatírásra, az uniós projektek lebonyolítására.

A kutatás eredményei:

Bizonyításra került, hogy a társadalmi tőke a közművelődési intézmények és közösségi szinterek, valamint a roma közösségi házak lényegi sajátossága. A roma közösségi szinterek fontos és kihagyhatatlan elemei a társadalmi integrációnak, a társadalmi felzárkózás folyamatának, a szegénység elleni küzdelemnek.

A roma közösségi házak feltárásával bemutatásra és elemzésre került az azokban folyó oktatási-nevelési tevékenység. A társadalmi és kulturális tőkével kapcsolatos megállapítások a roma közösségi házak munkájának fontosságát igazolják. Növelik szakmai, társadalmi és politikai elismertségüket, presztízsüket, és az elképzelése szerint további források megszerzését is segítik majd. A roma közösségi házak vizsgálata alapján további lehetőség mutatkozik a pedagógiai tevékenység és az ott használt nevelési és oktatási módszerek elmélyültebb elemzésére is. Újabb kutatási célként jelentkezhet, hogy a szinterekben milyen elméleti és módszertani alapok mentén valósítják meg a társadalmi integrációval és felzárkózással kapcsolatos pedagógiai tevékenységet, milyen tapasztalatokra és általánosítható következtetésekre tettek szert. Vizsgálati szempont lehet az is, hogy egyrészt a differenciált, másrészt pedig a multikulturális nevelés milyen eszköztárával rendelkeznek a közösségi szinterek munkatársai.

A kutatás gyakorlati javaslatai:

A kisebbségi közművelődéssel foglalkozó szervezetek adat- és információs bázisának létrehozása, amely további kutatások alapjául szolgálhat majd.

A roma közösségi házak létét és működését alapvetően a finanszírozás esetlegessége és ciklikussága veszélyezteti. Éppen ezért rendkívül fontos, hogy hasonlóan a

közművelődési és közgyűjteményi normatívához, a szinterek – bizonyos szervezeti, tevékenységbeli és infrastrukturális feltételek és garanciák megléte esetén – normatív állami finanszírozásban részesülhessenek. Ennek a kritériumrendszernek a kidolgozásához olyan szakmai bizottságra lenne szükség, amelynek tagjai, többek között a roma közösségi házak tapasztalt és felkészült tagjai lehetnének.

A szakmai munka elmélyítésére, a tapasztalatok és információk megosztására, az érdekérvényesítés fokozására javasolt a roma közösségi házakat hálózatba szervezni. A rendelkezésre álló humán erőforrás szakmai tudásának elmélyítésében sokat segítenének a részükre szervezett speciális tanfolyamok, képzések, konferenciák. Javasolt, hogy roma kultúráközvetítő és roma közösségi ház vezetői képzés indulhasson a felsőoktatásban.

A mai napig nem működik a roma kisebbség vonatkozásában olyan országos hatáskörű kulturális és oktatási szakmai-módszertani központ, amely ezen a területen segíthetné a közművelődési intézmények és roma közösségi szinterek munkáját. Ennek létrehozása fontos lenne a hálózatosodás, a szakmai munka elmélyítése és az érdekérvényesítés fokozása érdekében is. Ajánlás elkészítése, amelyek a szakminisztériumok és háttérszervezetek részére készül. Ennek célja a közösségi szinterekkel kapcsolatos döntések előkészítésének megalapozása és ezen döntések végrehajtásának segítése.

Kulcsszavak, alapfogalmak: kutatási cél, empirikus kutatás, kutatás előzményei, alapsokaság, minta, hólabda módszer, adatbázis tisztítása, kvalitatív, kvantitatív módszerek, hipotézisek, strukturált, félig strukturált interjúk, kérdőív

Forrás:

Ponyi László (2017): Roma közösségi házak vizsgálata az Észak-Magyarországi régióban. (PhD értekezés) Eger, Eszterházy Károly Egyetem, Neveléstudományi Doktori Iskola.

A témában olvasható további publikáció:

Ponyi László (2017): Roma közösségi házak kialakulása, előzményei – nemzetközi és hazai tapasztalatok. In: Kulturális Szemle, 2017. évi 2. szám, <http://www.kulturalisszemle.hu/8-szam/hazai-tudomanyos-muhely/ponyi-laszlo-roma-kozossegi-hazak-kialakulasa-elozmenyei-nemzetkozi-es-hazai-tapasztalatok>, letöltés időpontja: 2018. 01.04. 18.34.

2. esetpélda: A kulturális közfoglalkoztatottak szabadidős kulturális aktivitásai

Témakör: Kérdőíves kutatás elemzése

Módszer: Esetpélda megvitatása a résztvevők bevonásával. Alkalmazott módszerek: csoportos feldolgozás, plenáris megvitatás, összegzés.

Időtartam: 35-45 perc

Feladat: A mellékelt kutatási beszámolót elolvasva az alábbi kérdésekre kell a résztvevőknek választ keresni.

Megfigyelési szempontok és feladat:

- Írja le a kérdőíves kutatási módszert és annak lényegi sajátosságait!
- Mit jelent a hipotézis és milyen szerepe van egy empirikus kutatás vonatkozásában?
- Sorolja fel az online kérdőíves vizsgálat előnyeit és esetleges hátrányait!
- Véleménye szerint miért fontos a téma szempontjából a kérdőíves kutatási módszer alkalmazása?
- Milyen egyéb kutatási módszert tudna még elképzelni az adott vizsgálatban?

Kutatás neve: A kulturális közfoglalkoztatottak szabadidős kulturális aktivitásai
Kutató/kutatók: Dr. Juhász Erika – Kenyeres Attila Zoltán
A kutatás ideje: 2016
A kutatás bemutatása, indoklása, céljai: „Több kutatás szerint az emberek szabadidejének jelentős részét teszik ki különféle kulturális aktivitások. Saját kutatásunkban arra keressük a választ, milyen szabadidős kulturális aktivitások jellemzik a kulturális közfoglalkoztatottakat. Milyen gyakran olvasnak, milyen gyakran járnak színházba, moziba, könnyűzenei koncertekre és egyéb kulturális eseményekre.” (Juhász-Kenyeres 2016)
A kutatás jellemző adatai: (rövid leírás, hipotézisek, mintavétel, módszerek, munkafolyamat): Az empirikus kutatás az alábbi hipotézis vizsgálatára irányult:

„A kutatásunkban azt feltételeztük, hogy a kulturális közfoglalkoztatottak esetében az átlagosnál magasabb a Bukodi által magaskultúrára (múzeumba járásra, színházba és operába járásra), valamint az olvasásra fordított idő aránya a teljes szabadidőn belül. Tehát gyakoribbak ezen aktivitások a kulturális közfoglalkoztatottak körében, mint a társadalom egészében, vagy annak más alcsoportjaiban. Ezt abból feltételezzük, hogy a kulturális közfoglalkoztatottak valamely kulturális vagy művelődési intézményben végeznek munkát, ennek megfelelően a mindennapos tevékenységeikben is megjelenik a kultúra iránti érdeklődés, hangsúlyosabban, mint a társadalom egészében. (...) Hipotézisünk ellenőrzésére a Kulturális Közfoglalkoztatási Program harmadik ütemének résztvevői körében, 2016 nyarán végzett online lekérdezés eredményeit használtuk fel. A közfoglalkoztatási programot az akkori Nemzeti Művelődési Intézet indította, ennek első üteme 2013 novemberében kezdődött, a harmadik pedig 2015-ben. A közfoglalkoztatási program célja, hogy átmeneti foglalkoztatást nyújtson a kulturális szférában állást keresők számára, illetve segítse őket a munkaerőpiacra történő visszatalálásban. A 2015 közepéig lezajlott három közfoglalkoztatási programba összesen 17 277 fő kapcsolódott be az ország mind a 19 megyéjéből, illetve Budapestről (Juhász et al. 2016). Az online kérdőívet a Kulturális Közfoglalkoztatási Program harmadik ütemébe bevont 5 383 közfoglalkoztatott közül 3 933-an töltötték ki, ami 73 százalékos válaszadási arányt jelent. A kapott eredményeket összehasonlítottuk a Központi Statisztikai Hivatal idevonatkozó országos adataival, valamint más, szabadidő kutatások által vizsgált populációk hasonló jellemzőivel is.” (Kenyeres – Juhász 2017.)

A kutatás eredményei:

„Összességében azt mondhatjuk, hogy a hipotézisünk, amely alapján a kulturális közfoglalkoztatottak körében magasabb aktivitás detektálható az olvasás és a magas kultúrához tartozó tevékenységek (színház, múzeum, kiállítás, hangversenyek látogatása) tekintetében, csak részben igazolódott be. Egyedül az olvasás és az önképzés kapcsán tudtuk egyértelműen kimutatni, hogy a kulturális közfoglalkoztatottak körében gyakoribb ez a kulturális szabadidős aktivitás, mind a társadalom egészéhez, mind pedig a fiatalokhoz viszonyítva. A múzeumba, kiállításra, színházba, moziba és komolyzenei hangversenyekre járás esetén nem tudunk egyértelmű és szignifikáns differenciát detektálni a társadalom egészéhez képest, amelynek oka lehet az összehasonlításra alkalmas adatok hiánya is, valamint az, hogy a kulturális közfoglalkoztatottak főként

kisebb településeken tevékenykednek, ahol ezek a tevékenységek kevésbé érhetőek el gyakorta. Ugyanakkor a rendelkezésünkre álló adatokból feltételezhető, hogy ezen aktivitások frekvenciája nem tér el jelentősen az átlagostól a teljes társadalom relációjában. A még szűkösen és nem minden esetben kompatibilis formátumban rendelkezésükre álló adatokból is kirajzolódik az a tendencia, hogy a szabadidő eltöltését a teljes társadalomra vetítve a televízió és az számítógép dominálja, és a kulturális aktivitások, főképp a magaskultúrához köthető események a kevésbé gyakori szabadidős tevékenységek közé tartoznak mind a társadalom egészét, mind a kulturális közfoglalkoztatottakat, valamint az ifjúságot vizsgálva. Ezen aktivitások mindegyik vizsgált csoport esetében az utolsó helyeken szerepeltek, és ez alól a kulturális közfoglalkoztatottak esetén sem tudunk kivételt tenni.” (Kenyeres – Juhász 2017.)

Kulcsszavak, alapfogalmak: kultúra, kulturális aktivitás, kulturális közfoglalkoztatás, szabadidő, online kérdőíves módszer, információszerzési szokások

Forrás:

Kenyeres Attila Zoltán – Juhász Erika: A kulturális közfoglalkoztatottak szabadidős kulturális aktivitásai Kulturális Szemle. Online Tudományos Folyóirat, 2017. évi 2. sz.

<http://www.kulturalisszemle.hu/8-szam/hazai-tudomanyos-muhely/kenyeres-attila-zoltan-juhasz-erika-a-kulturalis-kozfoglalkoztatottak-szabadidos-kulturalis-aktivitasai>, letöltés időpontja: 2017. 01.04. 18.05.

A témában olvasható további publikációk:

- Juhász Erika – Dudás Katalin – G. Furulyás Katalin (2016): Főbb tendenciák a Kulturális Közfoglalkoztatási Program első három ütemében. In: SZÍN – Közösségi Művelődés. 21. évfolyam, 1. szám. 28-34. p.
http://www.nmi.hu/storage/files/files/2016/szin21_1.pdf, letöltés időpontja: 2017. 01.06.
- Hunyadi Zsuzsa (2005): Kulturálódási és szabadidő eltöltési szokások, életmód csoportok. Budapest, Magyar Művelődési Intézet.
<http://mek.oszk.hu/15900/15918/15918.pdf>, letöltési időpontja: 2017.01.15. 21.13.
- Központi Statisztikai Hivatal (2015): 2.10.2. Kulturális aktivitás (2003–2015).
http://www.ksh.hu/thm/2/indi2_10_2.html, letöltés időpontja: 2017.01.15. 22.40.

3. esetpélda: A közművelődési statisztikai adatszolgáltatók infokommunikációs fejlettsége – változások és változatlanságok

Témakör: Statisztikai adatbázisok és dokumentumok elemzése

Módszer: Esetpélda megvitatása a résztvevők bevonásával. Alkalmazott módszerek: csoportos feldolgozás, plenáris megvitatás, összegzés.

Időtartam: 40-50 perc

Feladat: A mellékelt kutatási beszámolót elolvasva az alábbi kérdésekre kell a résztvevőknek választ keresni.

Megfigyelési szempontok és feladat:

- A kutatás és a jegyzet alapján írja le a dokumentumok és források elemzésének lényegi sajátosságait!
- Mutassa be az adott példa és a jegyzet segítségével a kutatási probléma meghatározását, a kutatás kiindulópontját!
- Milyen kutatási témá(já)t tudná említeni, amelyben szintén statisztikai adatbázisok elemzését választaná és miért?
- A kutatás milyen gyakorlati célokat szolgált?

Kutatás neve: A közművelődési statisztikai adatszolgáltatók infokommunikációs fejlettsége – változások és változatlanságok
Kutató: Gégény János
A kutatás ideje: 2016
A kutatás bemutatása, indoklása, céljai: „Talán már el sem tudjuk képzelni a mindennapi életünket infokommunikációs eszközök és internet nélkül. Ez az emberiség történetében látott egyik legintenzívebb fejlődésnek az eredménye. Az elmúlt több mint húsz év alatt ugrásszerűen fejlődött az informatika, ami az emberi kommunikáció előtt eddig elképzelhetetlen távlatokat nyitott meg, sőt a fejlődés folytonossága, ütemének gyorsulása és az ezek által előidézett hatások miatt többek szerint már negyedik ipari forradalom küszöbén állunk. (Baller–Dutta–Lanwin

2016:5) Az információk áramlásának sebessége sokszorosára nőtt, és ma már az okostelefonok formájában magunkkal hordott, korábbi „szuperszámítógépeket” megszégyenítő teljesítményű tenyérnyi készülékeknek köszönhetően sem a hely sem az idő nem jelent akkora korlátot a folyamatban, mint korábban. Az interneten keresztül kapcsolatot tartunk, tájékozódunk, hivatalos ügyeket intézünk, szórakozunk és még megannyi más dolgot csinálunk, egyre nagyobb mértékben, nap, mint nap, és mindez észrevehető időt tesz ki a napi időfelhasználásunkban. (KSH 2011:2, 2012:13; Charmes 2015:73) Az internet mindeközben lényegében „közmvé” vált. Az EUROSTAT adatai szerint a szélessávú interneteléréssel rendelkező háztartások aránya Magyarországon 2016-ban elérte a 78%-ot. Az arányszám uniós összehasonlításban még mindig alacsony, de hazánk közelít az Uniós átlagához, 2016-ban 6 százalékponttal maradt el attól, 2010-ben 12 százalékpont volt még a különbség.” (Gégény 2017)

A kutatás jellemző adatai: (rövid leírás, hipotézisek, mintavétel, módszerek, munkafolyamat): „Az informatika és az infokommunikáció szédületes sebességgel fejlődött az elmúlt bő húsz évben, és ma is szinte naponta találkozunk ennek a folyamatos technikai fejlődésnek az eredményeivel. Mindez univerzálisan alakítja, könnyebbé és hatékonyabbá teszi a munkavégzést a legtöbb területen és munkakörben. A lehetőségek azonban függenek az adott cég, szervezet, jelen esetben pedig a vizsgált közművelődési statisztikai adatszolgáltatók (intézmények, közösségi színterek, egyesületek és alapítványok) technikai fejlettségétől. Ebben a tanulmányban az EMMI által gyűjtött Kulturális Statisztika segítségével annak járunk utána, milyen fokú az előbb említett adatszolgáltatók felszereltsége, és milyen hiányok, illetve lehetséges fejlesztési területek mutatkoznak meg az önbevalláson alapuló adatok alapján. Figyelemfelkeltők az eredmények mégolyan alapvetéseket tekintve is, mint az internetelés sebessége, a vezeték nélküli internetelés, vagy a saját honlap megléte.” (Gégény 2017)

A kutatás eredményei:

„Az Emberi Erőforrások Minisztériuma által gyűjtött Kulturális Statisztika adatai alapján a közművelődési statisztikai adatszolgáltatók infokommunikációs fejlettsége több helyen hiányosságokat mutat. Ezek a hiányosságok a jövőben egyben fejlesztési területeket jelenthetnek, amelyekre e gyorsan változó, egyre fejlettebb technológiák használatát megkövetelő világban érdemes kiemelt figyelmet fordítani, a pontosabb felderítés

érdekében pedig további kutatásokat folytatni. Ilyen fejlesztendő terület lehet az adatszolgáltatók technikai felszereltsége, az eszközök működtetéséhez és karbantartásához szükséges erőforrások biztosítása, az adatszolgáltatók technikai háttérrel való elégedettsége és az internet adta lehetőségek naprakész módon történő hasznosítása. Míg előbbiek eszközvásárlással és többnyire tárgyi beruházással, addig utóbbiak olyan képzésekkel és (akár online-) tanfolyamokkal is fejleszthetők, amelyek képessé teszik a közművelődési feladatokat ellátó munkatársakat a XXI. századi értelemben is modern, hatékony és eredményes munkavégzésre. Mindez pedig végső soron a közművelődés célközönsége számára járhatna a legkedvezőbb következményekkel.” (Gégény 2017)

Kulcsszavak, alapfogalmak: közművelődés, közművelődési statisztikai adatszolgáltatók, EUROSTAT, informatika, infokommunikáció, statisztikai adatok elemzése

Forrás:

Gégény János: A közművelődési statisztikai adatszolgáltatók infokommunikációs fejlettsége – változások és változatlanóságok. Kulturális Szemle. Online Tudományos Folyóirat. 2017. évi 2. sz. <http://www.kulturalisszemle.hu/8-szam/junior-kutato-i-muhely/gegeny-janos-a-kozmuvelodesi-statisztikai-adatszolgáltatok-infokommunikacios-fejlettsége-valtozasok-es-valtozatlanóságok>, letöltés időpontja: 2017. 01.04. 18.52.

A témában olvasható további publikáció:

- Baller, Silja – Dutta, Soumitra – Lanvin, Bruno (2016): The Global Information Technology Report 2016. World Economic Forum.

http://www3.weforum.org/docs/GITR2016/WEF_GITR_Full_Report.pdf, letöltés időpontja: 2017. november 5. 20.34.

- KSH (2011): A 15–74 éves népesség napi időfelhasználása, 2010. In: Statisztikai Tükör, 5. évfolyam, 2011. 87. szám.

<http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/stattukor/idomerleg10.pdf>, letöltés időpontja: 2017. 11.05.

- KSH (2012): Időmérleg 2009/2010 Összefoglaló adattár.
<http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/idomerleg/idomerleg0910.pdf>, letöltés
időpontja: 2017. 11.10.
- Charmes, Jaques (2015): Time Use Across the World: Findings of a World
Compilation of Time Use Surveys. UNDP Human Development Report Office.

4. esetpélda: Az integrált többfunkciós szolgáltató terek - IKSZT-k - tevékenysége

Témakör: Kombinált kutatási módszerek elemzése

Módszer: Esetpélda megvitatása a résztvevők bevonásával. Alkalmazott módszerek: csoportos foglalkozás, plenáris megvitatás, összegzés.

Időtartam: 30-45 perc

Feladat: A mellékelt kutatási beszámolót elolvasva az alábbi kérdésekre kell a résztvevőknek választ keresni.

Megfigyelési szempontok és feladat:

- A kutatás alapján írja le az abban használt módszereket és azok lényegi sajátosságait!
- Véleménye szerint miért fontos a téma szempontjából a kombinált kutatási módszerek alkalmazása?
- Milyen kutatási témá(já)t tudná említeni, amelyben szintén kombinált kutatási módszereket alkalmazna, és miért?
- Az önkitöltős kérdőívnek milyen előnyeit és hátrányait tudja megnevezni?

Kutatás neve: Az integrált többfunkciós szolgáltató terek - IKSZT-k - tevékenysége
Kutató: Dudás Katalin
A kutatás ideje: 2016
A kutatás bemutatása, indoklása, céljai: „A tanulmány röviden bemutatja az integrált többfunkciós szolgáltató terek - IKSZT-k - történeti előzményeit, valamint létrehozásukat. A szerző egyik korábbi tanulmánya alapján összefoglalja az IKSZT-k működésének jellemzőit, az IKSZT-k vezetői és használói véleménye alapján. (...) Az előző fejezetben leírtak szerint, többfunkciós közösségi és szolgáltató terek – számos néven – már jóval az IKSZT-k megjelenése előtt működtek Magyarországon. Van olyan település, ahol közösségi házként vagy faluházként ismerik ezeket a helyeket, van, ahol a korábbi művelődési ház vagy a könyvtár, esetleg a teleház vagy az eMagyarország pont működik több funkciót is magába foglaló szervezetként. Az integrált közösségi és szolgáltató tér elnevezés nem egy

intézményformát, hanem egy szemléletet, egy modellt jelöl. A szemlélet, a modell lényege az, hogy az integrált közösségi és szolgáltató tér egyszerre, olyan épület, amelyek térszerkezetével, eszközeivel keretet biztosít minden ágazat, szakterület számára, hogy közszolgáltatásait hozzáférhetővé tegye a vidéki településeken és térségekben; szolgáltatásszervezési modell, amely hozzájárul az egyes (köz)szolgáltatások fenntarthatóságához, szakmai és finanszírozási szinergiájuk megteremtéséhez, és mindemellett közösségi tér is, tehát befogadja a helyi közösségi indíttatású, illetve közösségi célú kezdeményezéseket, folyamatokat, az ott dolgozó szakember pedig támogatja, bátorítja azokat.” (Dudás 2016: Beke-Ditzendy 2008:13).

Az empirikus kutatás jellemző adatai:

„A Nemzeti Művelődési Intézet 2013-2014-ben a TÁMOP-3.2.3/B-12/1 „Építő közösségek” – B) A korszerű többfunkciós (multifunkcionális) közművelődési fejlesztéseket szolgáló közösségi programok, együttműködések, új tanulási formák kialakulásának elősegítése című pályázat keretében mérte fel az IKSZT-k és AGORA-k, AGORA Pólusok működését, problémáinak, fejlesztési és képzési igényeit, majd fejlesztett ki ezek alapján partnereivel kísérleti szolgáltatásfejlesztési modelleket. A kutatás során két hullámban összesen 16 interjú és 307 kérdőív készült IKSZT vezetőkkel. Az IKSZT-k látogatóinak véleményét 9.700 önkitöltős kérdőívvel, a települések lakosságáét 7.580 db, kérdező által felvett kérdőívvel mértük fel (Dudás 2015).

A kutatás eredményei: „A kutatás eredményei alapján egy IKSZT-t évente átlagosan mintegy 4,5 ezer fő keres fel. A látogatószám nagyságát természetesen erősen befolyásolja a település nagysága és az IKSZT-ben dolgozók száma: minél nagyobb egy település, illetve minél többen dolgoznak az IKSZT-ben, annál nagyobb a látogatók száma. Az IKSZT rendszerben kötelezően előírt tevékenységekkel gyakorlatilag minden szervezet foglalkozott. A legkevésbé népszerű tevékenység a tanoda/tankör működtetése, a közösségi konfliktusok kezelése, illetve a mélyszegénységben élők integrációja volt. Más vizsgálatok alapján ismert tény, hogy a művelődési házak a településen súlyos gondot okozó szociális és társadalmi problémák esetében nem tartják magukat kompetensnek, illetve nem szívesen foglalkoznának ezekkel; hasonló tendenciákat

tapasztaltunk kutatásunkban több IKSZT-nél is. Általában véve a kisebb településeken működő IKSZT-k kevesebbféle tevékenységgel foglalkoztak, főleg a civilekkel, közélettel kapcsolatos funkciók, illetve az egészségfejlesztési programok fordultak elő ritkábban náluk. Szintén az átlagosnál kevesebbféle tevékenységet vállaltak ott, ahol kisebb létszámú személyzet dolgozott.” (Dudás 2016)

Kulcsszavak, alapfogalmak: IKSZT, közösségi tér, faluház, önkéntes kérdőív, interjú

Forrás:

- Dudás Katalin: Az integrált többfunkciós szolgáltató terek - IKSZT-k – tevékenysége. Kulturális Szemle. Online Tudományos Folyóirat. 2016. évi 1. sz.
<http://www.kulturalisszemle.hu/5-szam/hazai-tudomanyos-muhely/dudas-katalin-az-integralt-tobbfunkcios-szolgáltato-terek-ikszt-k-tevekenysege-2016-07-28>, letöltés időpontja: 2018. 01.05. 07.23.
- Dudás, Katalin (2015): Többcélú közösségi terek működése. A TÁMOP 3.2.3/b-12/1 C komponens „Építő közösségek” – A korszerű többfunkciós (multifunkcionális) közművelődési fejlesztéseket szolgáló közösségi programok, együttműködések, új tanulási formák kialakulásának elősegítése projekt keretében végrehajtott kutatások főbb eredményei. Budapest, Nemzeti Művelődési Intézet, Kézirat, 1-49 p.

A témában olvasható további publikáció:

- Varga A., Tamás (2003): A művelődési ház funkcionális rendszere. In: Beke, Pál – Deme, Tamás (szerk.): A szabadművelődéstől a közösségi művelődésig. Tanulmánygyűjtemény. Budapest, Széphalom Könyvműhely, 114-124 p.
- Beke, Márton - Ditzendy, Károly Arisztid (szerk.): Integrált közösségi és szolgáltató terek. Módszertani kézikönyv. Budapest, 2008, HROD, 13-27 p.

5. esetpélda: A művelődési ház a lakossági vélekedések tükrében

Témakör: Kombinált kutatási módszerek elemzése

Módszer: Esetpélda megvitatása a résztvevők bevonásával. Alkalmazott módszerek: egyéni feldolgozás, plenáris megvitatás, összegzés.

Időtartam: 30-45 perc

Feladat: A mellékelt kutatási beszámolót elolvasva az alábbi kérdésekre kell a résztvevőknek választ keresni.

Megfigyelési szempontok és feladat:

- A kutatás alapján írja le az abban használt módszereket és azok lényegi sajátosságait!
- Mit jelent a minta és a reprezentativitás fogalma?
- Mi a lényege az SPSS statisztikai adatfeldolgozó programnak?
- Mit jelentenek a zárt és nyitott kérdések egy kérdőív esetében?

Kutatás neve: A művelődési ház a lakossági vélekedések tükrében
Kutató: G. Furulyás Katalin
A kutatás ideje: 2015-2016
A kutatás bemutatása, indoklása, céljai: „A tanulmány a művelődési házak mai társadalmi funkcióit keresi a lakossági vélekedések tükrében. Bemutatja a művelődési házak szerepének egyes történeti aspektusait, felvázolja a főbb, meghatározó szakmai irányzatokat, amelyek a művelődési házakat, mint intézményeket körülvevették. A cikk kitér a válaszadók intézmény használatával kapcsolatos szokásainak feltárására, az elképzelések szerinti alapfunkciók leírására, illetve arra milyen célból, milyen gyakran voltak, vagy nem voltak a kérdezettek a művelődési házakban.” (Furulyás 2016)
A kutatás jellemző adatai: (rövid leírás, hipotézisek, mintavétel, módszerek, munkafolyamat): „A következő eredmények az I. Kulturális Közfoglalkoztatási Program adatfelvételi moduljában képzett adatbázisból származnak (2013-14.). 24 000 felnőtt lakost kérdeztünk

meg (nem a közfoglalkoztatásban résztvevők, alkalmazottak voltak a kérdezettek, lakossági kérdezés folyt) főként a „kulturális fogyasztási” szokásairól, közművelődési, intézmény használati formáiról. A megkérdezettek köre, a minta természetesen nem reprezentatív a magyar felnőtt lakosságra nézve. Eleve a települések kiválasztása is csak az alapján történhetett, hol történt alkalmazás (itt tudtak kérdezni a program résztvevői), másrésről a nemek közötti és az életkorbeli kiegyenlítettségre is csak törekedni tudtunk a közvetett instruálás során. Az alább bemutatott adatsorok közel ezer (986) rögzített ív adatai alapján készültek. (Az adatfelvétel papíralapú kérdőívekkel történt, amelyeket rögzítés után spss statisztikai programmal dolgoztunk fel.) A kérdőívek standardizált ívek voltak, zárt és nyitott kérdéseket egyaránt tartalmaztak.” (Furulyás 2016)

A kutatás eredményei:

„A közművelődés hagyományos színtereinek látogatottságának felmérésénél azt tapasztaltuk, a válaszadók 76,5%-a látogatott valamely művelődési házat fél éven belül, ez a forma tehát a leglátogatottabb az összes kérdezett „intézményi forma” között. A települések 83%-ban volt és működött művelődési ház. A művelődési ház forma, tehát a települések meghatározó többségében jelen van és elérhető. Ez lehet az egyik oka annak, hogy látogatottsága minden egyéb kultúraközvetítő intézmény közül a legjelentősebb. A kérdezettek 76,5%-a járt az elmúlt fél évben ebben az intézménytípusban, a művelődési házak érhetőek el legkönnyebben a lakosság számára térben és lehetőségben is. Ez az intézményi forma a leglátogatottabb, ebben eshetnek meg az első találkozások a magas kultúrával, illetve tehetőek meg az első lépések a művészetek befogadása, esetleg művelése felé. Itt történhetnek azok a közösségi együttlétek, alkalmak, amelyek élménye aktivizáló erőt adhat, újabb kezdeményezéseket hozva életre. A művelődési házak alapfunkciójának leggyakrabban a rendezvények, alkalmak szervezését nevezték meg a kérdezettek (79,3%), az alaptevékenységek nyitott kérdésbeli vizsgálatánál a rendezvény, kultúra, kulturális előtagú említések voltak, ezeket a szórakoztatás, vásár, kiállítás, programlehetőségek követték. A helyi kulturális életről, közösségi életről kérdezve más összetételű, de lényegében nem különböző tevékenységekre, aktivitásokra bukkantunk. A mai lakossági vélekedéseket megvizsgálva meg kell állapítanunk, hogy az alapkérdések a gyakorlatban nem sokat változtak az elmúlt ötven évben, mint ahogy ezt a bevezetőben vázlatosan áttekintett elméleti közelítésben is láthattuk. Jelen van, folyamatosan vagy

időszakosan működik, háromezer körüli művelődési ház Magyarországon. Az elmúlt tizenöt évben jelentős részük valamilyen szintű felújításon is átesett, sőt a Közkincs, IKSZT-AGORA projektek hatására az intézményi összkép sokat javult. A szakmai és a lakossági vélekedések egybehangzóan ezek program, rendezvényszervező, szórakoztató, szolgáltató funkcióit emelték ki. Ez úgy tűnik, jogszabályi, fenntartói, finanszírozói, szakmai paradigma változtatás ellenére sem sokat változott. Azonban azt a lehetőséget, hogy valóban az aktív - cselekvő egyéneké és közösségeké legyen változatlanul magában rejti.” (Furulyás 2016)

Kulcsszavak, alapfogalmak: művelődési házak, Kulturális Közfoglalkoztatási Program, kulturális fogyasztás, közművelődési intézmény, minta, reprezentativitás, SPSS statisztikai program

Forrás:

G. Furulyás Katalin: A művelődési ház a lakossági vélekedések tükrében. Kulturális Szemle. Online Tudományos Folyóirat. 2016. évi 1. sz., <http://www.kulturalisszemle.hu/5-szam/hazai-tudomanyos-muhely/g-furulyas-katalin-a-muvelodesi-haz-a-lakossagi-velekedesek-tukreben-2016-07-28>, letöltés időpontja: 2018. 01.05. 09.18.

A témában olvasható további publikáció:

- Hunyadi, Zsuzsa: A művelődési házak közönsége, helye, szerepe a kulturális fogyasztásban, Találkozások a kultúrával. Budapest, MMI – MTA Szociológiai Kutatóintézet, 9-11. p.
- Kovalcsik, József (1987): A kultúra csarnokai I-III. A közösségi művelődés szinterei – utópiák, mozgalmak, társadalomszervezés: a művelődési otthonok kialakulása. II. Budapest, Művelődéskutató Intézet, 7-298. p.
- Talata-Dudás, Katalin (2009): Kulturális intézmények a 30 000 fő alatti településeken. Szín-Közösségi művelődés, 14. évf. 4. szám, 4-84 p.

6. esetpélda: Idősek és az internetes kultúra

Témakör: Kombinált kutatási módszerek elemzése

Módszer: Esetpélda megvitatása a résztvevők bevonásával. Alkalmazott módszerek: csoportos feldolgozás, plenáris megvitatás, összegzés.

Időtartam: 30-45 perc

Feladat: A mellékelt kutatási beszámolót elolvasva az alábbi kérdésekre kell a résztvevőknek választ keresni.

Megfigyelési szempontok és feladat:

- A kutatás alapján írja le az abban használt módszereket és azok lényegi sajátosságait!
- Mit jelent és milyen jelentősége van egy empirikus kutatás esetén a reprezentativitásnak?
- Milyen kutatási módszerek kombinációját tudná még elképzelni? Vázzon fel hozzá néhány kutatási elképzelést!
- Mi a hipotézis és a hipotézis alkotásának jelentősége a kutatási folyamatban?

Kutatás neve: Idősek és az internetes kultúra
Kutató: Csizmadia Szilárd – Győri Szabó Róbert – Kovács Norbert
A kutatás ideje: 2013
A kutatás bemutatása, indoklása, céljai: „A fejlett, ipari államok népessége az utóbbi évtizedekben stagnál, illetve csökken. Egyre kevesebb gyermek születik, miközben növekszik a várható élettartam. Az idősek száma, aránya, növekszik, miközben a fiataloké csökken. A korfán az ezüstkoriúak válnak dominánssá. Ez a változás a világ többi részét is előbb-utóbb eléri. A világnépesség demográfiai előregedése (Age Wave) megkérdőjelezi meglévő gazdasági és társadalmi ismereteinket. A jelenségre nem vagyunk még felkészülve, nincsenek még kialakult társadalmi normáink, értékeink, hiányoznak a megfelelő társadalmi-gazdasági struktúrák, intézmények, kulturális minták. (...) A társadalom demográfiai előregedésének trendje minden társadalmi alrendszerát átalakít,

beleértve a kultúrát is, gazdasági következménye is szerteágazó, befolyással lesz többek között a fogyasztásra is. A szeniorok évről évre jelentősebb részpiacon alkotnak a fejlett államokban, hiszen számuk és szabadon elkölthető jövedelmük egyre nagyobb. Az 50 éven felüliekre szakosodó idősmarketing Nyugaton már kezd teret nyerni, bár az internet világában még kevésbé. A szeniorok kezdetben alig, ma már a fiatalokhoz hasonló intenzitással használják a világhálót, amely számukra is sok lehetőséget nyújt, bár egyelőre kevés honlap alkalmazkodik az igényeikhez, képességeikhez. A hazai idősmarketing még gyerekcipőben jár, elterjedéséhez saját kutatással próbáltunk hozzájárulni.” (Csizmadia-Győri Szabó- Kovács 2015)

A kutatás jellemző adatai: (rövid leírás, hipotézisek, mintavétel, módszerek, munkafolyamat):

„2013 tavaszán a győri Széchenyi István Egyetemen tartott nyugdíjas egyetem hallgatói körében kérdőíves felmérést végeztünk. A résztvevők közül 556-an vállalkoztak a kérdőív kitöltésére. Számos témában próbáltuk megszondázni a mintában szereplő ezüstkörűkat: milyen médiumokat milyen időtartamban fogyasztanak, mennyire és mire használják az internetet, vásárolnak-e online, mi a véleményük a reklámokról, vásárolnak-e reklám hatására, milyen szempontok befolyásolják őket fogyasztási döntéseiknél. A kapott válaszok rengeteg elemzési lehetőséget kínáltak. (...) A nemek szerinti eloszlást tekintve a minta nem reprezentatív, hiszen a válaszadók 77,7%-a, 432 fő nő, és csak 124 férfi (22,3%) – az idősebb korosztályok körében országosan is női túlsúly érvényesül, de nem ilyen mértékben (a 60 éven túliak 61%-a nő). A minta átlagéletkora 67,2 év, a férfiaké valamivel magasabb (68,8 év), míg a nőké fél évvel alacsonyabb (66,7 év). A legfiatalabb válaszadó 54, a legidősebb 90 éves volt. A minta csaknem négyötöde legfeljebb 170 ezer Ft havi jövedelemmel rendelkezik, ez alátámasztja azt az előfeltevésünket, miszerint nagyon kevés a magyarországi idősök között a tehetős, nagy fizetőképes kereslettel rendelkező fogyasztó. A mintában a nők átlagjövedelme jóval a férfiaké alatt maradt, törésmentes trend, hogy alacsonyabb jövedelmi kategóriákban arányosan több a nő és kevesebb a férfi, a magasabb kategóriákban pedig fordítva. (...) A felmérés kétségtelenül nem eredményezett teljesen reprezentatív mintát, nem tükrözi vissza minden elemében a hazai idősök általános jellegzetességeit. A minta főként az iskolázottság és a nemi összetétel tekintetében tér el jelentős mértékben az országos átlagtól. Ennek ellenére a kapott válaszokból tudományos szempontok alapján is értékelhető és értékes

eredményeket kaptunk. Következtetéseink elsősorban az idősök bizonyos részhalmazára, elsősorban a képzettebb idős nők vonatkozásában általánosíthatóak és érvényesek, míg az idősök egészére korlátok között lehetnek relevánsak.” (Csizmadia-Győri Szabó- Kovács 2015)

A kutatás eredményei: Az idősök és a marketing kapcsolatában az áttörés ma még nem történt meg, az 50 fölöttiek gazdasági jelentőségét még alig ismerték fel az üzleti életben. De biztosak lehetünk abban, hogy hamarosan nagy robbanás várható ezen a téren, amit a mindennapi életben is lépten-nyomon tapasztalni fogunk. Nem jelent könnyű feladatot az idősökkel foglalkozó marketing, hiszen rengeteg tényező, információ közül kell megtalálni azokat, melyek valóban meghatározóak a sikeres termékadás szempontjából. Akik felismerik az „időspiacok” jelentőségét, nehéz kihívás előtt állnak, hogy megtalálják a kulcsot hozzá. Kiindulásként meg kell változtatni az eddigi nem túl pozitív, nem túl figyelmes viszonyulást az idősökhöz. Elérésükhöz először is le kell határolni a célcsoportot, és meg kell ismerni a tulajdonságaikat, szokásaikat, igényeiket. Az idősök életmódjának, felfogásának megértéséhez az idősödés jelenségét is fel kell tárni, ami biológiai, pszichológiai és szociális változásokat is magában foglal (Moschis 2000, Brauchbar – Heer 1993, Hupp 2000, Krieb – Reidl 2001). A 21. század ezüst korosztálya a legtöbb szempontból eltér a korábbi századok időseitől, és a fiatalok többnyire előítéleteken alapuló idős-képétől. Az idősök ma a fejlett, jóléti államokban szellemileg és fizikailag aktív, szociális kapcsolatokban gazdag, önálló, elvárásokkal és igényekkel teli emberek jelentős szabadon felhasználható anyagi forrásokkal. A következő években a szeniorok növekvő száma és kedvező anyagi viszonyai igény szintjük jelentős növekedéséhez vezet, és egyre intenzívebben fordulnak az online világ, az internet felé, azon keresztül egyre könnyebben elérhetőek. Az elkövetkező idős generációk a mainál is öntudatosabbak, rugalmasabbak és heterogénebbek lesznek, miközben a marketing célcsoportjaként egyre fontosabbá válnak és berendezkednek a virtuális világokban is. A közeljövőben olyan világ vár ránk, ahol az idősség lesz a teljesen természetes állapot, ahol az emberek zöme 60 év fölötti lesz. Várhatóan egyre több kutatás fog velük foglalkozni, melyekhez a mainál szofisztikált módszertant kell kidolgozni.” (Csizmadia-Győri Szabó- Kovács 2015)

Kulcsszavak, alapfogalmak: empirikus kutatás, kutatás előzményei, minta,

Forrás:

Csizmadia Szilárd – Győri Szabó Róbert – Kovács Norbert: Idősek és az internetes kultúra. Kulturális Szemle. Online Tudományos Folyóirat. 2014. évi 2. sz., <http://www.kulturalisszemle.hu/2-szam/hazai-tudomanyos-muhely/csizmadia-szilard-gyori-szabo-robert-kovacs-norbert-idosek-es-az-internetes-kultura>, letöltés időpontja: 2018. 01.04. 21.34.

A témában olvasható további publikáció:

- Moschis, G. P. (2000): The maturing marketplace: buying habits of baby boomers and their parents. Westport.
- Brauchbar, M. – Heer, H. (1993): Zukunft Alter: Herausforderung und Wagnis. München, 1993.
- Hupp, O.: Seniorenmarketing. Hamburg, Kovač Verlag.
- Krieb, C. – Reidl, A. (2001): Senioren-Marketing: so erreichen Sie die Zielgruppe der Zukunft. Überreuter Wirtschaft Verlag, Wien.

7. esetpélda: Digitális írástudás a szakadék két oldalán

Témakör: Kérdőíves kutatási módszer elemzése

Módszer: Esetpélda megvitatása a résztvevők bevonásával. Alkalmazott módszerek: csoportos feldolgozás, plenáris megvitatás, összegzés.

Időtartam: 30-45 perc

Feladat: A mellékelt kutatási beszámolót elolvasva az alábbi kérdésekre kell a résztvevőknek választ keresni.

Megfigyelési szempontok és feladat:

- A kutatás alapján írja le az abban használt módszert és annak lényegi sajátosságait!
- Mit jelent a strukturált, standard kérdőív?
- Milyen kutatási módszert, esetleg módszerek kombinációját tudná még elképzelni?
- Mit jelent a kvótás és a véletlen mintaválasztás?
- Miért van szükség empirikus kutatás esetén elméleti áttekintésre?

Kutatás neve: Digitális írástudás a szakadék két oldalán
Kutató: Novák Erzsébet
A kutatás ideje: 2014-2015
A kutatás bemutatása, indoklása, céljai: „Napjainkat mind nagyobb mértékben hálózzák be a digitális technika vívmányai, életünk szinte minden dimenzióját átszövi a modern technikai eszközök használata. A tempó, melyet az infokommunikációs eszközök terjedése diktál, sokak számára követhetetlen, megfelelő tárgyi felszereltség és tudás nélkül pedig egyes társadalmi csoportok behozhatatlan hátrányba kerülhetnek. Az utóbbi 10-15 évben jelentős számú kutatás célozta meg a lakosság digitális kultúrafogyasztási szokásait, azonban a rendkívüli fejlődés és az internet minél szélesebb társadalmi rétegekhez való eljutása újabb kutatásoknak is létjogosultságot ad. A digitális eszközök használatában fellelhető törésvonal egyes dimenziók mentén csökkenti, más területeken épp növeli a szakadékot.

(...) A következőkben kísérletet teszünk arra, hogy rávilágítsunk, 2014-2015 fordulóján mely dimenziók mentén jelennek meg törésvonalak a magyar társadalomban, vagyis milyen tényezők azok, melyek befolyással bírnak a digitális eszközök használatára.” (Novák 2015)

A kutatás jellemző adatai: (rövid leírás, hipotézisek, mintavétel, módszerek, munkafolyamat):

„A kutatás a Nemzeti Művelődési Intézet II. Kulturális Közfoglalkoztatási Programja (2014. szeptember 2 – 2015. február 28.) keretében valósult meg. Minta: több, mint 20 ezer fős kutatás adataiból dolgozunk. A kutatás 2014. decemberében és 2015. januárjában zajlott olyan településeken, ahol a Nemzeti Művelődési Intézet partnerszervezetei közösségi munkásokat fogadtak. A mintaválasztás kvótás volt. Három férfit és három nőt kellett személyenként lekérdezni, mindkét nemből egy fő 18 és 29 év közötti, egy fő 29 és 55 év közötti, valamint egy fő 55 év feletti lakost. Ebből az óriási méretű, több, mint 22 000-es elemszámú adatbázisból kapott véletlen minta (N=1445) a nem és az átlagéletkor szerint illeszkedik az eredeti adatbázis eloszlásaihoz. A mintegy 4000 fő közösségi munkás munkakörben dolgozó közfoglalkoztatott hat kérdőív lekérdezésével és rögzítésével tehát egy igen jelentős elemszámú adatbázist hozott létre, mely által egyaránt megismerhetjük a lakosság közművelődésről alkotott elképzeléseit és a digitális kultúrafogyasztási szokásait.

Standard strukturált kérdőívvel dolgoztunk, melynek nagyobb blokkját alkották a digitális kultúrafogyasztást célzó kérdések pl. szokott-e számítógépet, internetet használni, azt milyen gyakorisággal teszi, hogyan ítéli meg számítógép-felhasználói tudását stb.” (Novák 2015)

A kutatás eredményei: „Kutatásunk egyik célja a lakosság digitális kultúrafogyasztási szokásainak feltérképezése volt. Jelen írás igyekezett szemléltetni a digitális írástudásra ható tényezőket, feltárni a társadalomban húzódó törésvonalakat. Korábbi kutatásokra alapozva a nem, az életkor, az iskolai végzettség, a lakóhely és a munkaerő-piaci státusz, valamint a szubjektív jövedelmi helyzet alapján kerültek bemutatásra a számítógép- és internet-használati szokások, készségek. Megállapíthattuk, hogy a digitális bennszülöttek és a bevándorlók fiatalabb korosztálya, továbbá a magasabb iskolai végzettséggel rendelkezők csoportja tekinthető a legaktívabb internet és számítógép-felhasználói

körnek, ők rendelkeznek a legjelentősebb felhasználói tudással is. A hasonló kutatások által kiemelt települési lejtő a számítógép-használók körében jelent meg: a főváros szinte teljesen lefedett volt, addig a községekben még igen jelentős elmaradottsággal találkozhattunk. Az internethasználatban és a számítógép-használati készségekben azonban már nem mutatkoztak ezek az eltérések. Sikerült rávilágítani számos olyan törésvonalra, mely szakadékot képez egyes társadalmi csoportok között. (...) A kérdés adott: hogyan lehetne a leszakadó rétegeket jobban bevonni a számítástechnika világába? Ollé János a digitális szakadék áthidalását két szempontból közelíti meg: egyrészt a hozzáférés biztosítása révén, másrészt kiemeli a közoktatás szerepét, mely, ha a megfelelő technikai feltételeket és a motivációt biztosítani tudja felkészítheti a tanulókat az eszközök aktív felhasználására. (Ollé, 2012) A fordított szocializáció megoldást jelenthet, hiszen gyakran a fiatalabb generáció tagjai azok, akik szüleiket, nagyszüleiket bevezetik az informatikai rejtelmébe. Egy olyan társadalomban, ahol a generációk között ilyen fajta szolidaritás jól működik, a digitális szakadék is áthidalhatóvá válhat. Azokra kell nagyobb hangsúlyt fektetni, akik számára utóbbi lehetőség nem adott, számukra szükséges különféle programokat, szervezett keretekben történő képzéseket biztosítani. (...) Ma hazánkban már alig jelent problémát a számítástechnikai eszközökhöz való hozzájutás, az internethálózat pedig egyre fejlettebb infrastruktúrával rendelkezik, néhány kivételtől eltekintve a legkisebb településeken is adott a lehetőség a világhálóra való csatlakozásra. A közoktatásban évek óta jelen van az informatikaoktatás, viszont a fiatalok már nem csak az iskolából, hanem kortárs csoportokól is, autodidakta módon tanulhatnak. Az elsődleges törésvonalak (nem, kor, iskolai végzettség, anyagi állapot) közül az anyagi helyzet elveszítette jelentőségét, az iskolai végzettség és a kor azonban továbbra is meghatározó. Mindezekből arra a következtetésre juthatunk, hogy lassan már a másodlagos törések megjelenésére kell számítanunk, melyek áthidalása újabb kérdéseket fog felvetni a következő években.” (Novák 2015)

Kulcsszavak, alapfogalmak: digitális technika, infokommunikációs eszközök, törésvonal, dimenziók, kvótás mintaválasztás, véletlen minta, adatbázis, standard strukturált kérdőív, digitális kultúrafogyasztási szokás

Forrás:

Novák Erzsébet: Digitális írástudás a szakadék két oldalán. Kulturális Szemle. Online Tudományos Folyóirat. 2015. évi 1. sz., <http://www.kulturalisszemle.hu/3-szam/hazai-tudomanyos-muhely/novak-erzsebet-digitalis-irastudas-a-szakadek-ket-oldalan-2015-10-30>
letöltés ideje: 2018. 01.04. 23.34.

A témában olvasható további publikáció:

- BERNÁT, Anikó – FÁBIÁN, Zoltán (2008): Digitális írástudás, társadalmi szegmentáltság. In Kolosi Tamás – Tóth István (szerk.): Társadalmi riport 2008. Budapest, TÁRKI, 66-88. p.
- CSEPELI, György – PRAZSÁK, Gergő (2010): Örök visszatérés? Társadalom az információs korban. Budapest, József Műhely Kiadó, 83-86. p.
- HERCZEGH, Judit (2014.): Digitális törésvonalak és szocializáció az információs társadalomban. Kultúra és Közösség, 31-36.
- Ollé, János (2012): A digitális állampolgárság értelmezése és fejlesztési lehetőségei. In Oktatás-Informatika. 2011/3-4. szám.

8. esetpélda: Kapunyitogató programok Magyarországon 2013-2015.

Témakör: Kombinált kutatási módszerek elemzése

Módszer: Esetpélda megvitatása a résztvevők bevonásával. Alkalmazott módszerek: egyéni/csoportos feldolgozás, plenáris megvitatás, összegzés.

Időtartam: 30-45 perc

Feladat: A mellékelt kutatási beszámolót elolvasva az alábbi kérdésekre kell a résztvevőknek választ keresni.

Megfigyelési szempontok és feladat:

- A kutatás alapján írja le az abban használt módszereket és azok lényegi sajátosságait!
- Milyen irányban folytatná a kutatást?
- Egy kutatási terv összeállításában milyen tartalmi egységeket kell beépíteni?
- A kutatásban milyen indikátorokat ismert meg? Mit jelentenek az indikátorok a kutatás folyamatában? Jellemezze őket!
- Mit jelent a kvantifikálható eredmény kifejezés?

Kutatás neve: Kapunyitogató programok Magyarországon 2013-2015.
Kutató/kutatók: Dr. Juhász Erika, Ponyi László, Juhász-Nagy Ibolya, Dudás Katalin, Furulyás Katalin
A kutatás ideje: 2013-2015
A kutatás bemutatása, indoklása, céljai: „Hazánkban számos olyan település létezik, amely a kulturális, közművelődési szolgáltatások terén hiánnyal küszködik. Azokon a településeken, ahol az önkormányzatok számára előírt települési közművelődési feladatellátás anyagi- és humán erőforrások hiányában csak részlegesen teljesülhet, ott a művelődési, kikapcsolódási, ismeretszerzési lehetőségek a lakosság számára nehezen elérhetőek. A Nemzeti Művelődési Intézet közösség alapú fejlesztési folyamatát, a Kapunyitogató Programot 2013-ban indította el. A programsorozat elsődleges célja, hogy a halmozottan hátrányos helyzetű, kulturális szempontból ellátatlan kistelepüléseken élők felismerjék a

közösségekben rejlő erőforrásokat és azokat képesek legyenek hatékonyabban kihasználni. A Nemzeti Művelődési Intézet a helyiek, valamint az adott térségben élő amatőr művészeti csoportok, népművészek bevonásával, olyan kulturális eseményeket szervezett, amelyek nemcsak hasznos és élvezetes szabadidős programokat biztosítottak, hanem korosztálytól függetlenül közösségi és személyiségfejlesztő hatással is bírtak. A 2013-as év kedvező tapasztalatai indokolták a Program továbbvitelét a következő évben is. Az Intézet sikeres Nemzeti Kulturális Alap pályázata segítségével 2014-ben további 203 települést (177 magyarországi és 26 határon túli) szólított meg Kapunyitogató Programjával. A megvalósítási helyszín kiválasztásában elsődleges célként jelentkezett, hogy azokon a településeken, ahol már bezárt a művelődési ház, vagy csak „kulcsos házként” működik, néhány napra, néhány eseményre újra nyíljon ki a közösségi színtér. A Kapunyitogató Program 3 pillérre/alkalomra alapozódott. „Családi Nap” program közösségi fórummal kiegészítve (1). A második eseményen megnyíló, 2-3 hétre tervezett helyi/térségi vonatkozású kiállítás (2). Olyan közösségi alkalom teremtése, amely a „Családi napot” követően visszacsatolásként is működik ismeretterjesztési-ismeretszerzési céllal (3). A vizsgálat alapvető célja a Kapunyitogató Program három éves folyamatának és főbb eredményeinek mérése.” (Juhász et al 2016)

A kutatás jellemző adatai: (rövid leírás, hipotézisek, mintavétel, módszerek, munkafolyamat):

„A vizsgálat alapvető célja a Kapunyitogató Program hároméves folyamatának és főbb eredményeinek mérése. Amennyiben a Programra, mint közösségfejlesztő folyamatra tekintünk, akkor Vercseg Ilona véleménye alapján, a közösségfejlesztés hatásának mérése több szempontból is problematikus (Vercseg 2002). Szerinte az eredmények jelentős része nem kvantifikálható, illetve csak hosszabb távon alakul ki. A hatások számszerűsítése azonban kvalitatív módszerek alkalmazásával sem várható el teljes körűen. Általában is, de a hosszú távú hatások mérésénél különösen fennáll annak veszélye, hogy más események, jelenségek is kihatnak az eredményekre a program hatásai mellett. Mégis rákényszerülünk azonban a tevékenységeink ilyen irányú mérésére (Vercseg Ilona által jelzett hasonló okokból) a tevékenységünk legitimitásáért, szélesebb körű elfogadottságáért, de önmagunk iránti igényességből és a szakma fejlesztéséért is. A legitimitást és elfogadottságot főként adatokkal tudjuk erősíteni (ehhez kvantitatív módszereket, leginkább kérdőívet, kisebb mértékben interjúkat alkalmazhatunk), a

szakmai fejlesztést viszont főként vélemények szintetizálásával erősíthetjük (amelyeket kvalitatív módszerekkel, főleg interjúkkal mérhettünk).

Az alábbiakban bemutatjuk a mérni kívánt indikátorokat, és azt is megadjuk, hogy interjú (I) vagy kérdőíves megkérdezés (K) keretében vizsgáljuk ezeket.

Eredmény-indikátorok: a kitűzött (és mérhető) célok megvalósultak-e

- hány helyi lakost sikerült bevonni a tervezés, az előkészítés és a megvalósítás folyamatába (K)
- hányan vettek részt a különböző rendezvényeken (K)
- kik maradtak ki a programokból, s ennek milyen okai lehetnek, hogyan tudnánk egy másik programban elérni őket (I)
- megjelentek-e új tevékenységek, közösségek a településen (K)
- hogyan jöttek létre új tevékenységek és közösségek, és milyen célból (I)

Folyamat-indikátorok: a kitűzött célok megvalósítása során hogyan alakultak az ott élők kapcsolatai.

- közelebb kerültek-e egymáshoz, jobban megismerték-e, megértették-e egymást (I)
- alakultak-e spontán közösségek, amelyek a program befejezését követően is tovább éltek (K)
- jól érezték-e magukat együtt az emberek (I, K)
- megtanultak-e együtt dolgozni (K), ez hogyan nyilvánult meg (I)
- belekezdtek-e más területet érintő programba (pl. faluszépítés) (I, K)

Hatékony-ság-indikátorok: a megvalósított programok során mennyi külső és mennyi saját erőforrásra volt szükség?

- hány önkéntes volt, milyen feladatokat láttak el (K)
- az önkéntesek hozzáállása a programhoz (I)
- intézmények, civil szervezetek részvétele (K)
- rendeztek-e/előre láthatóan fognak-e hasonló eseményeket rendezni az NMI pénzügyi támogatása nélkül is, ha igen, milyen forrásokból (I, K)

Módszerek és célcsoportok:

1. Kérdőíves felmérés

Célcsoport: Kapunyitogató Programban érintett településeken egy-egy kulcsszemély / hangadó (polgármester, önkormányzati dolgozó, pedagógus, aktív segítő, szervező stb.)

A kérdőívet felvevők: megyei irodák munkatársai, akik a Kapunyitogatókat szervezték

A kérdőívet online felületre rögzítők: kulturális közfoglalkoztatottak

Cél: átfogó adatok nyerése a Kapunyitogató Programról, és egy-két szempont az eredményességről és hatásokról

Adatfelvételi és rögzítési időszak: 2016. 03. 01-03. 31.

Elemzés: 2016. 04. 01-17.

2. Írásbeli interjúk

Célcsoport: Kapunyitogató Programot szervező megyei munkatársak (minden munkatárs, aki szervezett ilyen programot, de munkatársanként csak egy interjúban – tehát nem kellett annyiszor kitölteni az interjút, ahány kapunyitogatót szervezett.) Megyénként 1-3 fő kitöltő.

Az interjút online felületen ők maguk töltötték ki írásban, így külön interjúkészítő és online rögzítő munkatársakra nem volt szükség. Az online felület: <https://goo.gl/GNMMR9>

Cél: A Kapunyitogató Program folyamatában alkalmazott módszereire, hatásaira, hatékonyságára és eredményességére vonatkozó információk összegyűjtése, fejlesztési javaslatok megfogalmazása

Interjúk feltöltésének időszaka: 2016. 03. 01-20.

Elemzés: 2016. 03. 21.-25.

3. Záró összegzés

A két módszer által kapott eredmények összevetése, elemzése, egyben egyik oldalról adatok összesítése, másik oldalról a javaslatok megfogalmazása, összesítése a szakmafejlesztés irányába.

Elemzés készítése: 2016. 04. 18-22.” (Juhász et al 2016)

A kutatás eredményei: „A Nemzeti Művelődési Intézet munkatársai 456 településen szerveztek Kapunyitogató Programot 2013 és 2015 között. A Program három éve alatt 820 eseményen 85 000 fő vett részt. Közösségi kezdeményezés 2013-ban 138 településen, 2014-ben 203 településen, még 2015-ben 115 településen indult el. (...) A Program óta eltelt időszakban a települések 80%-a újra megnyitotta a kapuit, helyszínt adott a település különböző kulturális eseményeinek. A megkérdezett településeken a programsorozat után 721 program valósult meg. A számok alapján olyan előremutató kulturális és aktív közösségi folyamatok indultak el a vizsgált településeken, amelyek a

Kapunyitogató programsorozatoknak köszönhetőek. (...) A megkérdezettek túlnyomó többsége, 77%-a jelezte, hogy a Nemzeti Művelődési Intézet programjainak hatására pozitív közösségi, kulturális folyamatok indultak a településen. (...) Az adatközlők szerint a települések mintegy 48%-a továbbiakban is tervez a közösségi színtérben rendszeres programokat, közösségi alkalmakat. A települések 20%-a tervezi, hogy felújítja és megnyitja a település közösségi színterét, és csupán 2%-a az, amelyik semmiféle változást nem tervez a továbbiakban sem. (...) A legtöbb adatközlő fontos együttműködési lehetőségként a kulturális közmunka programot emelte ki az Intézet vonatkozásában (26%). Ez a tény a kulturális közmunka fontosságára, hiánypótló szerepére és elismertségére világít rá. (...) A válaszadók legnagyobb százaléka (62%) szerint a helyi értékkel kapcsolatos, azokkal összefüggő események fejlesztették leginkább a helyi közösségek összetartozását. A válaszadók 55%-a úgy gondolta, hogy a Kapunyitogató Programok elemei, struktúrája önmagukban is a helyi közösségek összetartozását fejlesztették (55%). (...) A megkérdezettek kulcsfontosságúnak tartják továbbá, hogy a településeket az Intézet ne hagyja magára a továbbiakban. Ezt további programok szervezésével szeretnék elérni (48%). A programok szervezése után szintén fontos szempontként jelentkezik a közösségfejlesztési folyamatok további erősítése (34%), és az amatőr művészeti tevékenység támogatása (31%) is.” (Juhász et al 2016)

Kulcsszavak, alapfogalmak: Kapunyitogató Program, Nemzeti Kulturális Alap, Nemzeti Művelődési Intézet, kvantifikálható eredmények, legitimáció, elfogadottság, interjú, kérdőív, indikátorok.

Forrás:

Juhász Erika et al (2016): Elemző tanulmány – Kapunyitogató programok Magyarországon 2013-2015. Nemzeti Művelődés Intézet Nonprofit Kft. Kézirat.

A témában olvasható további publikáció:

Vercseg Ilona (2002): Eredményesség és mérhetőség a közösségfejlesztésben.

http://www.kka.hu/_Kozossegi_Adattar/PAROLAAR.NSF/b84c8c861998671e8525670c00815721/232e6fb040ecf2bdc1256c8b003510f4. Letöltés időpontja: 2016. 04.08. 14:40.

9. esetpélda: „Látó utak” tevékenységének hatásvizsgálata – Elemző tanulmány 2014-2015.

Témakör: Online kutatási módszer használatának vizsgálata

Módszer: Esetpélda megvitatása a résztvevők bevonásával. Alkalmazott módszerek: egyéni feldolgozás, plenáris megvitatás, összegzés.

Időtartam: 30-45 perc

Feladat: A mellékelt kutatási beszámolót elolvasva az alábbi kérdésekre kell a résztvevőknek választ keresni.

Megfigyelési szempontok és feladat:

- A kutatás alapján írja le az abban használt módszert és annak lényegi sajátosságait!
- Milyen kutatási témá(já)t tudná említeni, amelyben szintén kérdőíves kutatási módszert alkalmazna, és miért?
- Az interjú módszerrel milyen más kutatási módszerrel tudná még kombinálni és miért?
- Milyen előnyei és hátrányai vannak az online kérdőíves módszernek?

Kutatás neve: „Látó utak” tevékenységének hatásvizsgálata – Elemző tanulmány 2014-2015.
Kutató/kutatók: Izer Boglárka, dr. Juhász Erika, Ponyi László, G. Furulyás Katalin, Jantyik Zsolt, Katona Mária
A kutatás ideje: 2014-2015
A kutatás bemutatása, indoklása, céljai: „Minden szakmaterületen, így közművelődés területén is találhatóak olyan helyben jelentkező jó gyakorlatok, amelyeket érdemes lenne dokumentálni, követni és bemutatni más települések számára is. Ezeknek a példaértékű eseteknek a megosztása ideális esetben, írott formában is megtörténik, azonban számos pozitív gyakorlat csak szóbeszéd vagy személyes tapasztalás útján terjed. Azok így nem minden esetben jutnak el a közművelődési szakemberekhez. A Nemzeti Művelődési Intézet Közösségi Kezdeményezések Országos Szakmai Központja azzal a fő céllal indította útjára 2014-ben a „Látó utak” elnevezésű szakmai programját, hogy a magyarországi helyi jó – közművelődési, közösségfejlesztési, településfejlesztési –

gyakorlatokat megismertesse a szakmában dolgozó szakemberekkel. A „Látó utak” megvalósulásának emellett többirányú gyakorlati célja is volt. Egyrésztől pragmatikus célként jelentkezett a (kreatív) problémamegoldás átadása, másrésztől a szemléletformálás, harmadrésztől pedig egy informális tanulási folyamat létrehozása és annak megélése a résztvevők oldaláról. (...) A „Látó utakon” összesen 71 fő vett részt, amelyből 25 fő a Nemzeti Művelődési Intézet munkatársa, 46 fő pedig polgármesterek, képviselők, közművelődési célú intézmények vezetői, munkatársai, valamint közművelődési célú civil szervezetek vezetői és munkatársai közül kerültek ki. A szakmai program keretében olyan településekre látogattak el, ahol gazdaságélénkítő jó gyakorlattal vagy személyel ismerkedhettek meg. Ezeket a tapasztalatokat továbbgondolva a saját településükön is olyan gondolkodást indíthatnak el, amely élénkítheti a település közösségi életét, gazdaságát. (...) A vizsgálat alapvető célja, hogy felmérje a 2014 és 2015-ben is négy-négy alkalommal megrendezett „Látó utak” program hatására, a meghívott szakmai kollégák és az Intézeti kollégák körében megfogalmazódott gondolatokat, esetleges együttműködések és a megvalósuló ötleteket, fejlesztéseket.” (Juhász et al 2016)

A kutatás jellemző adatai: (rövid leírás, hipotézisek, mintavétel, módszerek, munkafolyamat):

„A felmérésnek két, egymással párhuzamosan zajló fázisa volt:

1. A külsős meghívott szakmai résztvevők (46 fő) megkérdezése

A „Látó utak” hatását a résztvevők megkérdezésével mértük fel félig strukturált interjú formájában. A megkérdezést azok a megyei munkatársak végezték, akik maguk is részt vettek a „Látó utakon”. Az interjú során 46 külsős résztvevőt kérdeztünk meg, és azt mértük, hogy a „Látó utak” előtt és után milyenek látták a településük helyzetét, a „Látó úton” való részvétel segítette-e fejleszteni a települést, annak programjait, gazdaságát.

Interjúk felvétele és feltöltése: 2016. április 18. – május 20. között.

Feltöltési felület: <https://goo.gl/fwlLbO>

Feldolgozása: 2016. május 16-27. között.

2. Az Intézet munkatársainak (25 fő) megkérdezése

Az Intézeti munkatársak önkitöltős módon válaszoltak online az interjúkérdésekre.

Időpontja: 2016. április 14-május 26. között

Feltöltési felület: <https://goo.gl/ATbF8x>

A két megkérdezés alapján készült el az elemzés, amely tartalmazza a meghívott szakmai munkatársak kiértékelt válaszait, valamint az Intézeti munkatársakét és ezek összevetését. Az elemzés elkészítése 2016. június 30-ig történt meg.” (Juhász et al 2016)

A kutatás eredményei: „Összegezve elmondható, hogy a „Látó utakon” tapasztaltakat az intézeti munkatársak egyéni szinten is tudták hasznosítani. Új ötleteket, inspirációkat kaptak a mindennapi munkájukhoz, a szakmai kérdésekre vonatkozó rálátásuk bővült, tapasztalatot szerezhettek, kapcsolatokat építhettek és információt cserélhettek, mind a kollégájukkal, mind a meghívott szakmai résztvevőkkel, mind a meglátogatott települések képviselőivel. A megyei módszertani irodák munkatársai közül is, szinte mindenki kamatoztatni tudta a látottakat. Nem csak a külső kapcsolatépítés volt jelentős, hanem a belső kollegiális kapcsolatok és együttműködések is erősödtek. Mindezek hosszú távon hozzájárulnak az irodák magasabb színvonalú szakmai működéséhez. (...) Összességében megállapíthatjuk, hogy a „Látó úton” részt vett külső szakmai résztvevők nagyon pozitívnak, hasznosnak és előremutónak értékelték a szakmai programot. A szakmai utak során értékes tapasztalatokkal, információkkal, kapcsolatokkal gazdagodtak, és nagyon hatékony módszernek ítélték meg a jó gyakorlatok és ismeretek átadása céljából.” (Juhász és mások 2016)

Kulcsszavak, alapgalmak: közművelődés, jó gyakorlatok, „Látó utak”, informális tanulási folyamat, interjú, önkitöltős interjú, online adatfelvétel.

Forrás:

Juhász Erika és mások (2016): „Látó utak” tevékenységének hatásvizsgálata – Elemző tanulmány 2014-2015. Nemzeti Művelődési Intézet Nonprofit Kft., Kézirat.

10. esetpélda: A kultúra civil partnerei

Témakör: Kérdőíves kutatási módszer elemzése

Módszer: Esetpélda megvitatása a résztvevők bevonásával. Alkalmazott módszerek: egyéni feldolgozás, plenáris megvitatás, összegzés.

Időtartam: 30-45 perc

Feladat: A mellékelt kutatási beszámolót elolvasva az alábbi kérdésekre kell a résztvevőknek választ keresni.

Megfigyelési szempontok és feladat:

- A kutatás alapján írja le az abban használt módszert és annak lényegi sajátosságait!
- Az interjú módszerét milyen más kutatási módszerrel tudná még kombinálni és miért?
- Milyen előnyei és hátrányai vannak az online kérdőíves módszernek?
- Mi a lényege a fókuszcsoporthoz tartozó interjúknak?
- Mit jelentenek az idősoros adatok?

Kutatás neve: A kultúra civil partnerei
Kutató/Kutatók: Márkus Edina – Megyesi Judit
A kutatás ideje: 2014
A kutatás bemutatása, indoklása, céljai: „A számos nonprofit témájú hazai szakirodalmi munka közül néhány foglalkozik kifejezetten a kulturális célú szervezetek szerepével, ezek nagyrészt a 90-es évek második felében és a 2000-es években született írások. (...) Összegezve a kulturális célú nonprofit szervezetek intézményi formáikat, területi elhelyezkedésüket, alapítóikat tekintve igen sokszínűek. 2000-es évek elején már nemcsak, mint a közösségi művelődés intézményei, hanem mint szolgáltatók is jelen vannak a lakosság kulturális szükségleteinek kielégítésében, kiegészítő, fejlesztő funkcióban.” (Márkus-Megyesi 2017)
A kutatás jellemző adatai: (rövid leírás, hipotézisek, mintavétel, módszerek, munkafolyamat): „A civil szervezetek fontos szereplői a települések helyi társadalmának, számos szervezet az önkormányzati intézményekkel közösen tevékenykedik azért, hogy a lakossági igényeket kielégítse. A Nemzeti Művelődési

Intézet 2014-ben kérdőíves felmérést végzett a Kulturális Közfoglalkoztatási Program partnerszervezeteivel kapcsolatban levő civil szervezetek körében. Országszerte 3725 bejegyzett, formális és nem intézményesült, informális szervezetet kérdeztek a működési kereteikről és a tevékenységi profiljukról. A kérdőíves kutatás célja az volt, hogy megismerhető legyen az a civil szervezeti kör, amely a kulturális intézményekkel együttműködik egy-egy településen (Nemzeti Művelődési Intézet 2014:1-2). A '90-es évek elejétől kezdve a Központi Statisztikai Hivatal (KSH) évente végez nonprofit szervezeti adatgyűjtést és helyzetelemzést a nonprofit szektorról, amely elsősorban a szervezetek alap-, működési- és gazdasági jellemzőinek feltárására irányul, így alapadatokat tekintve idősoros adatok is rendelkezésre állnak a szektor egészéről. A Nemzeti Művelődési Intézet vizsgálata azért speciális, mert kifejezetten azt a kört vizsgálja, amely a kulturális intézmények környezetében fellelhető, a Nemzeti Művelődési Intézet partnerszervezeteivel együttműködik. (...) Az adatok elemzésénél arra törekedtünk, hogy megnézzük azt, hogy az országos átlaghoz, a szektor egészéhez képest mennyiben más vagy mennyiben hasonló a Kulturális Közfoglalkoztatási Program partnereivel kapcsolatban lévő civil szervezeti kör. Mivel a vizsgálat 2014-ben volt, így a KSH 2014-es nonprofit adatgyűjtésének adatait vesszük alapul az összehasonlításakor.” (Márkus-Megyesi 2017)

A kutatás eredményei: „Összegzésképpen elmondható, hogy a Nemzeti Művelődési Intézet partnerszervezeteivel kapcsolatban levő civil szervezetek a hazai szektor többségét alkotó szervezetekhez hasonlóan kulturális – szabadidős – sport és oktatási tevékenységet végeznek. Döntően a tevékenység jellegének megfelelően egyesületi formában működnek és a 2014-es vizsgálatkor nagyon nagy arányban közhasznú minősítésűek. Jellemzően 10 és 50 fő közötti taglétszámúak, amely érthető is, mert a magasabb taglétszám komolyabb infrastruktúrát igényel. Ez azonban azt is jelenti, hogy főként kis- és közepes szervezetek vannak a kulturális intézmények partnerszervezeteinek a környezetében. Az együttműködés minőségi jellemzői leginkább kvalitatív kutatási módszerek alkalmazásával ismerhetők meg, így érdemes fókuszcsoportos vagy félig strukturált interjúk alkalmazásával is megvizsgálni a partnerszervezetekkel kapcsolatban lévő civil szervezeteket. Ebben az esetben az alapjellelmzőkön túl olyan kérdésekre is választ kaphatunk, hogy miért azokon a területeken működnek együtt, mire lenne szükségük a

szorosabb együttműködéshez, milyen segítséget tud nyújtani nekik a művelődési intézményrendszer a jövőben, milyen fejlesztési terveik vannak.” (Márkus-Megyesi 2017)

Kulcsszavak, alapfogalmak: kulturális célú nonprofit szervezetek, közösségi művelődés intézményei, Kulturális Közfoglalkoztatási Program, kérdőíves kutatás, fókuszcsoporthoz tartozó interjúk, félig strukturált interjúk.

Forrás:

Márkus Edina – Megyesi Judit: A kultúra civil partnerei. Kulturális Szemle. Online Tudományos Folyóirat. 2017. évi 1. sz., <http://www.kulturalisszemle.hu/7-szam/hazai-tudomanyos-muhely/markus-edina-megyesi-judit-a-kultura-civil-partnerei>, letöltés ideje: 2018. 01.10. 23.34.

A témában olvasható további publikáció:

- Központi Statisztikai Hivatal (2014): A nonprofit szervezetek száma, megoszlása és összes bevétele tevékenységcsoportok szerint (2005–). Elérhető: https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_qpg004.html, letöltés ideje: 2016. február 10.
- Nemzeti Művelődési Intézet (2014): Közfoglalkoztatás adatfelvételi modulok, illetve közelítések a közösségi művelődés fogalomkészletéhez. Budapest, Nemzeti Művelődési Intézet, Kézirat.
- Kuti Éva (1999): Kulturális célú nonprofit szervezetek. Budapest, Központi Statisztikai Hivatal.

V. A tanulást segítő kérdések

1. Mit ért a köznyelv a kutatás fogalma alatt? Mondjon néhány hétköznapi értelmezést!
2. Vizsgálja meg a tananyag elméleti részében szereplő kutatás fogalmakat! Melyiket tartja a kutatás lényegét leginkább tükrözőnek?
3. Keressen más értelmezéseket is a kutatás fogalmához, különös tekintettel a kultúrakutatásra!
4. Keressen példákat idiografikus és nomotetikus kutatásra!
5. Hasonlítsa össze a kvalitatív és a kvantitatív kutatásokat! Emlékezzen vissza arra, hogy diplomamunkájában vagy más kutatásban alkalmazta-e valamelyik módszert, ha igen, akkor melyiket?
6. Tud-e alapkutatásokat említeni, amelyek kapcsolódnak a kultúrakutatáshoz?
7. Miért fontos, hogy egy kutatás érvényes legyen? Mi történhet, ha nem ügyelünk egy kutatás érvényességére?
8. Tegyük fel, hogy Ön a kutatásában interjút készít két régi népművelővel, mert szeretné megtudni, hogy milyen feladataik voltak pályakezdő korukban. Hogyan tudja ellenőrizni, hogy megbízhatók-e az interjúk során összegyűjtött adatok?
9. Hogyan befolyásolhatja a vizsgálat vezetőjének személye az objektivitást? Tegyük fel, hogy az interjút a munkahelyi légkörről egy kollégánk készíti, egy másik esetben pedig egy számunkra teljesen idegen kutató. Lehet-e különbség a válaszaink között, amit ugyanarra a kérdésre adunk?
10. Befolyásolja-e az előítéletesség a kutató részéről a kutatási eredményeket? Mondjon egy lehetséges esetet ennek kapcsán!
11. Melyik viselkedés mond ellent a kutatói etikának?
 - mindenkinek kötelező kitöltenie egy kutatási célú kérdőívet
 - a feltételezett összefüggést (hipotézis) nem tudom igazolni
 - a vizsgálati eredményeimből kiemelem azokat, amelyek a hipotézisem igazolására alkalmasak
12. Mondjon egy problémát a mindennapi gyakorlatából, amiről úgy gondolja, hogy csak kutatás után tudna választ adni rá!

13. Nézzen át az interneten néhány, a kultúra kutatásával kapcsolatos disszertációt vagy publikációt, és keressen a kutató által nyitva hagyott problémákat, amelyeket Ön is szívesen vizsgálna!
14. Ha választott egy problémát, amit szeretne közelebről megvizsgálni, akkor döntse el, hogy milyen típusú kutatással tud közelebb jutni az aktuális problémához! Használja a leíró, feltáró, történeti, összehasonlító stb. kutatások fogalmát!
15. Kutatási témaként egy kulturális intézmény létrehozását és működésének első évtizedét választotta. Milyen előzményeket, forrásokat keres a kutatáshoz?
16. Soroljon fel érveket amellet, hogy miért fontos a probléma lehetséges megoldásának – a kutatási hipotézisnek – a megfogalmazása!
17. Az Ön által választott valamelyik problémához fogalmazzon meg egy vagy több hipotézist!
18. Vizsgálja meg a hipotézisét abból a szempontból, hogy a benne szereplő fogalmak mindenki számára egyértelműek-e. Ha nem, akkor adjon meghatározást arra, hogy a kutatás közben milyen értelemben fogja használni az adott fogalmat vagy fogalmakat!
19. Mit jelent a kutatásban a független és a függő változó? Ha azt állítom, hogy a megkérdezett neme kapcsolatban van az általuk kedvelt filmek műfajával, melyik a független és a függő változó?
20. A kutatásba bevontak körének meghatározásánál mikor alkalmazhatunk teljes körű vizsgálatot?
21. Mi a mintavétel? Mikor használhatjuk a véletlen mintavételt?
22. Egy adott populációból hogyan tud reprezentatív mintát alkotni? Mondjon rá példát!
23. Mit jelent a hólabda módszer a mintavételnél?
24. Mikor használhatjuk a forráskutatást? Mit nevezünk forrásnak?
25. Mi a különbség az értelmező elemzés és az összehasonlító elemzés között?
26. Mit nevezünk dokumentumnak egy kutatás szempontjából? Hogyan csoportosíthatók a dokumentumok a címzettek szerint?
27. Mondjon néhány szempontot, ami alkalmas a vizsgált dokumentumok tartalomelemzéséhez?
28. Válasszon ki egy dokumentum részletet, aminek egy választott szempont szerint elkészíti a tartalomelemzését!
29. Hasonlítsa össze a hétköznapi tapasztalatszerzést a tudományos alapú megfigyeléssel!

30. Milyen előnyei és hátrányai vannak a résztvevő megfigyelésnek és a terepkutatásnak?
31. Készítsen egy kódrendszert egy Ön által választott szituáció megfigyeléséhez!
32. Sorolja fel a megfigyelés leggyakoribb zavaró tényezőit!
33. Mondjon olyan szituációkat, amikor legcélszerűbb a kérdőív és mikor az interjú használata!
34. Keressen egy kutatási kérdőívet a saját munkájából, a szakirodalomból, vagy az internetről, és elemezze, hogy a kérdések alkalmasak-e a kutatási probléma megoldására!
35. Gondolja végig az interjú előnyeit és hátrányait!
36. Keressen olyan kutatási témát, amikor az oral history módszere a legalkalmasabb az adatgyűjtésre!
37. Hasonlítsa össze a strukturált és a strukturálatlan interjú módszerét, foglalja össze, hogy hogyan kell felkészülni egyik és másik interjú típusra!
38. Válasszon egy kutatási témát, amelyhez fókuszcsoporthoz interjúval tud adatokat gyűjteni! Hogyan választaná ki a fókuszcsoport résztvevőit? Milyen kérdéseket tenné fel feltétlenül az interjú résztvevőinek?
39. Miben különbözik a kísérlet, mint kutatási módszer a megfigyeléstől és a kikérdezéses módszerektől?
40. Etikai szempontból mikor tartja előnyösebbnek felidézett kísérletet használni, mint előidézett kísérletet?
41. Alkalmas kutatási módszer-e a laboratóriumi kísérlet kulturális kutatási témák tanulmányozásához? Mondjon példát arra, amikor ilyen típusú kísérlettel vizsgálná meg a kutatási hipotézisét!
42. Milyen statisztikai módszereket szokás használni az adatok elemzésére? Mi a különbség a leíró és a következtetési statisztika módszerei között?
43. Mutasson be egy Ön által választott kutatásból alapadatokat és leszármaztatott adatokat!
44. Mi különbség van a modulus, a medián és a számtani közép között? Mikor érdemes használni a mediánt?
45. Ha van két olyan kérdésünk, amire 1-től 5-ig skálán lehet válaszolni, a válaszokat összesítve mindegyiknél 3,0 az átlag. Ez az eredmény azt jelenti-e, hogy mindkét kérdésnél úgy gondolták a válaszadók, hogy a skála közepe a jó választás?

46. Hogyan kell értelmeznünk azt, hogy két adatsor +1-hez közeli szinten korrelál egymással? Milyen összefüggés van a két adatsor között?
47. Miért végeznek a kutatók szignifikancia próbát? Mit jelent, hogy két, ugyanabból a mintából származó adatsor szignifikánsan különbözik egymástól?

VI. Források

- Babbie, Earl (1996): A társadalomtudományi kutatás gyakorlata. Balassi Kiadó, Bp.
- Bakó Boglárka (2004): A terepmunka értelm(ezés)e, avagy az etikusság határán. Kisebbségkutatás, 3. szám. 388-394.p.
- Bakonyi Géza - Kokas Károly (2006): Bevezetés a könyvtári informatika alajaiba. JATEPress, Szeged
- Belinszki Eszter: A kritikai kultúrakutatás a médiaelemzés gyakorlatában
http://www.mediakutato.hu/cikk/2000_01_osz/06_a_kritikai_kulturakutatas_a_mediaelemzes_gyakorlataban (letöltve 2017. 12.30. 8,12)
- Boncz Imre (szerk): A kutatómódszertan alapjai- PTE ETK Pécs, 2015
- Bögre Zsuzsanna. (2003) Élettörténeti módszer elméletben és gyakorlatban, *Szociológiai Szemle* 1. <http://www.mtapti.hu/mszt/20031/bogrezs.htm> (letöltve: 2017.12.18.17,15)
- Csepeli György: Szociálpszichológia
http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/2011_0001_520_szocialpszichologia/ch04s05.html (letöltve 2017.12.28.9,32)
- Cserné Adermann Gizella (1999): A tanulás és kutatómódszertan alapjai. JPTE, FEEFI, Pécs
- Cserné Adermann Gizella (2004): Kutatómódszertani dilemmák. Tudásmenedzsment, 2. szám, 11-18.p.
- De Landsheere, Gilbert (1982): Introduction a la recherche en éducation. Georges Thone, Liege
- Ehmann Bea (2003): Szociális emlékezet: A történelem szociálpszichológiája. Magyar Tudomány. 1. szám, 11–12. p
- Falus Iván (2004): Bevezetés a pedagógiai kutatás módszereibe. Műszaki Könyvkiadó, Budapest
- Falus Iván-Ollé János (2000): Statisztikai módszerek pedagógusok számára. Okker Kiadó, Budapest
- Giddens, Anthony (1997): Szociológia. Osiris Kiadó, Budapest

- Heltai Erzsébet - Tarjányi József: A szociológiai interjú készítése. <http://docplayer.hu/28508859-Heltai-erzsebet-tarjanyi-jozsef-a-szociologiai-interju-melyinterju-keszítése.html> (letöltve: 2017.12.16.6,25)
- Héra Gábor- Ligeti György (2006). Módszertan. A társadalmi jelenségek kutatása. Osiris Kiadó, Budapest
- Halász László-Hunyady György-Martón L. Magda (szerk.) (1979) : Az attitűd pszichológiai kutatásának kérdései. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- Horváth Dóra – Mitev Ariel (2015): Alternatív kvalitatív kutatási kézikönyv. Alinea Kiadó, Budapest
- Kerékgyártó Györgyné- L. Balogh Irén - Sugár András - Szarvas Beatrix (2009). Statisztikai módszerek és alkalmazásuk gazdasági és társadalmi elemzésekben. Aula Kiadó, Budapest
- Kéri Katalin (2001): Bevezetés a neveléstörténeti kutatások módszertanába. Pedagógus könyvek / Műszaki Könyvkiadó, Budapest
- Krippendorff, Klaus (1995): A tartalomelemzés módszertanának alapjai. Balassi Kiadó, Budapest
- Kontra József (2011): A pedagógiai kutatások módszertana. Elérhető: http://janus.ttk.pte.hu/tamop/kaposvari_anyag/kontra_jozsef/ch05s02.html. (letöltve: 2018. 01.12. 07,22)
- Korpics Márta (2011.): Az interkulturális kommunikáció. PTE, BTK, Pécs Elérhető: http://janus.ttk.pte.hu/tamop/tananyagok/interkult_komm/index.html (letöltve: 2018. 01.02. 13,23)
- Kvalitatív módszerek az empirikus társadalom és kultúrakutatásokban (E-tananyag) http://mmi.elte.hu/szabadbolcseszlet/mmi.elte.hu/szabadbolcseszlet/indexda19.html?option=com_tanelem&task=all&id_tananyag=53 (Letöltve 2018.01.05. 16,12)
- László János (2005): A narratív pszichológiai tartalomelemzés. Magyar Tudomány, 11. szám, 1366.o.
- Lengyelne Molnár Tünde (2011): Kutatástervezés. E-learninges tananyag. Elérhető: http://www.tankonyvtar.hu/en/tartalom/tamop412A/2011-0021_21_kutatastervezes/821_deduktiv_kutats.html. (Letöltve: 2018. 01. 06.22,25.)
- Lengyelne Molnár Tünde - Tóvári Judit (2001.): Kutatásmódszertan Líceum Kiadó, Eger
- Letenyei László (2005): Településkutatás. Ráció Kiadó, Budapest,

- Magyar Levéltárosok Egyesülete (2018): Levéltári kutatás lépésről lépésre. Elérhető: http://www.leveltariportal.hu/id-26-leveltari_kutatas_lepesrol_lepesre.html. (Letöltve: 2018. 01.05.12,13)
- Majoros Pál (2004): A kutatómódszertan alapjai. Perfekt Zrt., Budapest
- Mason, Jennifer (2005): Kvalitatív kutatás. Jászöveg Műhely, Budapest.
- Mayer Péter (2011): Esettanulmányok készítése. http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/0051_Turizmus_kutatasok_modszertana/ch03s07.html (letöltve: 2017. 12.18. 10,25)
- Móre Mariann: (2010): A tartomelemzés, mint a szakdolgozatírásban alkalmazható kutatási módszer In. Kovácsné Bakosi Éva (szerk.) Társadalomtudományi tanulmányok III. DEGYFK 47-69.p.
- Niedermüller Péter: Néprajz, kulturális antropológia, kultúrakutatás <http://www.c3.hu/scripta/replika/1516/niedermu.htm> (letöltve 2017.12.20. 14,42.)
- Paczolai Gyula (1970): A tudományos kutatás néhány elméleti és módszertani kérdése. in.: Bóna Ervin - Farkas János (szerk.) A tudomány néhány elméleti kérdése Akadémiai Kiadó, Budapest
- Sántha Kálmán (2009): Bevezetés a kvalitatív pedagógiai kutatás módszertanába. Eötvös József Kiadó, Budapest
- Sántha Kálmán (2006): Létezik-e hipotézis a kvalitatív kutatásban? Új Pedagógiai Szemle, 11. sz. 3-11.p.
- Sántha Kálmán (2017): Számítógéppel támogatott kvalitatív adatelemzés a hazai neveléstudományi PhD-képzésben. Képzés és gyakorlat, 1-2. szám, 159-173.p.
- Schleicher Nóra (2007): Kvalitatív kutatási módszerek a társadalomtudományokban. BKF jegyzet. Századvég, Budapest.
- Seidman, I. (2002): Az interjú mint kvalitatív kutatási módszer. Műszaki Könyvkiadó, Budapest.
- Schmercz István -Varga Lajos (2008): Kutatómódszertan II. Bevezetés a pedagógiai deduktív és szociálpszichológiai kutatás módszereibe. BME, Budapest
- Síklaki István (2006): Vélemények mélyén. A fókuszcsoport módszer, a kvalitatív közvélemény-kutatás alapmódszere. Kossuth Kiadó, Budapest
- Solymosi József: Kutatómódszertan <http://slideplayer.hu/slide/2065018/> (letöltve: 2018.01.10. 15,15.)

- Steinar (2005): Az interjú. Bevezetés a kvalitatív kutatás interjútechnikáiba. Jászöveg Műhely, Budapest
- Szabolcs Éva (2001): Kvalitatív kutatási metodológia a pedagógiában. Műszaki Könyvkiadó, Budapest
- Szörényi Miklós (2018): Két mennyiség kapcsolatának vizsgálata, korreláció és lineáris regresszió. E-learning tananyag. <http://rs1.szif.hu/~szorenyi/elm/bioselm7.htm>. (Letöltve: 2018. 01. 04. 13,31)
- Szokolszky Á. (2004) Kutatómunka a pszichológiában. Osiris Kiadó. Budapest:
- T. Parázsó Lenke: A pedagógiai kutatás kvantitatív módszerei. <http://docplayer.hu/8446751-Pedagogiai-kutatas-quantitativ-modszerei-t-parazso-lenke.html> (Letöltve: 2018. 01.07. 8,30)
- Tomcsányi Pál (2000): Általános kutatómódszertan. Szent István Egyetem, Gödöllő
- Vicsek Lilla Mária (2006): Fókuszcsoport. Elméleti megfontolások és gyakorlati alkalmazás. Osiris Kiadó, Budapest.

Honlapok, internetes oldalak

https://learningage.hu/excel_2016_tananyag_tanfolyam

Excel 2016 alapok online tanfolyam

Az online tanfolyam az Excel alapvető használatát és funkcióit mutatja be. A megértést sok kép és videó segíti.

Az oktatóanyag életszerű példákon keresztül mutatja be az egyes funkciókat és szinte kézen fogva vezeti végig az olvasót az Excel megismerésén. A legtöbb lecke végén található egy önellenőrző gyakorló feladat, illetve egy több kérdésből álló tesztsorozat.

A példákban szereplő táblázatok letölthetők a weboldalról.

Ezen az **alapszintű tréningen** a táblázatkezelés alapjait ismerheti meg: Hogyan készíthet az Excel segítségével gyorsan és könnyedén nyilvántartásokat, hogyan elemezheti adatait grafikonok segítségével? Egyszerűbb számítások elvégzése képletek és függvények alkalmazásával.

<http://www.kerdoivem.hu/>

Online kérdőív készítés és felhasználás

Ajánljuk azoknak, akik online kérdőívet szeretnének használni a kutatásukhoz.

A kérdőív-szoftver segítségével [10 különböző típusú kérdést](#) lehet feltenni. Előre elkészített kérdőív minták segítik a munkát.

Az adatgyűjtést segíti a felmérés résztvevőinek e-mailben történő meghívása, a kérdőívre mutató hivatkozás közzététele internetes fórumokon. Lehet végezni anonim felmérést, de össze lehet gyűjteni a válaszolók különböző adatait is.

Az [eredmények](#) megtekinthetők grafikonon ábrázolva, illetve letölthetők Excel-formátumban további elemzés céljára. Az eredmények azonnal hozzáférhetőek, amint az első válaszoló kitöltötte a kérdőívet.

http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/2011_0001_519_42492/ch01.html

Általános statisztika

Ezen az oldalon, az ott található e-tananyag segítségével megismerkedhet a kutatásoknál használható mintaválasztás típusairól módszereiről. A példák mellett a gyakorló feladatok is támogatják az elsajátítást.

<http://forumszemle.eu/2017/01/24/lanyanyanak-lenni-avagy-egy-multbeli-szociologiai-terepkutatas-eredmenyei/>

Lányanyának lenni, avagy egy múltbeli szociológiai terepkutatás eredményei

Az oldalon található kutatás konkrét példát jelent a különböző kutatási módszerek, ezen belül a terepkutatás alkalmazására. A tanulmányt kutatási esetelemzésnek is tekinthetjük, így tanulmányozása több oldalról szolgálja a módszertani kultúra fejlesztését.

<http://epa.oszk.hu/00000/00035/00115/2007-07-ta-Santha-Beavatkozas.html>

Sántha Kálmán: Beavatkozás nélküli vizsgálatok

A beavatkozás nélküli vizsgálatok napjainkban már egyre nagyobb helyet követelnek maguknak a társadalmi valóság feltárásában és értelmezésében. A tanulmány célja a beavatkozás nélküli vizsgálatok kvalitatív kutatási módszerek között elfoglalt helyének és

alapvető jellemzőinek a feltárása, aminek nagy szerepe van a kultúrakutatásban, különös tekintettel a terepkutatásra.

<http://ujkor.hu/content/interjuzni-muszaj-a-magyar-oral-history-gyujtemenyek-tortenete>

„Interjúzni muszáj.” A magyar oral history gyűjtemények története

Kik és miért interjúztak a Kádár-korszakban? Hogyan őrizhették meg az elkészült interjúkat? Milyen interjútárak jöttek létre a Kádár-korszakban? Kikkel készültek interjúk és milyen céllal? Hol és hogyan érdemes kutatni ezeket a gyűjteményeket ma?

<http://www.visszaemlekezesek.hu/>

Visszaemlékezések

Az Oral History Archívum (OHA) Magyarországon egyedülálló közgyűjtemény, amely több mint 1000 életútinterjú leiratát, hozzájuk tartozó személyes dokumentumokat, közel 300 írásos visszaemlékezést őriz és bocsát a kutatók rendelkezésére. Ebből a gyűjteményből válogattunk: egyéni élettörténetek, egyedi, mégis tipikusnak tekinthető narratívák olvashatók itt, rövidített, szerkesztett formában, melyeket multimédiás eszközök (fotók, privát dokumentumok, hangfelvétel- és dokumentumfilm-részletek, valamint korabeli filmhíradók) egészítik ki.